EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 27.2.2019
SWD(2019) 1002 final/4

PRACOVNÍ DOKUMENT ÚTVARŮ KOMISE

Zpráva o České republice 2019

Průvodní dokument k

SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉ RADĚ, RADĚ, EVROPSKÉ CENTRÁLNÍ BANCE A EUROSKUPINĚ

Evropský semestr 2019: Posouzení pokroku ve strukturálních reformách a v předcházení a nápravě makroekonomické nerovnováhy a výsledky hloubkových přezkumů strukturálních reforem podle nařízení (EU) č. 1176/2011

{COM(2019) 150}

OBSAH

Shrnutí 3

1. Hospodářská situace a výhled 6

2. Pokrok v oblasti doporučení pro Českou republiku 14

3. Priority reforem 17

3.1 Veřejné finance a daňový systém 17
3.2 Finanční sektor 22
3.3 Trh práce, vzdělávání a sociální politika 27
3.4 Reformy konkurenceschopnosti a investice 37

Příloha A: Přehled 50

Příloha B: Analýza udržitelnosti dluhu a fiskálních rizik provedená Komisí 55

Příloha C: Standardní tabulky 56

Příloha D: Investiční pokyny k financování politiky soudržnosti v období 2021–2027 pro Českou republiku 62

Odkazy 67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1.1: **Hlavní hospodářské, finanční a sociální ukazatele – Česká republika** 13
Tabulka 2.1: **Roční hodnocení doporučení pro Českou republiku z roku 2018** 16
Tabulka C.1: **Ukazatele finančního trhu** 56
Tabulka C.2: **Hlavní ukazatele srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů** 57
Tabulka C.3: **Ukazatele trhu práce a vzdělávání** 58
Tabulka C.4: **Ukazatele v oblasti sociálního začlenění a zdraví** 59
Tabulka C.5: **Ukazatele výkonnosti produktových trhů a politiky** 60
Tabulka C.6: **Zelený růst** 61

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1.1: **Růst reálného HDP a jeho složky** 6
Graf 1.2: **Hrubý národní důchod na osobu (PPS) jako podíl průměru EU** 6
Graf 1.3: **Potenciální HDP a hybné síly** 7

Graf 1.4: **Investice podle odvětví jako podíl HDP** 8
Graf 1.5: **Nezaměstnanost a volná pracovní místa** 9
Graf 1.6: **Regionální rozdíly v České republice** 9
Graf 1.7: **Nominální jednotkové náklady práce (struktura)** 10
Graf 1.8: **Běžný a kapitálový účet** 11
Graf 1.9: **Zadluženost soukromého sektoru** 11
Graf 2.1: **Celkové víceleté plnění doporučení z let 2011–2018 (současný stav)** 14
Graf 3.1.1: **Daňové příjmy z hlavních daní v porovnání s průměrem EU v roce 2017 (% celkového zdanění)** 17
Graf 3.2.1: **Růst finančních závazků** 22
Graf 3.2.2: **Růst úvěrů v soukromém sektoru** 23
Graf 3.2.3: **Míra nadhodnocení** 23
Graf 3.2.4: **Ceny nemovitostí očištěné o inflaci** 24
Graf 3.2.5: **Nabídka bydlení (souhrnně za čtyři čtvrtletí)** 25
Graf 3.3.1 **Vývoj na trhu práce** 27
Graf 3.3.2: **Míra zaměstnanosti podle věku a úrovně vzdělání v roce 2017** 30
Graf 3.3.3: **Věkové skupiny ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením v roce 2017** 33
Graf 3.4.1: **Hrubá přidaná hodnota na pracovníka a rozdíl v produktivitě (v PPS)** 37
Graf 3.4.2: **Přehled podílů na růstu hrubé přidané hodnoty v odvětví výroby** 37
Graf 3.4.3: **Podíl přidané hodnoty podniků pod zahraniční kontrolou na celkové přidané hodnotě v konkrétních výrobních odvětvích v roce 2015** 38
Graf 3.4.4: **Investice v celkovém hospodářství** 39
Graf 3.4.5: **Dálniční síť v České republice** 40
Graf 3.4.6: **Vysoce citované publikace vs. intenzita veřejného výzkumu a vývoje jako procento HDP** 41
Graf 3.4.7: **Změna HDP na obyvatele v letech 2007–2016 v českých a sousedních regionech NUTS 2 ve srovnání se změnou průměru EU** 45
Graf 3.4.8: **Změna HDP na obyvatele ve srovnání se změnou v intenzitě výzkumu a vývoje v českých regionech NUTS 2** 46

SEZNAM RÁMEČKŮ

Rámeček 2.1: **Fondy a programy EU přispívají k řešení strukturálních výzev a k podpoře růstu a konkurenceschopnosti v České republice** 16
Rámeček 3.1.1: **Dopady případné reformy daně z příjmů** 21
Rámeček 3.3.1: **Sledování výsledků ve světle evropského pilíře sociálních práv** 29
Rámeček 3.4.1: **Problémy v oblasti investic a reformy v České republice** 49

SHRNUTÍ

Pokračující hospodářský růst přináší neocenitelnou příležitost k zesílení strukturálních reforem ([1]). Od roku 2004 se země výrazně přiblížila průměru EU. Další pokrok však může brzdit řada nevyřešených strukturálních nedostatků. Možnosti růstu by zlepšilo zejména lepší zacílení investic do infrastruktury, lidského kapitálu a inovací, snížení administrativní zátěže a řešení nedostatku pracovních sil. Zmírnění těchto problémů prostřednictvím dobře navržených strukturálních reforem by pomohlo zvýšit potenciál dlouhodobého růstu a urychlit přibližování země k úrovni ekonomik s vyššími příjmy.

Hospodářský růst je i nadále solidní, ale v nadcházejících letech může poněkud zpomalit. Podle prognózy Komise ze zimy 2019 růst reálného HDP v roce 2017 výrazně zrychlil o 4,3 %, ale v roce 2018 zpomalil na 2,9 %. Hlavní hnací silou růstu zůstávala spotřeba domácností, tažená především výrazným zvyšováním mezd. Očekává se, že dopad čistého vývozu na HDP bude v nadcházejících letech neutrální. Hlavní riziko pro malou otevřenou ekonomiku, jako je Česká republika, představuje značná závislost na vývozu a přímých zahraničních investicích. Odstranění nedostatků v oblasti strategických investic by mohlo zvýšit produktivitu, a tím přispět k udržitelnému růstu.

Veřejné finance jsou zdravé, ale jejich dlouhodobá udržitelnost je méně příznivá. Očekává se, že s přispěním růstu daní zůstane saldo veřejných financí nejméně do roku 2020 v přebytku, což umožní snížit veřejný dluh na přibližně 30 % HDP. Naproti tomu dlouhodobá udržitelnost se kvůli vyšším nákladům souvisejícím se stárnutím obyvatelstva zhoršuje.

Výkonnost trhu práce je velmi dobrá, ale stále naléhavěji se projevuje nedostatek pracovních sil, což podněcuje k růstu mezd. Míra zaměstnanosti v průběhu posledních sedmi let stoupla téměř na 80 %. Pokud nebudou přijata relevantní opatření na podporu zaměstnanosti některých nedostatečně zastoupených skupin, je prostor pro další zvyšování zaměstnanosti jen omezený.

Obecně relativně nízká nerovnost a pokračující zvyšování životní úrovně zastírá prohlubující se regionální rozdíly. I když jsou rozdíly nižší než v některých jiných podobných zemích, příležitosti a problémy se stále koncentrují v určitých regionech. Obecně lze říci, že chudší oblasti vykazují nižší produktivitu, větší nerovnost mezi ženami a muži, rostoucí míru bezdomovectví, vysoké zadlužení a palčivější demografické výzvy. Naopak bohatší regiony dosahují mnohem lepších výsledků v oblasti vzdělávání a mají větší inovační kapacitu, což zvyšuje jejich atraktivitu pro investice.

Směřováním investic do vzdělávání a rozšiřování dovedností, domácích inovací a dopravní a digitální infrastruktury by se posílil potenciál pro dlouhodobý růst. Ekonomika zaměřená na výrobu si vzhledem k omezením daným trhem práce a demografickou situací žádá další investice do vzdělávání a rozšiřování dovedností, aby země byla připravená na budoucí technologické změny. K dosažení růstu podporujícího začlenění je třeba věnovat zvláštní pozornost cenově dostupné péči o děti a zacíleným aktivním politikám na trhu práce, díky nimž si lidé dokáží najít a udržet zaměstnání, případně se do něj vrátit. V kombinaci s větším zaměřením na domácí inovace by se mohla zvýšit produktivita v rámci celého podnikového spektra, včetně malých a středních podniků. Nedostatečně kvalitní silniční, železniční a širokopásmová síť zřejmě prohlubují regionální rozdíly a brání soukromým investicím. Je rovněž zapotřebí vyvinout větší úsilí k řešení problémů, jež představují nepříznivé klimatické a environmentální jevy, zejména v oblasti kvality ovzduší a vodního hospodářství. V příloze D jsou uvedeny klíčové priority pro podporu z Evropského fondu pro regionální rozvoj, Evropského sociálního fondu plus a Fondu soudržnosti v České republice na období 2021–2027, které vycházejí z investičních potřeb a výzev popsaných v této zprávě.

([1]) Tato zpráva hodnotí hospodářství České republiky z hlediska roční analýzy růstu vypracované Evropskou komisí a zveřejněné dne 21. listopadu 2018. Komise v této analýze vyzývá členské státy EU, aby prováděly reformy, díky nimž bude evropská ekonomika produktivnější a odolnější a bude více podporovat začlenění. Měly by se při tom zaměřit na tři složky trojúhelníku hospodářské politiky – zajistit vysoce kvalitní investice, zaměřit reformní úsilí na růst produktivity, začlenění a kvalitu institucí a zajistit makroekonomickou stabilitu a zdravé veřejné finance.

Při plnění doporučení z roku 2018 vykázala Česká republika určitý pokrok ([2]).

Bylo dosaženo určitého pokroku v těchto oblastech:

- snížení administrativní zátěže pro investice a řešení nedostatků v postupech zadávání veřejných zakázek,
- posílení schopnosti vzdělávacího systému poskytovat kvalitní inkluzivní vzdělávání a podpory zaměstnávání žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením.

Omezeného pokroku bylo dosaženo v této oblasti:

- odstranění překážek brzdících výzkum, vývoj a inovace.

Žádného pokroku nebylo dosaženo v této oblasti:

- zlepšení dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.

Pokud jde o pokrok při plnění národních cílů v rámci strategie Evropa 2020, Česká republika ve většině oblastí svých cílů buď již dosáhla, nebo je na dobré cestě k jejich dosažení. To se týká příslušných cílů v oblasti chudoby, sociálního vyloučení, zaměstnanosti, obnovitelné energie, emisí skleníkových plynů a terciárního vzdělávání. Většího pokroku bude zapotřebí, pokud jde o cíl v oblasti energetické účinnosti, zvrácení rostoucí míry předčasných odchodů ze vzdělávání a cíl 1 % HDP na veřejné výdaje určené na výzkum a vývoj.

Česká republika dosahuje relativně dobrých výsledků u sociálních ukazatelů srovnávacího přehledu, na němž se zakládá evropský pilíř sociálních práv. Trh práce je silný a ČR patří mezi země s nejlepšími výsledky při řešení celkového rizika chudoby a míry sociálního vyloučení. Vykazuje však nízkou účast na předškolním vzdělávání a péči. Nerovnost mezi ženami a muži v oblasti platů a zaměstnanosti je v důsledku pravidel pro rodičovskou dovolenou a nedostatku cenově dostupných zařízení péče o děti a zařízení dlouhodobé péče nadále vysoká. Míra chudoby je sice nízká, avšak není k dispozici dostatek cenově dostupného a kvalitního sociálního bydlení a vzrůstá osobní zadlužení některých socioekonomických skupin a míra bezdomovectví.

Hlavní strukturální problémy analyzované v této zprávě, které poukazují na konkrétní výzvy pro české hospodářství, jsou následující:

- **Nedávná opatření v oblasti důchodů pomohla zlepšit přiměřenost důchodů, avšak chybí záruky pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.** Politická opatření v oblasti důchodů přijatá v posledních letech zhoršila dlouhodobý rozpočtový výhled do roku 2070 přibližně o 2 procentní body HDP. Očekávané prodlužování střední délky života se nezohledňuje automaticky a příslušné úpravy věku odchodu do důchodu jsou na uvážení vlády. Dlouhodobou udržitelnost veřejných financí ohrožuje rovněž předpokládaný nárůst výdajů na zdravotní péči v souvislosti se stárnutím obyvatelstva. Nákladovou efektivnost zdravotnictví by mohla zlepšit další konsolidace odvětví nemocniční péče a investice do primární a integrované péče.

- **Cenová dostupnost bydlení se zhoršuje v důsledku rostoucích cen.** Jak ceny nemovitostí, tak i objem hypotečních úvěrů se od roku 2016 rychle zvyšují, k čemuž přispívá hospodářský růst, výrazná mzdová inflace a omezení nabídky. Ceny nemovitostí jsou podle odhadů mírně nadhodnocené, avšak stále pod úrovní významného rizika. V této souvislosti vydala Česká národní banka makroobezřetnostní doporučení, která však nejsou závazná. Kromě toho reagovala centrální banka na zvýšenou aktivitu na úvěrovém trhu a inflační tlaky a v průběhu 16 měsíců sedmkrát navýšila základní sazby.

- **I přes jeho dobrou výkonnost je na českém trhu práce značný nedostatek pracovních sil a přetrvávají strukturální problémy.** Účasti žen na trhu práce brání řada faktorů, konkrétně pravidla rodičovské dovolené, nedostatek formální péče o děti a skutečnost, že ženy často plní pečovatelské povinnosti. Kromě toho, že není dostatečně využíván potenciál žen na trhu

([2]) Informace o míře pokroku a opatřeních podniknutých v reakci na politická doporučení obsažená v jednotlivých částech doporučení pro Českou republiku uvádí souhrnná tabulka v příloze.

práce, brání různé socioekonomické faktory a neefektivní zacílení aktivních politik na trhu práce ve vstupu na tento trh i lidem s nízkou kvalifikací, starším lidem a osobám se zdravotním postižením. Výzvu představuje také integrace zahraničních pracovníků do českého pracovního trhu.

- **Úroveň dosaženého vzdělání nepříznivě ovlivňují nízké investice, malá atraktivita učitelského povolání a socioekonomické nerovnosti.** Kvůli malé prestiži povolání, nízkým platům ve srovnání s jinými profesemi a omezeným možnostem rozvoje je učitelů nedostatek. Míra předčasných odchodů ze vzdělávání se zvýšila, byť z nízké úrovně, což odráží zvětšující se socioekonomické nerovnosti ve školních výsledcích. Dopady reformy na podporu inkluzivního vzdělávání jsou celkově pozitivní, účast dětí pocházejících z určitých typů znevýhodněného socioekonomického prostředí v běžném vzdělávání však zatím ovlivnily jen mírně.

- **Nižší úroveň investic do dopravní infrastruktury může zvyšovat regionální rozdíly.** Česká republika je tranzitní zemí, což klade velké nároky na infrastrukturu a různé druhy dopravy v zemi. Investice do dopravní infrastruktury jsou však pod průměrem EU. Dokončení evropských dopravních koridorů ještě zdaleka není hotovo a příměstská infrastruktura je stále nedostatečná, což omezuje možnosti dojíždění za prací i dostupnost bydlení. Nedostatečné dopravní spojení rovněž odrazuje od podnikatelské činnosti, zejména v odlehlých regionech.

- **Česká republika zatím nevytvořila plně funkční inovační ekosystém založený na domácím výzkumu a vývoji.** Z hlediska EU se navzdory zvýšení intenzity výzkumu a vývoje nadále řadí mezi nepříliš velké inovátory. To může souviset s tím, že veřejné investice postrádají soudržnou strategii, která by posílila slabší výkonnost výzkumu a zlepšila spolupráci mezi soukromým sektorem a akademickou sférou. Produktivitu táhnou převážně velké zahraniční společnosti, zatímco domácí podniky v oblasti vytváření přidané hodnoty zaostávají. Souhrnná produktivita výrobních faktorů, která je měřítkem efektivnosti využívání kapitálu a práce v produkci, navíc roste poměrně pomalu. Je tedy zapotřebí, aby investice podporovaly zavádění technologií a zvyšovaly inovační výkonnost firem, zejména pokud jde o domácí malé a střední podniky.

- **Většina regionů má nevyužitý potenciál a vyžaduje podporu zacílenou podle jejich konkrétních potřeb.** Bohatší regiony trápí nedostupnost bydlení a tlak na příměstské dopravní sítě, kdežto v nejchudších oblastech je problémem špatné propojení, demografické tlaky, sociální vyloučení a malé zaměření na inovace. Cílená opatření by tyto rozdíly mohla řešit, zvyšovat pozitivní výsledky vzdělávání, podporovat rozšiřování dovedností a zlepšit infrastrukturu.

- **Další investice může brzdit vysoká administrativní a regulační zátěž.** Za hlavní překážky pro další investice, zejména v méně rozvinutých regionech, považuje většina podniků rychle se měnící právní předpisy a složité správní postupy. Připravuje se nový stavební zákon, který má zjednodušit vydávání stavebních povolení. Náklady podniků na dodržování daňových předpisů se zřejmě zvýšily.

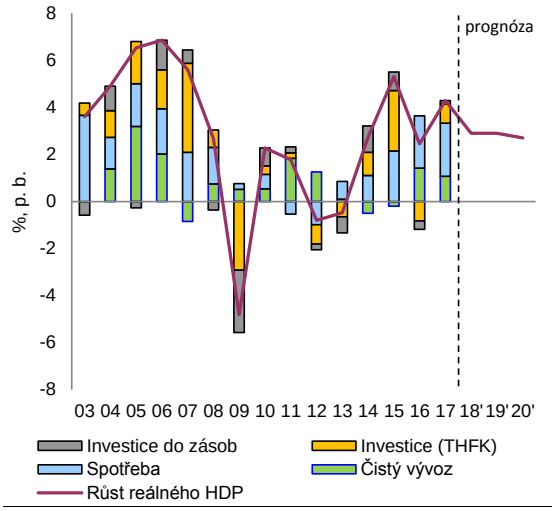
- **Výkonnost veřejného sektoru a efektivnost vládních institucí představuje navzdory určitému pokroku stále výzvu.** Obzvláště omezená je správní kapacita v oblasti strategického plánování. Při zadávání veřejných zakázek došlo k jistému zlepšení, ale stále přetrvávají některé praktické problémy. Zdá se, že pokrok při přijímání protikorupčních opatření a zajišťování nezávislosti veřejné služby se zpomalil.

1. HOSPODÁŘSKÁ SITUACE A VÝHLED

Hospodářský růst

Hospodářský růst v České republice zůstává solidní. Po výrazné expanzi v roce 2017 (4,3 %) růst reálného HDP v roce 2018 podle prognózy Komise ze zimy 2019 zpomalil (2,9 %). V roce 2018 byla hlavní hnací silou hospodářského růstu domácí poptávka, a to díky spotřebě domácností podporované rychlým nárůstem mezd a soukromým i veřejným investicím. Naproti tomu příspěvek čistého vývozu byl v roce 2018 po dvou letech pozitivního salda záporný. K tomuto vývoji částečně přispělo zpomalení vnější poptávky spolu se zhodnocením koruny.

Graf 1.1: **Růst reálného HDP a jeho složky**

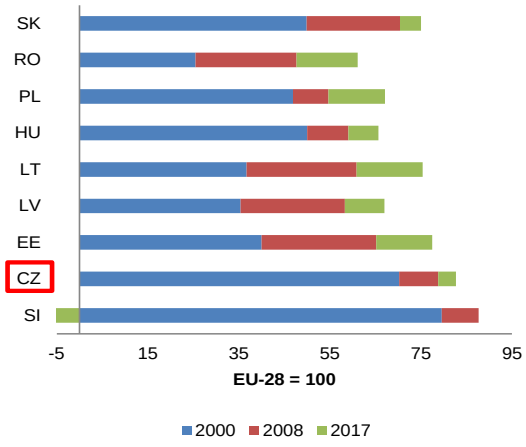

Zdroj: AMECO, prognóza Komise ze zimy 2019

Růst sice může v nadcházejících letech zpomalit, ale hospodářská konvergence bude pokračovat. Předpokládá se, že v roce 2019 dosáhne 2,9 % a v roce 2020 pak 2,7 % (prognóza Komise ze zimy 2019). Současná konjunktura hospodářského cyklu, která započala koncem roku 2013, bude pravděpodobně pokračovat i v letech 2019 a 2020, kdy by měl růst HDP směřovat k dosažení svého potenciálu (graf 1.1). Hlavní hnací silou růstu bude domácí poptávka, jelikož příspěvek vnějšího sektoru bude neutrální. Prognózy růstu jsou přibližně o 1 procentní bod (p. b.) vyšší než pro eurozónu, z čehož je zřejmé, že proces konvergence ve střednědobém horizontu je stabilní.

Česká republika se značně přiblížila průměru EU. V tomto procesu sehrál zásadní úlohu velký příliv přímých zahraničních investic (PZI), který vedl k vytváření pracovních míst a zvyšování růstu produktivity. Mezi lety 2008 a 2013, kdy byla Česká republika více postižena celosvětovou krizí než další země v regionu, se proces sbližování zpomalil. V roce 2013 však začalo díky zvyšování reálných mezd i produktivity opět docházet ke konvergenci. Hrubý národní důchod (HND) ([3]) na osobu, přepočtený pomocí parity kupní síly, vzrostl mezi lety 2000 a 2017 ze 70,2 % na 82,7 % průměru EU, což představuje reálnou konvergenci ve výši 12,5 p. b. (graf 1.2). Základem konvergenčního procesu byly hospodářské politiky, které podporovaly zahraniční i domácí investice, v kombinaci s významnou finanční podporou z fondů EU. Tempo sbližování bylo sice nižší než v ostatních zemích střední a východní Evropy (zejména v Pobaltí), ale Česká republika se řadí mezi státy, které jsou z hlediska hospodářského rozvoje a životní úrovně nejbližší průměru EU.

Graf 1.2: **Hrubý národní důchod na osobu (PPS) jako podíl průměru EU**

Zdroj: AMECO, Evropská komise

V případě malé a otevřené ekonomiky by budoucí růst mohly potenciálně omezit

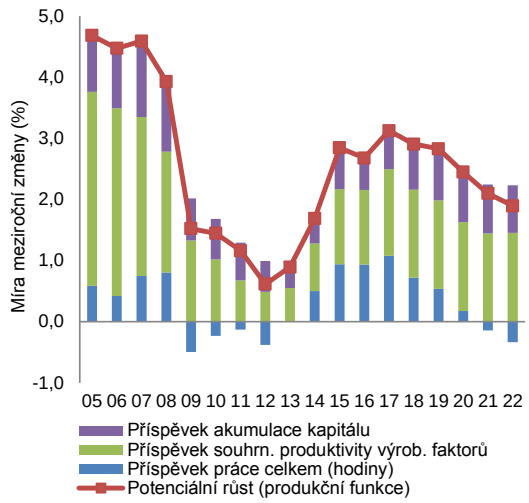
([3]) Pro země s významným objemem přímých zahraničních investic jako Česká republika, kde mohou odtoky výnosů souvisejících s PZI způsobovat rozdíly mezi HDP a HND, představuje HND přesnější obrázek národního důchodu, který je k dispozici pro domácí hospodářské činnosti, než HDP.

nedostatek pracovních sil a nejistota v celosvětové poptávce. Česká republika je ve velké míře závislá na možném napětí v celosvětovém obchodu a na hospodářském rozvoji některých hlavních obchodních partnerů (např. Německa, Francie nebo Spojeného království). Kromě toho by se mohla zhoršit nákladová konkurenceschopnost vývozu, pokud by přetrvávalo stávající napětí na trhu práce a jím vyvolaný růst reálných mezd by trvale převyšoval růst produktivity. Česká republika vykazuje nejnižší míru nezaměstnanosti a počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné místo v EU i v OECD. V této souvislosti začaly podniky více investovat do strojů, aby kompenzovaly současný nedostatek pracovních sil. Avšak prodleva mezi investicemi a výslednou produktivitou by mohla hospodářský růst v blízké budoucnosti omezit.

Potenciální růst

Potenciální růst je již za vrcholem cyklu. Poté co v roce 2017 dosáhl téměř 3 %, se bude v nadcházejících letech postupně snižovat ke 2 %. Mezera výstupu, která se v letech 2017 a 2018 zvětšovala, se v letech 2019 a 2020 pravděpodobně ustálí přibližně na 1 % HDP, což by mělo částečně zmírnit inflační tlaky (graf 1.3).

Graf 1.3: **Potenciální HDP a hybné síly**

Zdroj: Evropská komise

Pokles počtu obyvatel v produktivním věku a technologické změny přinášejí nové výzvy. Demografické změny a omezené zvyšování produktivity brzdí růst potenciálního HDP. Opatření na podporu růstu prostřednictvím pracovního trhu zahrnují kromě využití pracovního potenciálu nedostatečně zastoupených skupin také integraci pracovníků ze zemí EU i mimo EU a prodlužování pracovního života (tj. prostřednictvím zdravějšího a produktivnějšího života). Navíc se v souvislosti s nástupem trendu Průmysl 4.0 může objevit nesoulad v kvalitativních dovednostech, který si vyžádá nová opatření v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Administrativní zátěž a nízká důvěra ve veřejnou správu mohou bránit dalším zahraničním i domácím investicím a podporovat stínovou ekonomiku, která se v roce 2015 odhadovala přibližně na 15 % HDP (Evropská komise, 2017).

Spotřeba domácností

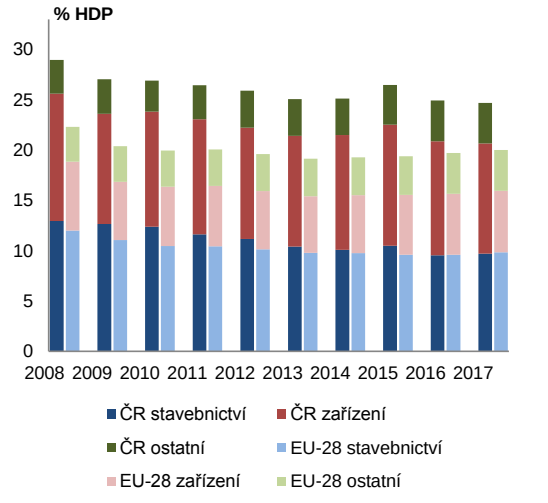
Spotřeba domácností je hlavní hnací silou hospodářského růstu. V posledních letech podporovaly růst soukromé spotřeby vysoká zaměstnanost, vyšší mzdy, zvyšující se reálný disponibilní příjem a nízké úvěrové náklady. Roční růst o 3 % až 4 %, k němuž dochází od roku 2015, bude pravděpodobně pokračovat i v roce 2019. Podle prognózy Komise z podzimu 2018 bude zpomalení růstu mezd předpovídané na rok 2020 doprovázet také zpomalení růstu soukromé spotřeby (2,5 %). Úspory domácností by se mohly ze současné nízké úrovně do roku 2020 zvednout až na téměř 11 % hrubého disponibilního příjmu. Mění se také struktura spotřeby, což souvisí s rekordní úrovní důvěry spotřebitelů. V roce 2017 zaznamenalo vzestupný trend zboží střednědobé a dlouhodobé spotřeby, u něhož činil roční růst zhruba 10 %.

Investice

Investice v posledních dvou letech nabyly na intenzitě a vyhlídky jsou i nadále pozitivní. Investice do fyzické infrastruktury se v roce 2017 zvýšily o 3,3 % a v roce 2018 zrychlily na 7,8 % (prognóza Komise z podzimu 2018). K tomuto nárůstu přispěly potřeba automatizace a robotizace ve výrobě, veřejné investice podporované z fondů EU a oživení investic do výstavby v první polovině roku 2018. Růst investic se může v letech 2019 a 2020 zmírnit, ale díky zvýšenému přílivu finančních prostředků EU zůstane nad úrovní 3 %.

Investice do automatizace představují příležitost pro český průmysl, zejména pro výrobce automobilů. Investiční aktivita jako podíl na HDP je tradičně přibližně o 5 p. b. vyšší než průměr EU (24,7 % oproti 20,0 % v roce 2017), a to vzhledem k významu výrobního odvětví v české ekonomice, což si žádá vysokou úroveň investic do zařízení (graf 1.4). V roce 2017 představovala výroba 26,8 % hrubé přidané hodnoty, tedy o 12,5 p. b. více než souhrnný průměr EU. Největším odvětvím českého průmyslu je automobilový průmysl, a to jak z hlediska produkce, tak i zaměstnanosti. Stávající situace, kdy je výrazný nedostatek pracovních sil a byly revidovány normy emisí CO_2 pro automobily, však v tomto odvětví přináší nemalé výzvy. Proto se i přes vysoký stupeň automatizace očekává, že výrobci automobilů i další výrobci budou posilovat investice do zařízení (viz oddíl 3.4).

Graf 1.4: **Investice podle odvětví jako podíl HDP**

Zdroj: AMECO

Inflace a měnová politika

Navzdory stabilnímu růstu mezd udržela Česká národní banka (ČNB) inflaci pod horní hranicí tolerančního pásma (3 %). Inflace spotřebitelských cen vyjádřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen v roce 2018 mírně zpomalila na 2,0 % oproti 2,4 % v roce 2017. Rychlý růst cen energií ve druhé polovině roku 2018 byl kompenzován mírnějšími cenami potravin. Díky dalšímu zpřísnění měnové politiky se inflace ve druhé polovině roku 2019 pravděpodobně stabilizuje na 2% cílové hodnotě ČNB, v jejíž blízkosti se udrží i v roce 2020. Očekává se, že spotřebitelské ceny vzrostou v roce 2019 o 2,1 % a v roce 2020 pak o 1,9 % (prognóza Komise ze zimy 2019).

ČNB v průběhu 16 měsíců sedmkrát zvýšila základní sazbu. Reagovala tak na zvýšenou aktivitu na úvěrovém trhu a na inflační tlaky. V důsledku toho základní úroková sazba (dvoutýdenní repo sazba) vzrostla z 0,05 v červenci 2017 na 1,75 % v listopadu 2018, čímž se úrokové rozpětí vůči eurozóně ještě zvětšilo (viz oddíl 3.2). V nadcházejících čtvrtletích může přijít další zvyšování úrokových sazeb.

Trh práce

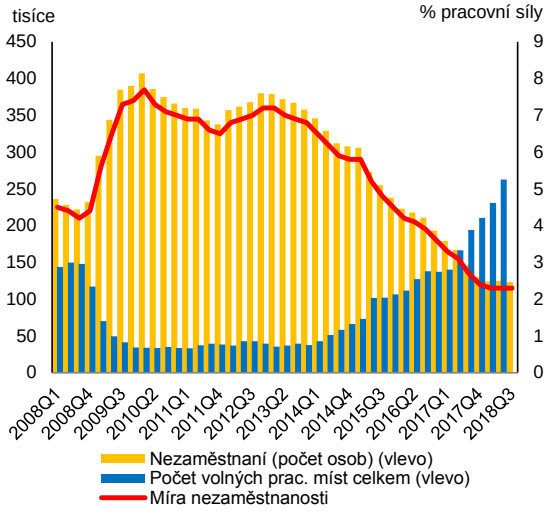
Český trh práce má stále velmi dobré výsledky. Míra zaměstnanosti se v průběhu posledních sedmi let trvale zvyšovala a ve třetím čtvrtletí 2018 dosáhla 80,0 %. Očekává se, že v roce 2019 celkový růst zaměstnanosti zpomalí na 0,3 %, jelikož prostor pro další zvyšování míry účasti na trhu práce je omezený (viz oddíl 3.3). Míra nezaměstnanosti klesla v roce 2017 na rekordně nízkou úroveň 2,9 % a ve čtvrtém čtvrtletí 2018 dosáhla 2,1 %, již druhým rokem tedy byla nejnižší v EU a během následujících dvou let se pravděpodobně ustálí kolem 2,5 % (prognóza Komise z podzimu 2018). V poslední době se zlepšila také nezaměstnanost mladých lidí (5,3 % ve čtvrtém čtvrtletí 2018) a dlouhodobá nezaměstnanost (0,7 % ve třetím čtvrtletí 2018). Jelikož ekonomika se blíží plné zaměstnanosti, nedostatek pracovních sil začíná být naléhavější, což po několika letech pomalejšího růstu podněcuje zvyšování mezd. Přibližně 45 % výrobních a 40 % stavebních firem uvádělo ve čtvrtém čtvrtletí 2018 nedostatek pracovních sil mezi faktory omezujícími produkci ([4]) a počet volných pracovních míst je již od poloviny roku 2018 dvakrát vyšší než počet nezaměstnaných (graf 1.5).

Nižší je míra zaměstnanosti u pracovníků s nízkou kvalifikací, žen s malými dětmi, osob se zdravotním postižením a starších věkových skupin. Míra zaměstnanosti žen, které vykonávají většinu pečovatelských povinností, byla v roce 2017 nižší (70,5 %) než u mužů (86,3 %). Míra

([4]) Evropský průzkum podniků a spotřebitelů.

zaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací na trhu práce od přistoupení k EU stagnuje. Dosahuje přibližně 30 %, a je tedy zhruba 50 p. b. pod českým průměrem. Míra zaměstnanosti osob ve věku 55–64 let činila 62,2 %, což je o 24,6 p. b. méně než u pracovníků ve věku 25–54 let. Rozdíl v míře zaměstnanosti osob se zdravotním postižením je rovněž vysoký. Účast na odborné přípravě a celoživotním učení je nízká, zejména pokud jde o skupiny nedostatečně zastoupené na trhu práce.

Graf 1.5: **Nezaměstnanost a volná pracovní místa**

Zdroj: Eurostat

Sociální situace

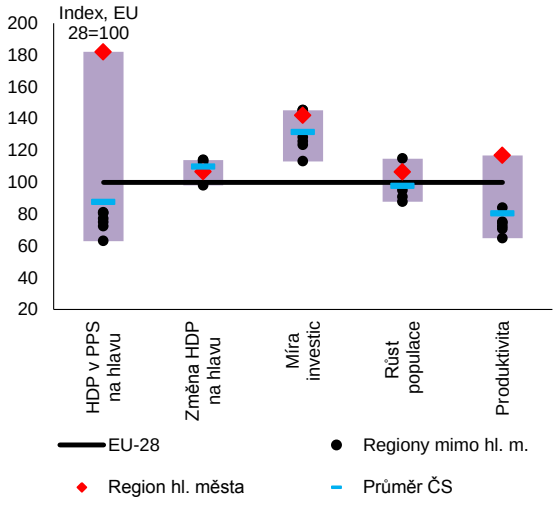
Příjmová nerovnost v České republice zůstává celkově na nízké úrovni. Příjem nejbohatších 20 % obyvatel byl v roce 2017 přibližně 3,4krát vyšší než příjem 20 % nejchudších, což je výrazně menší rozdíl než v EU (5,1). Tento poměr je od roku 2005 stabilní, protože reálný disponibilní příjem domácností se u různých příjmových skupin zvyšoval poměrně vyrovnaně. Nízká nerovnost je způsobena tím, že tržní příjmy (tj. příjmy domácností před zdaněním a sociálními transfery) jsou poměrně rovnoměrně rozděleny. Rozdíl mezi nerovností tržních příjmů a nerovností disponibilních příjmů (tj. po zdanění a transferech) je podobný jako průměr v EU, což naznačuje, že český daňový systém a systém sociálních dávek je v souladu s průměrem EU, pokud jde o snižování nerovnosti.

Na výsledky vzdělávání a riziko chudoby má podstatný vliv nerovnost příležitostí. Riziko chudoby u dětí rodičů s nízkou kvalifikací patří k nejvyšším v EU, kdežto u dětí vysoce kvalifikovaných osob naopak k nejnižším. Socioekonomické prostředí silně ovlivňuje také výsledky vzdělávání. Nerovné příležitosti se objevují již v raném dětství, jelikož vysoké náklady omezují přístup osoby s nízkými příjmy k péči o děti (viz oddíl 3.3).

Regionální rozdíly

Vykazovaná konvergence a celková sociální situace zastírají prohlubující se rozdíly mezi regiony. HDP na osobu se pohybuje od 63 % průměru EU na severozápadě země až po 182 % v Praze. V regionu Severozápad došlo od roku 2010 v absolutním vyjádření dokonce k poklesu HDP na obyvatele. A zatímco například v Moravskoslezském kraji počet obyvatel klesá, demografický vývoj v Praze a Středočeském kraji je pozitivní.

Graf 1.6: **Regionální rozdíly v České republice**

Zdroj: Eurostat, Evropská komise

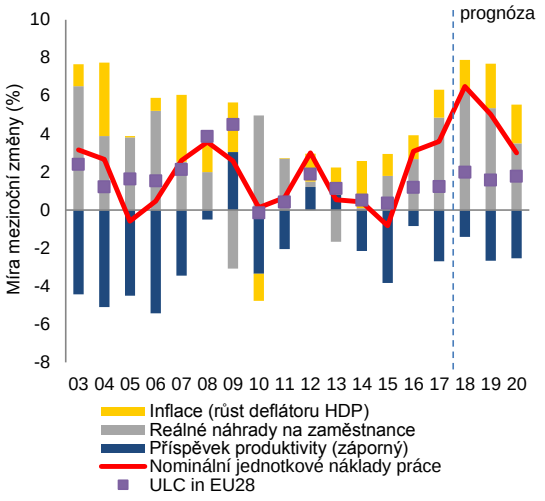
Příležitosti a výzvy se koncentrují v určitých oblastech. Venkovské oblasti jsou obecně chudší, mají nižší produktivitu, větší nerovnost mezi ženami a muži, rostoucí míru bezdomovectví, vysoké zadlužení, vyšší míru předčasných odchodů ze vzdělávání, malou inovační kapacitu a akutní demografické problémy (graf 1.6). V těchto krajích se rovněž objevuje rostoucí počet sociálně vyloučených lokalit a exekucí, a přitom se potýkají

s nedostatkem cenově dostupného sociálního bydlení. Rozdíl mezi Prahou a Brnem a méně rozvinutými regiony se dále prohloubil, zejména v porovnání s regionem Severozápad. Migrace do bohatších regionů zesiluje tzv. suburbanizaci, tedy růst předměstských oblastí v okolí velkých měst, a vyvíjí tlak na bytový a domovní fond a infrastrukturní sítě (viz oddíl 3.4.3).

Konkurenceschopnost

Intenzivní tvorba pracovních míst a stále napjatější podmínky na trhu práce vedou k růstu mezd. Nominální mzdy zaměstnanců se v roce 2017 zvýšily o 6,4 % a v letech 2018 a 2019 se očekává další 8% nárůst (prognóza Komise z podzimu 2018). Růst reálných mezd v roce 2017 činil 4,1 % a čisté příjmy se zvýšily o 3 %. Mzdové náklady stouply v roce 2017 o 8,3 %, a to v důsledku zvyšování mezd a růstu zaměstnanosti. Růst mzdových nákladů byl během posledních tří let vyšší než růst HDP a překročil referenční hodnoty vypočtené na základě fundamentálních ekonomických veličin. Jelikož růst mzdových nákladů převýšil rovněž tempo růstu produktivity, nominální jednotkové náklady práce v letech 2017 a 2018 dále stoupaly (graf 1.7). Tento nedávný nárůst mezd však šel ruku v ruce se zvyšováním podílů na vývozních trzích, takže zatím zřejmě měl jen omezený vliv na konkurenceschopnost.

Graf 1.7: **Nominální jednotkové náklady práce (struktura)**

Zdroj: prognóza Komise z podzimu 2018

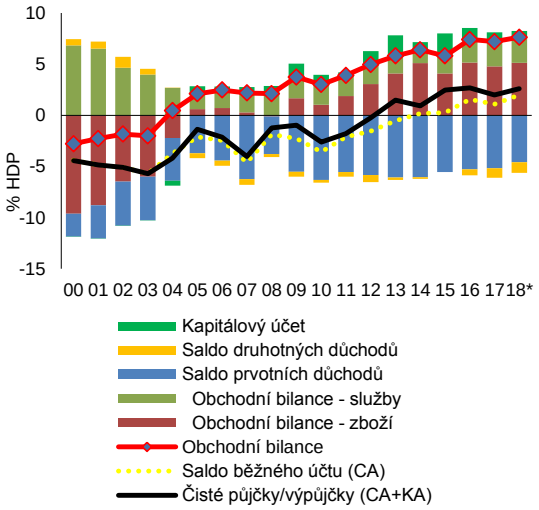
Zvýšení minimální mzdy bylo reakcí na tržní trendy. Plánovaná minimální mzda na rok 2019 činí 13 350 Kč, což představuje kumulativní nárůst za posledních pět let o 67 %. Minimální mzdu však v současnosti pobírají pouze 4 % zaměstnanců. V současnosti se v zemi diskutuje o dalším zvyšování minimální mzdy s cílem zlepšit životní podmínky pracovníků s nízkou kvalifikací.

Externí pozice

Obchodní bilance České republiky je od roku 2004 stále kladná. V letech 2016 i 2017 zaznamenala přebytek ve výši 7,5 % HDP. Podíl zboží a služeb na přebytku obchodní bilance zůstal ve srovnání s rokem 2016 přibližně stejný, ačkoli bilance zboží vykazuje historicky větší volatilitu než bilance služeb. Podle prognózy Komise z podzimu 2018 může obchodní bilance v roce 2018 klesnout na 6,7 % v důsledku menšího přebytku obchodu se zbožím. Tento vývoj ovlivnila slabší vnější poptávka, zejména z Německa, a silná domácí poptávka. Obchodní bilanci zhoršila rovněž silná apreciace reálného efektivního směnného kurzu v první polovině roku 2018, takže v letech 2019 a 2020 pravděpodobně zůstane na hodnotě blížící se 7 % HDP.

Saldo běžného účtu zůstane v důsledku velkého schodku prvotních důchodů vyrovnané. Saldo prvotních důchodů je tradičně záporné, z velké části kvůli odtoku zisků zahraničních firem působících v České republice (graf 1.8).

Graf 1.8: **Běžný a kapitálový účet**

Zdroj: Evropská komise
Pozn.: Za rok 2018 je použit odhad na základě čtvrtletních údajů.

Finanční sektor

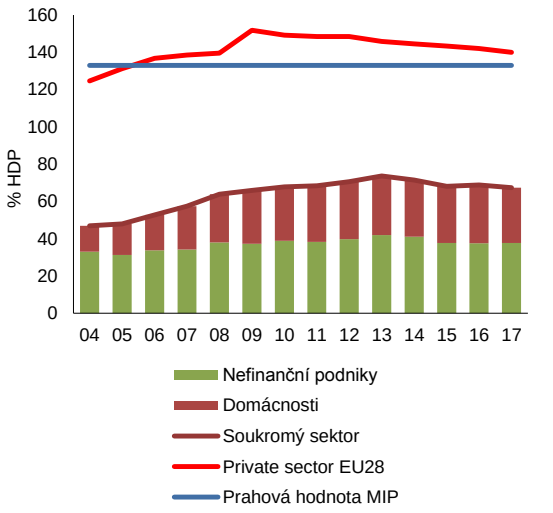
Banky v České republice jsou nadále vysoce ziskové a ukazatele stability jsou zdravé. Míra ziskovosti bank patří již od vstupu do Unie trvale mezi nejvyšší v EU. Zvyšování úrokových sazeb přitahuje značný objem likvidity z eurozóny. Růst závazků finančního sektoru nabral na tempu na přelomu let 2016 a 2017, jelikož nerezidenti nakupovali před ukončením kurzového závazku v dubnu 2017 vklady denominované v korunách. Tato dynamika byla vyvolána očekáváním investorů a polevila, jakmile se kurz české koruny opět začal na devizových trzích volně pohybovat.

Ceny nemovitostí jsou podle odhadů mírně nadhodnocené. Jak ceny bydlení, tak i objem hypotečních úvěrů se od roku 2016 rychle zvyšují, k čemuž přispívá hospodářský růst, výrazná mzdová inflace a omezení nabídky. V závislosti na použité metodice se odhaduje, že ceny nemovitostí jsou nadhodnoceny v rozmezí od 0 do 10 %, což je stále pod úrovní významného rizika. Zadlužení domácností je ve srovnání s průměrem EU navíc dále mírné, přestože v poslední době stouplo. Aby si ČNB udržela kontrolu nad růstem úvěrů, provedla řadu opatření zaměřených na poskytovatele úvěrů i dlužníky (viz oddíl 3.2).

Zadluženost soukromého sektoru

Zadluženost soukromého sektoru z hlediska HDP (67,4 %) je ve srovnání s průměrem EU (140 %) nízká. Nominální HDP se zvyšuje téměř stejně rychle jako hodnota hypoték. Zadlužení domácností se na konci roku 2017 snížilo o 1,6 p. b. na 29,7 % HDP, zatímco zadlužení nefinančních podniků zůstávalo v zásadě na stabilní úrovni kolem 38 % HDP. Poměr úrokových plateb k hrubému disponibilním příjmu domácností i k přidané hodnotě u nefinančních podniků byl na konci roku 2017 nižší než v eurozóně. Zvyšující se úrokové sazby zatím nepředstavují významné riziko pro splácení, ačkoli mohou mít dopad na podíl úvěrů se selháním. Exekuční příkazy se v roce 2017 týkaly celkem 9,7 % osob starších 15 let (viz oddíl 3.3). Nejohroženější skupinou se zdají být dlužníci s nižšími příjmy, kteří mají spotřebitelské úvěry. Těch je nejvíce v regionech s největším podílem osob s nízkou kvalifikací (v Ústeckém kraji přes 20 %).

Graf 1.9: **Zadluženost soukromého sektoru**

Zdroj: Eurostat

Veřejné finance

Saldo sektoru vládních institucí se bude snižovat, ale nejméně do roku 2020 zůstane kladné. V situaci rostoucí ekonomiky vykazuje saldo veřejných financí od roku 2016 přebytek, který je podporován růstem daňových příjmů a nižší úrovní veřejných investic, než jaká se očekávala. Opatření k předcházení daňovým

únikům, jako je elektronická evidence tržeb a kontrolní hlášení DPH, prokázala svou účinnost a přispěla ke zvýšení příjmů. V horizontu prognózy se očekává zvyšování dalších výnosů z DPH v souladu s růstem HDP. Značný nárůst mezd od roku 2017 ve veřejném i soukromém sektoru zvýšil výnosy z přímých daní. Na výdajové straně souvisí zvýšení převážně se mzdami ve veřejném sektoru a s důchody, které mají v roce 2018 i v roce 2019 výrazně růst. Vzhledem k tomu, že současný cyklus čerpání fondů EU postupuje, veřejné investice pravděpodobně posílí.

Předpokládá se, že podobně jako celkové saldo se i strukturální saldo bude snižovat směrem k nulové hodnotě. Pravděpodobně zůstane kladné až do roku 2020, přičemž mezera výstupu bude stabilní. Poměr dluhu k HDP se podle prognózy Komise z podzimu 2018 bude dále snižovat a v roce 2020 dosáhne přibližně 31,2 % HDP.

Tabulka 1.1: **Hlavní hospodářské, finanční a sociální ukazatele – Česká republika**

	2004–07	2008–12	2013–15	2016	2017	2018	2019	2020
Reálný HDP (meziročně)	6,0	0,2	2,5	2,5	4,4	2,9	2,9	2,7
Potenciální růst (meziročně)	4,5	1,7	1,9	2,7	2,9	2,9	2,8	2,7
Soukromá spotřeba (meziročně)	3,7	0,5	2,0	3,6	4,3	.	.	.
Veřejná spotřeba (meziročně)	0,1	-0,2	1,8	2,7	1,3	.	.	.
Tvorba hrubého fixního kapitálu (meziročně)	7,4	-1,8	3,7	-3,1	3,7	.	.	.
Vývoz zboží a služeb (meziročně)	18,1	4,2	4,9	4,3	6,7	.	.	.
Dovoz zboží a služeb (meziročně)	15,7	2,9	5,6	2,8	5,9	.	.	.
Příspěvek k růstu HDP:								
domácí poptávka (meziročně)	3,9	-0,3	2,3	1,4	3,2	.	.	.
zásoby (meziročně)	0,7	-0,5	0,4	-0,4	0,1	.	.	.
čistý vývoz (meziročně)	1,4	1,0	-0,2	1,4	1,1	.	.	.
Příspěvek k růstu potenciálního HDP:								
práce celkem (v hodinách) (meziročně)	0,5	-0,1	0,6	1,0	1,0	0,8	0,5	0,4
akumulace kapitálu (meziročně)	1,0	0,7	0,5	0,5	0,6	0,8	0,8	0,8
souhrnná produktivita výrobních faktorů (meziročně)	3,0	1,1	0,8	1,1	1,3	1,4	1,5	1,5
Mezera výstupu	3,4	-0,3	-1,9	-0,3	1,0	1,1	1,2	1,0
Míra nezaměstnanosti	7,2	6,4	6,1	4,0	2,9	2,4	2,5	2,6
Deflátor HDP (meziročně)	2,0	0,9	1,7	1,3	1,4	1,6	2,3	2,0
Harmonizovaný index spotřebitelských cen (HICP, meziročně)	2,3	2,7	0,7	0,6	2,4	2,0	2,1	1,9
Nominální odměna na zaměstnance (meziročně)	6,0	2,3	1,8	4,0	6,4	8,0	7,8	5,6
Produktivita práce (reálná, na zaměstnanou osobu, meziročně)	4,6	0,3	1,7	0,8	2,8	.	.	.
Jednotkové náklady práce (ULC, celé hospodářství, meziročně)	1,3	2,0	0,0	3,1	3,6	6,5	5,0	3,0
Reálné jednotkové náklady práce (meziročně)	-0,7	1,0	-1,6	1,8	2,1	4,8	2,6	0,9
Reálný efektivní směnný kurz (ULC, meziročně)	3,8	1,8	-3,7	3,6	5,8	8,2	2,8	0,8
Reálný efektivní směnný kurz (HICP, meziročně)	3,1	2,1	-2,8	2,6	3,8	4,4	-0,2	-0,3
Míra úspor domácností (čisté úspory jako procento čistého disponibilního příjmu)	6,4	6,9	6,3	6,5	4,4	.	.	.
Tok soukromých úvěrů, po konsolidaci (v % HDP)	7,0	3,5	2,1	4,5	4,1	.	.	.
Zadlužení soukromého sektoru, po konsolidaci (v % HDP)	51,3	67,3	71,1	68,9	67,4	.	.	.
z toho zadlužení domácností, po konsolidaci (v % HDP)	18,2	28,8	30,8	31,3	29,7	.	.	.
z toho zadlužení nefin. podniků, po konsolidaci (v % HDP)	33,1	38,5	40,3	37,6	37,8	.	.	.
Hrubé úvěry se selháním (% celk. dluhových nástrojů a celk. úvěrů a jiných pohledávek) (2)	.	.	.	3,4	2,5	.	.	.
Podniky, čisté půjčky (+) nebo čisté výpůjčky (–) (v % HDP)	-3,1	-1,2	0,1	-1,8	-1,1	-2,1	-2,0	-1,4
Podniky, hrubý provozní přebytek (v % HDP)	29,1	28,9	30,1	30,5	29,9	28,1	28,0	28,2
Domácnosti, čisté půjčky (+) nebo čisté výpůjčky (–) (v % HDP)	1,6	2,3	2,1	1,6	0,3	0,7	1,2	1,2
Index cen bydlení, očištěný o inflaci (meziročně)	4,7	-1,0	1,6	6,7	9,1	.	.	.
Investice do bydlení (v % HDP)	3,6	3,8	3,4	3,7	3,9	.	.	.
Saldo běžného účtu (v % HDP), platební bilance	-3,2	-2,3	0,0	1,6	1,1	0,3	0,2	0,6
Obchodní bilance (v % HDP), platební bilance	1,8	3,5	6,0	7,4	7,2	.	.	.
Směnné relace u zboží a služeb (meziročně)	-0,5	-0,7	1,0	1,0	-1,0	-0,5	0,3	0,5
Saldo kapitálového účtu (v % HDP)	0,3	0,9	1,7	1,1	0,9	.	.	.
Čistá investiční pozice vůči zahraniční (v % HDP)	-27,9	-43,8	-36,9	-26,9	-26,5	.	.	.
Čistá invest. pozice vůči zahraniční s vyloučením nástrojů bez rizika	17,9	8,7	18,2	28,2	28,7	.	.	.
Závazky invest. pozice vůči zahraniční s vyloučením nástrojů bez	30,7	42,2	52,1	57,1	70,6	.	.	.
Exportní výkonnost oproti vyspělým zemím (% změna během 5 let)	77,2	30,7	-1,4	0,0	3,3	.	.	.
Podíl na světovém vývozu, zboží a služby (meziročně)	.	.	0,8	4,5	1,2	.	.	.
Čistý tok PZI (v % HDP)	-4,8	-1,7	-0,2	-3,9	-2,7	.	.	.
Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP)	-2,0	-3,7	-1,3	0,7	1,5	1,4	0,8	0,7
Strukturální rozpočtové saldo (v % HDP)	.	.	-0,4	0,9	1,2	1,0	0,3	0,2
Hrubý veřejný dluh (v % HDP)	27,9	36,7	42,3	36,8	34,7	33,2	32,1	31,2
Poměr daní k HDP (v %) (3)	34,4	33,2	34,3	34,8	35,4	36,5	36,5	36,4
Daňová sazba u svobodné osoby pobírající průměrnou mzdu (v %)	23,3	22,9	23,1	23,6	.	.	.	.
Daňová sazba u svobodné osoby pobírající 50 % prům. mzdy (v %)	18,7	14,3	15,1	16,1	.	.	.	.

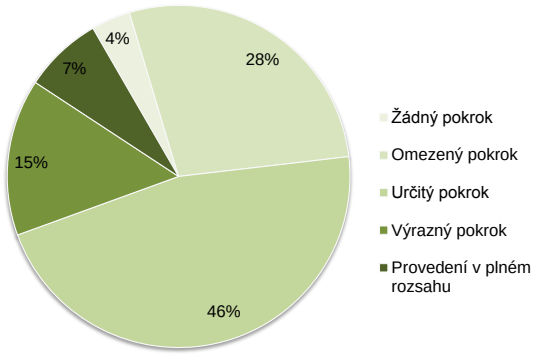
(1) Čistá investiční pozice vůči zahraničí kromě přímých a portfoliových investic.
(2) Domácí bankovní skupiny a samostatné banky, zahraniční dceřiné společnosti ze zemí EU a mimo EU a zahraniční pobočky ze zemí EU a mimo EU.
(3) Tento ukazatel poměru daní k HDP zahrnuje imputované sociální příspěvky, a proto se liší od ukazatel poměru daní k HDP používaného v oddíle o daňovém systému.

(1) Čistá investiční pozice vůči zahraničí kromě přímých a portfoliových investic.
(2) Domácí bankovní skupiny a samostatné banky, zahraniční dceřiné společnosti ze zemí EU a mimo EU a zahraniční pobočky ze zemí EU a mimo EU.
(3) Tento ukazatel poměru daní k HDP zahrnuje imputované sociální příspěvky, a proto se liší od ukazatel poměru daní k HDP používaného v oddíle o daňovém systému.
Zdroj: Eurostat a ECB k 31. lednu 2019, pokud jsou údaje k dispozici; v případě prognóz Evropská komise (prognóza ze zimy 2019 pro reálný HDP a HISC, jinak prognóza z podzimu 2018)

2. POKROK V OBLASTI DOPORUČENÍ PRO ČESKOU REPUBLIKU

Od zahájení evropského semestru v roce 2011 byl u 68 % všech doporučení adresovaných České republice zaznamenán alespoň „určitý pokrok“ ([5]). U 32 % doporučení byl pokrok „omezený“ nebo „žádný“ (viz graf 2.1). V několika oblastech dosáhla Česká republika „výrazného pokroku“ nebo „provedení v plném rozsahu“. V plném rozsahu bylo provedeno například doporučení zajistit včasnou a trvalou nápravu nadměrného schodku a splnění střednědobého rozpočtového cíle. Kromě toho bylo dosaženo výrazného pokroku při přijímání právních předpisů na posílení rozpočtového rámce.

Graf 2.1: **Celkové víceleté plnění doporučení z let 2011–2018 (současný stav)**

(1) Celkové hodnocení doporučení pro ČR týkajících se fiskální politiky nezahrnuje dodržování Paktu o stabilitě a růstu.
(2) Roční hodnocení za rok 2011: odlišné kategorie pro hodnocení doporučení.
(3) Víceleté hodnocení se vztahuje na provádění doporučení od jejich zavedení až do vydání zprávy o České republice z roku 2019.
Zdroj: Evropská komise

Česká republika dosáhla omezeného pokroku při zlepšování dlouhodobé udržitelnosti výdajů na zdravotní péči a důchody. Většina opatření přijatých v posledních letech zvyšovala přiměřenost důchodů, nezahrnovala však záruky pro zajištění dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. Pro věk odchodu do důchodu byl stanoven strop 65 let; tato hranice bude přezkoumána v roce 2019, kdy má vláda vydat zprávu o důchodovém systému. Dlouhodobou fiskální udržitelnost ohrožuje také předpokládaný nárůst veřejných výdajů na zdravotní péči v souvislosti se stárnutím obyvatelstva.

([5]) Pro hodnocení dalších reforem provedených v minulosti viz zejména oddíl 3.

K určitému pokroku došlo při zvyšování účasti některých nedostatečně zastoupených skupin na trhu práce. Díky zlepšením, která byla podporována z prostředků EU, se zvýšil počet zařízení péče o děti, což napomáhá účasti žen na trhu práce. Provádění dalších politických opatření se však zpožďuje. Ohlášené změny v poskytování individualizovaných služeb veřejnými službami zaměstnanosti, které by mohly více pomoci dalším nedostatečně zastoupeným skupinám, dosud nepřinesly hmatatelné výsledky. Vzhledem k neefektivnímu zacílení a nedostatku konkrétně uzpůsobených opatření byl pokrok při zvyšování účinnosti aktivních politik na trhu práce omezený, což uvedeným skupinám znemožnilo využít příznivých podmínek na trhu.

V plnění doporučení z roku 2018 vykázala Česká republika určitý pokrok ([6]). V oblasti zlepšování dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí však nebylo dosaženo žádného pokroku. Vláda přijala nová opatření, která sice na jedné straně mohou posílit přiměřenost důchodového systému, ale na straně druhé zhoršují udržitelnost.

Určitého pokroku bylo dosaženo při řešení nedostatků v postupech zadávání veřejných zakázek a při snižování administrativní zátěže pro investice. Zlepšil se systém odborné přípravy v oblasti zadávání veřejných zakázek a zintenzivnila se spolupráce mezi veřejnými zadavateli a odbornými subjekty. Nicméně podíl zadávacích řízení, v nichž je obdržena pouze jedna nabídka, zůstal velmi vysoký, přičemž většinou se uplatňuje pouze kritérium nejnižší ceny. Co se týče snižování administrativní zátěže, novelizace stávajících právních předpisů má potenciál zkrátit a zefektivnit povolovací řízení týkající se strategické infrastruktury.

V odstraňování překážek, které brzdí výzkum a inovace, nastal jen omezený pokrok. Pokud bude oznámený „investiční balíček“ dobře navržen, mohl by do země přilákat investice s vyšší hodnotou a tím posílit inovační potenciál. Česká republika se však stále řadí pouze mezi

([6]) Informace o míře pokroku a opatřeních podniknutých v reakci na politická doporučení obsažená v jednotlivých částech doporučení pro Českou republiku uvádí souhrnná tabulka v příloze A. Toto celkové hodnocení nezahrnuje posouzení dodržování Paktu o stabilitě a růstu.

Tabulka 2.1: **Roční hodnocení doporučení pro Českou republiku z roku 2018**

Česká republika	Celkové hodnocení pokroku při plnění doporučení z roku 2018: určitý pokrok
Doporučení č. 1: *Zlepšit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, zejména důchodového systému. Vyřešit nedostatky v postupech zadávání veřejných zakázek, zejména podporou soutěže více založené na kritériích kvality a zavedením protikorupčních opatření.*	**Omezený pokrok** • Žádný pokrok v oblasti dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí. • Určitý pokrok při řešení nedostatků v postupech zadávání veřejných zakázek.
Doporučení č. 2: *Snížit administrativní zátěž pro investice, mimo jiné zrychlením povolovacích postupů u infrastrukturních projektů. Odstranit překážky brzdící výzkum, vývoj a inovace, zejména zvýšením inovační kapacity domácích podniků. Posílit schopnost vzdělávacího systému poskytovat kvalitní inkluzivní vzdělávání, mimo jiné podporou učitelského povolání. Podporovat zaměstnávání žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením, mimo jiné zvýšením účinnosti aktivních politik na trhu práce.*	**Určitý pokrok** • Určitý pokrok při snižování administrativní zátěže pro investice. • Omezený pokrok při odstraňování překážek brzdících výzkum, vývoj a inovace. • Určitý pokrok v oblasti posílení schopnosti vzdělávacího systému. • Určitý pokrok v oblasti podpory zaměstnanosti skupin, které jsou nedostatečně zastoupeny na trhu práce.

Zdroj: Evropská komise

„nepříliš velké“ inovátory, jelikož podíl inovativních českých podniků nedosahuje průměru EU.

Určitého pokroku bylo dosaženo při zlepšování kvality a inkluzivnosti běžného vzdělávání a při podpoře zaměstnávání některých nedostatečně zastoupených skupin. V oblasti vzdělávání bylo přijato nebo oznámeno několik opatření, včetně navýšení finančních prostředků v roce 2019 a reformy systému financování regionálních škol. Ovšem pokrok při zvyšování atraktivity učitelského povolání není příliš velký. Míra účasti žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením na trhu práce se poněkud zlepšila, ale je třeba dále řešit účinnost aktivních politik na trhu práce.

Rámeček 2.1: **Fondy a programy EU přispívají k řešení strukturálních výzev a k podpoře růstu a konkurenceschopnosti v České republice**

Česká republika je jedním z největších příjemců evropských strukturálních a investičních fondů (ESI fondy). Celková výše přidělených prostředků ve stávajícím víceletém finančním rámci činí 24 miliard eur, což potenciálně představuje zhruba 1,8 % ročního HDP. Do konce roku 2018 bylo na konkrétní projekty přiděleno přibližně 14,6 miliardy eur (61 % z celkového objemu). Kromě toho bylo prostřednictvím Nástroje pro propojení Evropy přiděleno 1,2 miliardy eur na projekty v oblasti strategických dopravních sítí. Více než 780 projektů prováděných výzkumnými institucemi, inovativními společnostmi a výzkumnými pracovníky, které se týkaly nejrůznějších témat od dopravy, energetiky a informačních a komunikačních technologií až po životní prostředí, zdravotnictví a zemědělství, navíc obdrželo 221 milionů eur dodatečného financování z EU prostřednictvím programu Horizont 2020. Činnost EU rovněž podporovala vnitrostátní, regionální i místní orgány a občanskou společnost. Více než 560 milionů eur bylo přiděleno na posílení kapacity veřejné správy na různých úrovních. Iniciativa Evropské komise týkající se transformace uhelných regionů, která se na vnitrostátní úrovni provádí v rámci strategického rámce pro hospodářskou restrukturalizaci (RE:START), je příjemcem významné podpory z ESI fondů na posílení socioekonomické a technologické transformace ve třech regionech s velkým podílem uhelného průmyslu.

Financování z EU pomáhá řešit politické výzvy uvedené v doporučeních pro Českou republiku z roku 2018. ESI fondy pomáhají odstraňovat překážky bránící výzkumu a inovacím a podporují užší spolupráci mezi podniky a výzkumnými institucemi. Do konce roku 2018 pomohlo financování z EU zlepšit infrastrukturu celkem pro více než 4 800 výzkumných pracovníků a téměř 4 000 společností. Bylo vybudováno nebo rekonstruováno přes 700 km silnic a 120 km železnic. Dále se zlepšilo zásobování vodou pro více než 360 000 lidí a více než 200 000 obyvatel je nyní chráněno před rizikem povodní. Evropský sociální fond (ESF) má zásadní význam pro reformu vzdělávání a odborné přípravy v České republice, včetně zlepšování inkluzivního vzdělávání. Vzdělávací instituce realizují téměř 10 000 projektů, které mimo jiné pomohly začlenit 1 000 romských dětí do běžného vzdělávání a vytvořit více než 12 500 míst v cenově dostupných zařízeních péče o děti. Fondy rovněž pomáhají zranitelným skupinám najít práci: pomohly získat zaměstnání přibližně 8 000 osobám se zdravotním postižením.

Kromě toho může Komise na žádost členského státu poskytnout prostřednictvím programu na podporu strukturálních reforem individualizovanou technickou podporu, která pomáhá s realizací reforem na podporu růstu, jež mají řešit problémy zjištěné v rámci evropského semestru, nebo jiných vnitrostátních reforem. Česká republika dostává podporu na zřízení Národního centra elektronického zdravotnictví s cílem zlepšit kvalitu a nákladovou efektivnost zdravotní péče. Komise rovněž pomáhá orgánům se zvyšováním energetické účinnosti a rozvojem vnitrostátního kapitálového trhu. Kromě toho byla v roce 2018 zahájena práce na vytvoření národní strategie pro posílení malých a středních podniků a zvýšení kapacity pro výběr daní a digitalizaci v dopravní infrastruktuře.

Fondy EU mobilizují soukromé investice. Tím, že přidělily téměř 567 milionů eur ve formě úvěrů, záruk a vlastního kapitálu, mobilizují ESI fondy další soukromý kapitál. Celková částka 744 milionů eur vyčleněná v rámci Evropského fondu pro strategické investice (EFSI) by měla přinést dodatečné soukromé a veřejné investice ve výši 4,1 miliardy eur. Třináct projektů schválených ve složce EFSI pro infrastrukturu a inovace v hodnotě 189 milionů eur by mělo vést k celkovým investicím ve výši přibližně 711 milionů eur. V rámci specializovaného nástroje EFSI pro malé a střední podniky bylo schváleno 17 dohod se zprostředkovatelskými bankami s financováním v celkové výši 555 milionů eur. To by mělo mobilizovat investice ve výši přibližně 3,4 miliardy eur a očekává se, že lepší přístup k financování by mělo využít přes 20 036 malých a středních podniků a podniků se střední tržní kapitalizací.

3. PRIORITY REFOREM

3.1 VEŘEJNÉ FINANCE A DAŇOVÝ SYSTÉM

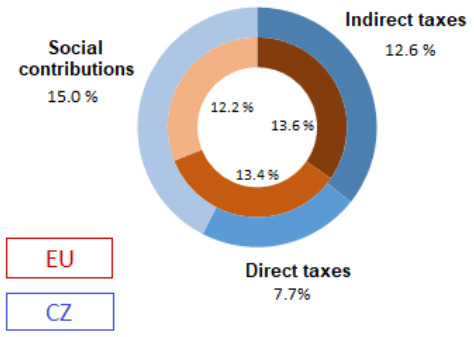
Daňový systém

Daňové příjmy se v roce 2017 nadále zvyšovaly a přispívaly k přebytku veřejných financí. Z 34,8 % HDP v roce 2016 stouply v roce 2017 na 35,4 % HDP. Tím se dostaly na nejvyšší úroveň od roku 2004, přestože stále nedosahují průměru EU (40,2 %) a eurozóny (41,4 %). Tento nárůst byl způsoben zejména výrazným zvýšením příjmů z DPH a dovozních daní a cel, které jsou v poměru k HDP trvale vyšší než průměr v EU a eurozóně. Prognóza Komise z podzimu 2018 předpovídá v roce 2018 další zvýšení na přibližně 36,5 %. Tato opatření spolu se silným hospodářským růstem zdvojnásobila přebytek veřejných financí v roce 2017 na 1,6 % a snížila státní dluh pod 35 % HDP.

Příjmy ze zdanění práce a ze spotřebních daní rostou. V posledních letech se v kontextu dynamického trhu práce a ekonomiky zvýšily čisté příjmy ze sociálních příspěvků. Naproti tomu výnosy z přímých daní, které tvoří převážně daně z příjmů a nemovitostí, jsou stále výrazně pod úrovní obvyklou v EU a eurozóně. Například podíl přímých daní vybíraných od domácností (především z pracovních příjmů) představuje 4,0 % HDP oproti 9,2 % v eurozóně. Naopak implicitní míra zdanění práce u zaměstnanců je vyšší než průměr EU ([7]) v důsledku většího významu sociálních příspěvků (graf 3.1.1). Výnosy z daně z příjmů právnických osob vyjádřené jako podíl HDP (3,5 %) byly mírně vyšší než průměr eurozóny (2,7 %). Přestože periodická daň z nemovitostí patří mezi daně, které nejméně poškozují hospodářský růst (OECD, 2010), jsou tyto příjmy v České republice i nadále velmi nízké. Daňová odpočitatelnost hypotečních úroků kromě toho snižuje náklady na vlastnictví obytných nemovitostí, což rovněž přispívá k dynamice cen bydlení ([8]). Příjmy z ekologických daní jsou stále poměrně nízké a v roce 2017 tvořily pouze 5,9 % všech vybraných daní a sociálních příspěvků.

Dodržování předpisů v oblasti DPH, což je vládní priorita, se dále zvýšilo. Daňové úniky měřené výpadkem příjmů z DPH ([9]) klesly z 20 % v roce 2012 na 14 % v roce 2016 (CASE, 2018). Po zavedení prvních fází elektronické evidence tržeb a kontrolních hlášení se výpadek příjmů z DPH v roce 2016 ve srovnání s rokem 2015 snížil o 3 procentní body (p. b.). Jeho odhadovaná výše však nadále zůstává nad neváženým průměrem EU, který činí 12,3 %, a je vyšší než v některých sousedních zemích.

Graf 3.1.1: **Daňové příjmy z hlavních daní v porovnání s průměrem EU v roce 2017 (% celkového zdanění)**

Zdroj: Evropská komise, Eurostat

Zdanění práce je nadále velmi vysoké, a to u zaměstnanců s nízkými i vysokými příjmy. Daňové zatížení svobodných bezdětných osob pobírajících průměrnou mzdu je přibližně o 3 p. b. vyšší než průměr EU, avšak u nižších příjmových skupin je rozdíl obzvláště výrazný. Na úrovni 67 % průměrné mzdy je daňové zatížení téměř o 4 p. b. vyšší než průměr EU. U 50 % a 33 % průměrné mzdy se rozdíl ve výši daňového zatížení vůči průměru EU vyšplhá přibližně na 6 p. b. Obecně platí, že svobodné osoby s dětmi, jejichž výdělek je nižší než průměrná mzda, mají ve srovnání s průměrem EU výrazně vyšší daňové zatížení ([10]). V případě bezdětných párů a svobodných zaměstnanců, kteří vydělávají 167 %

([7]) V roce 2016 činila implicitní míra zdanění práce 39,8 %, zatímco odpovídající průměr EU byl 36 %.

([8]) V současné době má výraznější daňové úlevy u hypoték již jen devět z 28 členských států.

([9]) Výpadek příjmů z DPH představuje rozdíl mezi částkou skutečně vybraných příjmů z DPH a teoretickou částkou, která by měla být vybrána.

([10]) U svobodných osob se dvěma dětmi bylo v roce 2017 daňové zatížení ve výši přibližně 13,64 %. Průměr EU činil 5,56 %.

průměrné mzdy, je daňové zatížení 3 p. b. pod průměrem EU. Toto zatížení je ovlivněno zejména vysokou úrovní příspěvků zaměstnavatele na sociální zabezpečení. Vysoké daňové zatížení ve spojení s vysokými náklady na péči o děti může mít obzvláště negativní dopad na účast pracovníků s nízkými mzdami a druhých výdělečně činných osob na trhu práce. Kromě toho mohou osoby samostatně výdělečně činné i nadále využívat nižšího vyměřovacího základu pro sociální příspěvky. To může podporovat ekonomickou aktivitu, ale může to také vést k určité míře falešné samostatné výdělečné činnosti.

Náklady podniků na dodržování daňových předpisů zůstávají nad průměrem EU. Podle Světové banky (2018a) činila v roce 2017 doba potřebná k placení a vykazování daní v České republice 230 hodin, tedy o 18 hodin méně než v roce 2016, ale stále byla delší než v sousedních zemích. Nové požadavky na kontrolní hlášení DPH prodloužily čas potřebný k dodržení daňových předpisů přibližně o 14 hodin. Také navrhované snížení DPH u některých produktů a služeb by mohlo dále zvýšit složitost systému DPH, přičemž jeho účinnost je sporná. Podle nedávné studie (Evropská komise, 2018a) se téměř 50 % respondentů domnívá, že složitost právních předpisů v oblasti daní v České republice je velmi zatěžující, a dalších 29 % ji považuje za zatěžující.

Počátkem roku 2018 vláda nastínila možnou reformu daně z příjmů. Tento konkrétní návrh měl vyvážit snížení základu daně z pracovních příjmů a zvýšení sazby daně z příjmů fyzických osob. V současné době vláda pracuje na parametrech konečného návrhu reformy. Evropská komise provedla simulaci původního vládního návrhu (rámeček 3.1.1), z níž vyplývá, že (prvotní) potenciální čisté rozpočtové náklady by mohly dosáhnout přibližně 0,26 % HDP, zejména v důsledku snížení výnosů z daně z příjmů. Bylo by možné zvážit další daňové reformy, které by přesunuly daňovou zátěž od zdanění práce na daňové základny, které více podporují růst, zejména vzhledem k poměrně vysoké implicitní míře zdanění práce. Velmi užitečné by mohly být i cílené změny ve prospěch osob s nízkou kvalifikací a druhých výdělečně činných osob.

Fiskální rámec

Na začátku roku 2018 zahájila činnost nezávislá fiskální instituce. Hlavním úkolem Národní rozpočtové rady je vydávat výroční zprávy o dlouhodobé udržitelnosti a provádět hodnocení fiskálního rámce. Výbor pro rozpočtové prognózy, který se skládá ze jmenovaných členů z veřejných i soukromých organizací, začal také posuzovat makroekonomické a fiskální prognózy vypracované vládou. V prosinci 2018 ratifikoval Parlament Smlouvu o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii. Ústřední prvek smlouvy, tedy rozpočtový pakt, není pro země mimo eurozónu závazný a vláda jej nehodlá dobrovolně dodržovat.

Fiskální koordinace mezi různými úrovněmi veřejné správy je i nadále slabá. Třetina výdajů vládních institucí je nezávislá a nezahrnutá do státního rozpočtu. Zákon o rozpočtové odpovědnosti z ledna 2017 zavedl strop pro zadlužení místních samospráv ve výši 60 % průměru příjmů za poslední čtyři roky. Dodržování tohoto nového pravidla pro řízení dluhu posoudí Ministerstvo financí v roce 2019. Česká republika dosud v plné míře neprovedla směrnici Rady 2011/85/EU o požadavcích na rozpočtové rámce. Lhůta pro provedení ve vnitrostátním právu uplynula dne 31. prosince 2013. Zejména dosud nebyl přijat právní akt týkající se řídicích a kontrolních systémů ve veřejné správě.

Analýza udržitelnosti dluhu a fiskální rizika

V krátkodobém horizontu neohrožují fiskální udržitelnost žádná rizika. Kromě příznivé výchozí rozpočtové situace se očekává, že veřejný dluh zůstane výrazně pod hranicí 60 % HDP a v roce 2020 dosáhne přibližně 31 %. Ukazatel rizika střednědobé fiskální udržitelnosti (S1) tak má hodnotu –2,9 p. b. HDP.

Dlouhodobá udržitelnost veřejných financí by se mohla zhoršit. Podle nedávné zprávy o fiskální udržitelnosti (Evropská komise, 2019) se očekává, že v dlouhodobém horizontu vzrostou náklady související se stárnutím populace o 4,7 p. b. HDP. Rozpočtová rada (2018) v nedávné zprávě přináší ještě pesimističtější prognózy, které jsou výsledkem odlišného předpokladu ohledně demografického vývoje a scénáře nezměněné politiky. Ve zprávě se uvádí, že pokud by byla

zachována současná daňová a výdajová politika, veřejné výdaje na starobní důchody by se v příštích 50 letech mohly téměř zdvojnásobit.

Hlavním faktorem, který snižuje dlouhodobou udržitelnost, jsou výdaje na důchody. Opatření přijatá v posledních letech a změny demografických prognóz zhoršily dlouhodobý rozpočtový výhled do roku 2070 přibližně o 2 p. b. HDP. Pro věk odchodu do důchodu byl stanoven strop 65 let; tato hranice bude přezkoumána v roce 2019, kdy má vláda vydat zprávu o důchodovém systému. Podle vnitrostátních orgánů však zpráva nebude mít žádný dopad na dlouhodobou udržitelnost, ale pouze zahájí diskusi o zvyšování věku odchodu do důchodu. Očekávané prodlužování střední délky života se v současnosti nezohledňuje automaticky, jelikož každou změnu systému musí schválit Parlament na základě návrhu vlády.

Opatření z poslední doby zvyšují přiměřenost důchodů, ale nejsou spojena s politikami, které zlepšují dlouhodobou udržitelnost. Vláda zavedla velkorysejší valorizaci důchodů, při níž zohledňuje polovinu (na rozdíl od dřívější třetiny) růstu reálných mezd. Zvýší rovněž důchody všem důchodcům starším 85 let o 1 000 Kč a základní výměra důchodu vzroste z 9 % na 10 % průměrné mzdy. Tato opatření pravděpodobně dále zvýší náklady a v dlouhodobém horizontu zhorší ukazatel udržitelnosti (S2) přibližně o 0,2 až 0,3 p. b. HDP. Ačkoli vláda mezi svými prioritami uvádí reformu důchodového systému, není jasné, jaké reformy se plánují a zda mohou udržitelnost důchodového systému zlepšit.

Dlouhodobou fiskální udržitelnost snižuje také předpokládaný nárůst veřejných výdajů na zdravotní péči v souvislosti se stárnutím obyvatelstva. Veřejné výdaje na zdravotní péči by se měly do roku 2070 zvýšit o 1,1 p. b. HDP, což je více než průměrný nárůst v EU o 0,9 p. b. Při zohlednění dopadu nedemografických faktorů mohou do roku 2070 vzrůst o 1,9 p. b. HDP, což je o 0,3 p. b. více než průměr EU (Evropská komise, 2018b). Zdravotní pojišťovny vykazují v krátkodobém horizontu přebytek, ale z analýz vyplývá, že jsou citlivé na hospodářský útlum (Křeček, 2017). Do roku 2020 se plánuje dodatečný státní příspěvek zdravotním pojišťovnám ve výši přibližně 3,5 miliardy Kč ročně.

Systém zdravotní péče se ve srovnání s ostatními zeměmi EU stále soustředí spíše na nemocnice, což poukazuje na neefektivnost poskytování služeb. Přestože celkové výdaje na lůžkovou péči byly v roce 2016 nižší než průměr EU, celkový počet nemocničních lůžek zůstával nad průměrem EU (6,9 na 1 000 obyvatel oproti 5,1 na 1 000 obyvatel v EU). Počet případů hospitalizace i průměrná délka hospitalizace jsou navíc značně nad průměrem EU, zatímco podíl jednodenních hospitalizací na celkovém počtu hospitalizací je výrazně nižší než průměr EU (3,2 % oproti 30,4 %). Pacienti vyžadující dlouhodobou péči jsou finančně motivováni k delšímu pobytu v nemocnici, místo aby byli předáni do zvláštních zařízení dlouhodobé péče, kde by museli část péče hradit sami. Kromě toho se dlouhodobá péče zaměřuje především na péči ústavní, která nemusí být vždy nákladově efektivní. Systému by prospěly další investice do primární, integrované a psychiatrické péče, včetně potřebné infrastruktury.

Probíhající reformy politik mají potenciál efektivnost zvýšit. Patří k nim povinné zavedení elektronických receptů od ledna 2018, pilotní projekt centralizovaného zadávání zakázek, další rozvoj hodnocení zdravotnických technologií a nový systém pro úhrady lůžkové péče a referenční srovnávání nemocnic (nový klasifikační systém DRG). Tento nový systém je však stále v pilotní fázi a s největší pravděpodobností nebude využíván pro účely úhrad před rokem 2020. Kromě toho je třeba rozvíjet oblast elektronického zdravotnictví a rozšiřovat centralizované zadávání zakázek.

Stárnutí obyvatelstva přináší rostoucí riziko budoucího nedostatku zdravotnických pracovníků v určitých specializacích a v méně urbanizovaných regionech. Přestože Česká republika má přibližně stejný počet lékařů a zdravotních sester na obyvatele jako průměr EU, existují zde regionální rozdíly a velká část pracovníků ve zdravotnictví dosáhne v nadcházejícím desetiletí důchodového věku. Usiluje se o zvýšení počtu absolventů lékařských a ošetřovatelských oborů a zvyšování mezd v tomto odvětví.

Stárnutí obyvatelstva a několikanásobná chronická onemocnění vytvoří další zátěž v oblasti dlouhodobé a sociální péče. Vláda

oznámila novou strategii pro dlouhodobou péči zaměřenou na podporu domácí a neinstitucionální péče. Vyjádřila rovněž ochotu pokračovat v reformě psychiatrické péče. Reforma týkající se deinstitucionalizace je méně jasná. Existují sice plány na snížení nynějšího vysokého procenta dětí mladších tří let v institucionální péči, je zde však prostor pro další investice.

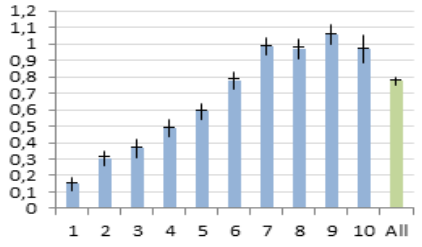
Rámeček 3.1.1: **Dopady případné reformy daně z příjmů**

Společné výzkumné středisko Evropské komise provedlo simulace účinků navrhované reformy daně z příjmů představené v únoru 2018. Byly založeny na modelu EUROMOD s použitím údajů EU-SILC za rok 2016 ([1]). Cílem návrhu bylo snížit efektivní daňové sazby a zrušit výpočet základu daně ze superhrubé mzdy. V systému superhrubé mzdy zahrnuje základ daně u zaměstnanců hrubé mzdy a platy, včetně sociálních a zdravotních příspěvků zaměstnavatelů ve výši 34 % příjmu. Mikrosimulace se zabývala pěti částmi této potenciální reformy: i) zrušením 7% solidární daně, ii) zvýšením 15% daňové sazby na 19 %, iii) zavedením druhé sazby daně ve výši 23 % u ročních příjmů nad 1,5 milionu Kč, iv) vynětím sociálních a zdravotních příspěvků zaměstnavatele ze základu daně a v) snížením základu daně o tři čtvrtiny příspěvků na sociální zabezpečení a zdravotní péči u osob samostatně výdělečně činných.

Čisté rozpočtové dopady reformy by za jinak stejných podmínek mohly dosáhnout 14,2 miliardy Kč, tj. 0,26 % HDP. Tyto čisté dopady zahrnují snížení výnosů z daně z příjmů o 13,7 miliardy Kč a nárůst dávek s průzkumem majetkových poměrů o 0,4 miliardy Kč, k němuž by došlo převážně vlivem daňových úlev. Na druhé straně může reforma snížit průměrné daňové zatížení o 0,6 procentního bodu. Ve srovnání s osobami samostatně výdělečně činnými se zdá, že největší prospěch by z reformy měli zaměstnanci. Distribuční dopad je znázorněn v grafu I, který ukazuje procentuální změnu středního ročního disponibilního příjmu podle decilů ve srovnání se základním scénářem bez reformy.

Aby bylo možno oddělit dopad různých prvků reformy, byly simulovány čtyři dílčí scénáře: reforma č. 1 – pouze část v), reforma č. 2 – pouze část iv), reforma č. 3 – pouze části i), ii) a iii), reforma č. 4 – úplná reforma se všemi částmi ([2]). Jak uvádí tabulka 1, snížení příspěvků na sociální a zdravotní pojištění u osob samostatně výdělečně činných za jinak stejných podmínek (reforma č. 1) sníží v této skupině průměrnou daňovou zátěž v porovnání se zaměstnanci, což byl jeden z cílů úplné reformy. V rámci úplné reformy se však tento účinek v plném rozsahu zřejmě nerealizuje (reforma č. 4). Příčiny naznačují samostatné simulace ostatních složek (reforma č. 2 a 3). U zaměstnanců například dojde k podstatně většímu snížení průměrného daňového zatížení, přejdou-li na standardní daňovou základnu (reforma č. 2).

Graf I: Percentuální změna středního ročního disponibilního příjmu podle decilů

Tabulka 1: Průměrné daňové zatížení podle ekonomického statusu (3) (%)

	Celkem	Rozdíl oproti výchozímu scénáři			
Ekonomický status	Výchozí	Reforma 1	Reforma 2	Reforma 3	Reforma 4
Předškolní věk	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
OSVČ	*29,6*	*–1,9*	*–0,1*	*3,3*	*0,4*
Zaměstnanec	*21,6*	*0,0*	*–4,5*	*5,0*	*–1,0*
Důchodce	1,1	0,0	–0,1	0,2	0,0
Nezaměstnaný	7,3	0,0	–1,0	1,4	–0,2
Student	4,6	0,0	–0,1	0,3	0,0
Neaktivní	4,7	0,0	–0,2	1,1	0,9
Nemocný/postižený	0,7	0,0	–0,1	0,1	0,0
Jiný	3,2	0,0	–0,3	0,5	–0,1
Všechny	18,3	–0,3	–3,0	3,7	–0,6

([1]) EUROMOD je mikrosimulační model pro oblast daní a dávek v EU. Simuluje nároky jednotlivců a domácností na dávky a jejich daňové závazky (včetně příspěvků na sociální zabezpečení) podle pravidel platných v jednotlivých členských státech. Příjmy vykázané v EU-SILC z roku 2016 se vztahují k roku 2015.
([2]) Samostatné simulace složek reformy slouží jako vodítko pro nezávislé posouzení jejích částí, jsou však pouze přibližné. Vzhledem k nelineárnosti daňového systému (tj. vzájemné provázanosti různých částí reformy) nelze scénář úplné reformy rozdělit na samostatné příspěvky jejích jednotlivých částí.
([3]) Ekonomický status označuje hlavní status dle ekonomické aktivity v době dotazování. Stanoví se na základě toho, které aktivitě je věnováno nejvíce času.

3.2 FINANČNÍ SEKTOR

Finanční sektor

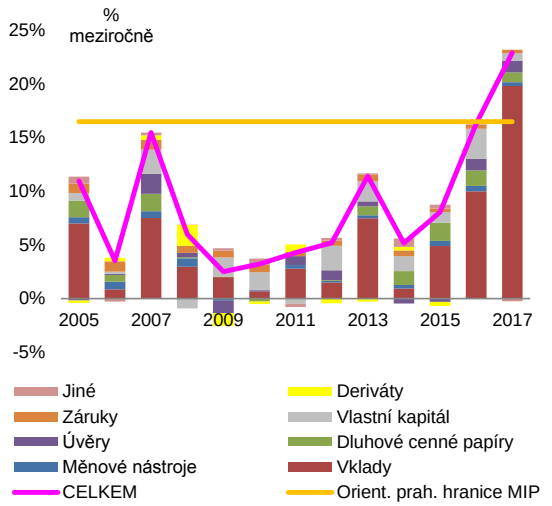
Český finanční systém vykazuje stabilní zisky a odpovídající kapitalizaci. Téměř 90 % systému je v zahraničním vlastnictví a hlavní místo v něm zaujímají banky, přičemž tržní podíl pěti největších bank společně tvoří dvě třetiny celkových aktiv. Banky jsou dobře kapitalizovány a dosahovaly stabilních výsledků i během finanční krize, a přispívají tak nadprůměrně k ziskům dané skupiny. Na rozdíl od jiných bank v sousedních zemích nebyly české banky ovlivněny hypotékami v cizích měnách nebo podobnými nákladnými jednorázovými jevy. Pojišťovny jsou rovněž dobře kapitalizovány a většina z nich má stabilní ziskovost. Český kapitálový trh je ve srovnání s podobně velkými ekonomikami obecně relativně úzký (viz zpráva o České republice z roku 2018), ale rozvinutější než ve většině nových členských států.

Dobré výsledky ukazatelů naznačují finanční zdraví. Kapitálový poměr je od roku 2014 stabilní a poměr kmenového kapitálu tier 1 ([11]) přesahuje 16 %. Silný růst úvěrů, který kapitálový poměr snižuje, je vyvážen nerozděleným ziskem a opětovným poklesem agregátních rizikových vah (ČNB, 2018). ČNB navíc proaktivně zvyšuje kapitálové polštáře. Byla prvním orgánem dohledu v Evropě mimo Skandinávii, který v roce 2017 zavedl proticyklickou rezervu ve výši 0,5 %. V lednu 2019 byla tato rezerva zvýšena na 1,25 % a je oznámeno další pololetní zvyšování o 25 bazických bodů, takže v lednu 2020 by měla dosáhnout 1,75 %. Podle simulací ČNB mají banky za předpokladu přiměřené dividendové politiky celkově dostatečné kapitálové polštáře na nadcházející zvyšování proticyklické rezervy a další růst úvěrů. Tento prostor by se však mohl zmenšit, pokud by se snížila ziskovost. Kromě toho má několik bank kapitálovou rezervu pro krytí systémového rizika v rozmezí od 1 do 3 % svého kapitálu. Vzhledem k relativně dobré kapitálové vybavenosti bank se dosažení cílů minimálních požadavků na kapitál a způsobilé závazky obecně považuje za bezproblémové.

Míra ziskovosti českých bank patří k nejvyšším v Evropě. Návratnost vlastního kapitálu je od přistoupení k EU stabilní a pohybuje se v dvojciferných číslech, přičemž u větších bank dosáhla v červnu 2018 hodnoty 14,5 %. Hlavním zdrojem zisku bank zůstávají výnosy z úroků, jelikož úrokové marže se v roce 2018 zvyšovaly. Poměr úvěrů ke vkladům ve druhém čtvrtletí 2018 vzrostl na 99,2 %, kdežto před třemi lety činil necelých 80 %. Zatímco do roku 2012 české dceřiné společnosti velkých zahraničních bank působily jako čistí věřitelé svých mateřských organizací, nyní si půjčují v zahraničí, aby mohly poskytovat půjčky na domácím trhu. Poměr nákladů k výnosům je za posledních deset let konstantní a v červnu 2018 dosahoval 48,2 % ([12]), což je výrazně pod průměrem EU. Banky jsou také poměrně aktivní, pokud jde o přizpůsobování administrativních nákladů výkyvům poptávky.

Podíl úvěrů se selháním zůstává nízký. V důsledku silného růstu úvěrů se tento podíl v systému mezi červnem 2016 (4,6 %) a červnem 2018 (2,2 %) v souhrnu snížil na polovinu. U domácích bank se podíl úvěrů se selháním za stejnou dobu snížil z 21,9 % na 7,2 % ([13]). To je v období silného hospodářského růstu obvyklý vývoj, který může zastírat skrytá rizika (ČNB, 2018). Poměr krytí úvěrů se selháním v posledních dvou letech trvale stoupal a na konci druhého čtvrtletí 2018 dosáhl 52 %.

Graf 3.2.1: **Růst finančních závazků**

Zdroj: Eurostat

([11]) Tento poměr představuje základní měřítko solventnosti bank. Tvoří ho vlastní kapitál, nerozdělený zisk a povinné rezervní fondy vydělené rizikově váženými aktivy.

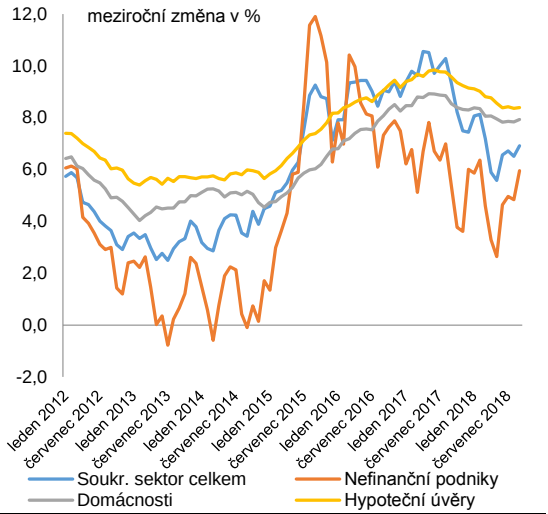
([12]) Údaje orgánu EBA, jež se vztahují pouze na velké banky.

([13]) Banky vlastněné domácími subjekty tvoří jen malou část českého bankovního sektoru.

Objem vkladů držených nerezidenty v komerčních bankách se před ukončením kurzového závazku prudce zvýšil (graf 3.2.1). Po dubnu 2017 růst vkladů zpomalil, ale jejich úroveň se v zásadě nezměnila. Tento proces zrcadlově odpovídal akumulaci zahraničních aktiv ČNB. Očekává se, že vnější rezervy centrální banky zůstanou v krátkodobém horizontu stabilně kolem hodnoty 60 % HDP. Riziko neřízeného vybírání zahraničních vkladů je malé, ovšem postupný prodej cenných papírů může bránit zhodnocování české koruny. Náhlý odliv vkladů držených cizinci není vzhledem ke kladnému úrokovému rozpětí pravděpodobný.

Od roku 2016 je největším domácím rizikem pokračující roztáčení spirály mezi cenami nemovitostí a hypotečními úvěry. Úvěry soukromého sektoru vzrostly během dvanácti měsíců do září 2018 o 6,7 % ([14]), a to zejména v důsledku nárůstu hypoték (graf 3.2.2). V září 2018 představovaly hypotéky 40,6 % z celkových úvěrů poskytnutých soukromému nefinančnímu sektoru a 23,8 % českého HDP, což je o něco méně než v rekordním roce 2017. Pokračující dohledová opatření přijímaná ČNB, zejména makroobezřetnostní opatření, mohou tento trend vysvětlit a zmírnit rizika.

Graf 3.2.2: **Růst úvěrů v soukromém sektoru**

Zdroj: Evropská centrální banka

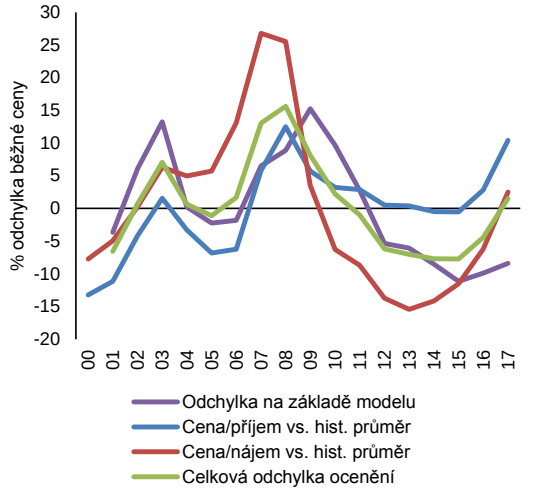
([14]) Údaje ECB vyjádřené v CZK.

Trh s bydlením

Ceny bydlení v roce 2017 rychle rostly, avšak v roce 2018 se tempo zpomalilo. V roce 2017 stouply podle Eurostatu ceny nemovitostí očištěné o inflaci v České republice průměrně o 9,1 %, což je jedna z nejrychlejších měr růstu v EU. Od konce roku 2017 se však tempo zmírňuje a meziroční nárůst ve třetím čtvrtletí 2018 činil 5,7 %. Kumulativní růst od počátku roku 2015 ve výši 23 % patří k nejvyšším v EU a předstihl růst reálných mezd o více než 10 p. b. V důsledku toho se zhoršuje cenová dostupnost bydlení.

Odhady ukazují na mírné nadhodnocení na českém trhu s bydlením v rozmezí 0 až 10 %. Tři standardní metody měření ([15]) stupně nerovnováhy založené na historických průměrech poměrů cena/příjem a cena/nájem naznačují v roce 2017 malé nadhodnocení trhu s bydlením (viz graf 3.2.3). Nejvyšší rozdíl byl zaznamenán v poměru cena/příjem ve srovnání s historickým průměrem. Tento odhad se blíží modelovému přístupu ČNB, z něhož vyplývá, že v polovině roku 2018 byly ceny bytů přibližně o 10 % nad úrovní, která odpovídá fundamentálním faktorům.

Graf 3.2.3: **Míra nadhodnocení**

Zdroj: Evropská komise

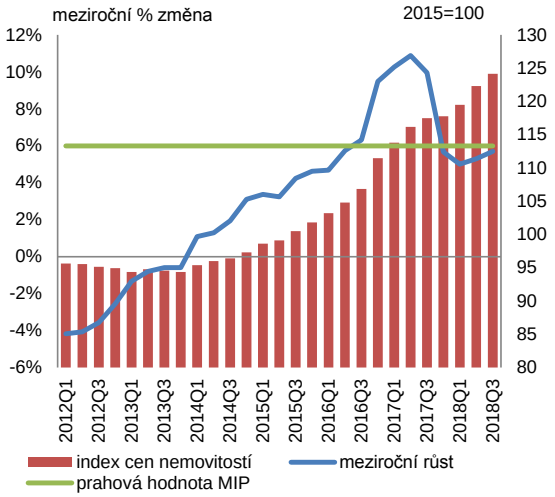
Cenová dostupnost bytů mezi lety 2015 a 2017 podle ČNB klesla. To se týká jak poměru cena/příjem, tak poměru dluhové služby k příjmům (ČNB, 2018). Některé analýzy týkající se poměru

([15]) Pro více informací o metodách měření viz Philiponnet a Turrini (2017).

cena/příjem (OECD, 2018) toto hodnocení potvrzují a odhadují, že cenová dostupnost ve druhém čtvrtletí 2018 se velmi blížila úrovni cen v roce 2008. Z jiných zdrojů vyplývá, že Česká republika byla v roce 2017 zemí s nejméně cenově dostupným vlastním bydlením ve vzorku dvanácti zemí EU ([16]). Dostupnost bydlení se může v důsledku zvyšování úrokových sazeb u hypoték dále zhoršit.

Problémy s finanční dostupností jsou největší v Praze a dalších velkých městech. Vzhledem k tomu, že více než 60 % transakcí s obytnými nemovitostmi v ČR je soustředěno v Praze, vývoj v hlavním městě výrazně ovlivňuje národní souhrnné ukazatele. Nabídkové ceny nových bytů v Praze vzrostly od prvního čtvrtletí 2015 do třetího čtvrtletí 2018 o 69 %, tj. o 38 p. b. více než ve zbytku země. Tuto eskalaci cen lze vysvětlit faktory na straně poptávky i nabídky. Zatímco faktory na straně poptávky jsou rozšířené v celé zemi, omezení na straně nabídky jsou obzvláště kritická v Praze a dalších velkých městech, jako je Brno.

Graf 3.2.4: **Ceny nemovitostí očištěné o inflaci**

Zdroj: Eurostat
Pozn.: Jeden ze 14 orientačních ukazatelů srovnávacího přehledu pro hlavní zdroje makroekonomické nerovnováhy: meziroční změny cen nemovitostí ve srovnání s deflátorem spotřeby úřadu Eurostat, přičemž prahová hodnota činí 6 %.

Dobré hospodářské podmínky zvýšily poptávku po rezidenčních nemovitostech a vedly k nárůstu hypotečních úvěrů. Celkově se objem úvěrů pro účely bydlení v roce 2017 zvýšil o 92,2 miliardy Kč a dosáhl celkové výše 1 152 miliard Kč (+8,7 % ve srovnání s koncem roku 2016). Podíl nemovitostí obývaných vlastníkem s hypotékou nebo úvěrem se od roku 2008 (11,9 %) do roku 2017 (20,7 %) téměř zdvojnásobil a je 4 p. b. pod průměrem EU. Růst poskytování hypoték se meziročně ustálil přibližně na 8 % a předpokládá se, že vzhledem k přísnějším makroobezřetnostním pravidlům zavedeným v říjnu 2018 by měl zpomalovat.

ČNB stále nemá zákonnou pravomoc vydávat závazná makroobezřetnostní doporučení. V roce 2017 se vláda za účelem rozšíření makroobezřetnostních pravomocí centrální banky pokusila změnit zákon o ČNB. Konec volebního období však legislativní proces přerušil. Očekává se, že vláda novelu předloží znovu, politická podpora však není zaručena. Soukromý bankovní sektor tuto novelu plně nepodporuje, přestože doporučení centrální banky obecně dodržuje. ČNB se naopak domnívá, že jednotné podmínky pro všechny věřitele stanovené zákonem by zajistily spravedlivou a transparentní hospodářskou soutěž.

ČNB stanoví doporučené limity na ochranu vlastníků nemovitostí a poskytovatelů hypotečních úvěrů proti situaci záporného vlastního kapitálu. Tato doporučení se většinou týkají poměru úvěru k hodnotě nemovitosti. Věřitelé by neměli poskytovat úvěry, u nichž poměr úvěru k hodnotě nemovitosti přesahuje 90 %. Objem nových úvěrů s poměrem ve výši 80–90 % by měl být v každém čtvrtletí omezen na maximálně 15 %. Míra dodržování těchto pravidel je zatím poměrně vysoká. Účinnost těchto limitů by však mohla být ohrožena, pokud by se začaly obcházet, např. pomocí optimistického posouzení hodnoty kolaterálu nebo souběžným poskytnutím nezajištěného úvěru na financování koupě.

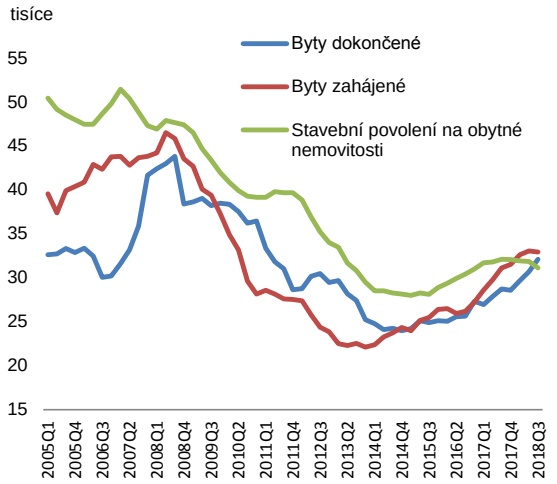
Dluhy vypůjčovatelů by neměly překročit devítinásobek jejich čistého ročního příjmu. S cílem řešit riziko spojené s úvěry s vysokým poměrem úvěru k hodnotě nemovitosti a s ohledem na schopnost dlužníků splácet zavedla ČNB od 1. října 2018 dvě dodatečná doporučení. Pokud jde o poměr dluhové služby k příjmům, žadatelé by na dluhovou službu měli vynakládat nejvýše 45 % svého čistého měsíčního příjmu. Poměr

([16]) Podle indexu cen nemovitostí společnosti Deloitte (2018) odpovídají náklady na standardní nový byt v České republice 11,3 průměrného hrubého ročního platu.

dluh/příjem byl stanoven na úrovni devítinásobku čistého ročního příjmu. Kromě toho smí limity pro poměr cena/příjem a poměr dluhové služby k příjmům překročit jen 5 % nově poskytnutých úvěrů za trimestr. Díky těmto novým opatřením hodlá ČNB snížit zranitelnost dlužníků a zklidnit trh s bydlením. Uvedená tři doporučení se vzájemně doplňují a jejich interakce by mohla vést k ještě přísnějším limitům. Některé soukromé banky naznačují, že nejvíce omezujícím faktorem jsou nové limity pro poměr dluhové služby k příjmům, jelikož brání tomu, aby žadatelé o standardní úvěr na bydlení získali maximální hodnotu úvěru.

Úrokové sazby nových hypoték se mírně zvýšily, ale očekává se, že budou mít na poptávku jen omezený vliv. Průměrná sazba vzrostla z historicky nízké hodnoty 2,1 % v listopadu 2016 na 2,6 % v září 2018, což odpovídá zvýšení dvoutýdenní úrokové repo sazby z 0,05 % na 1,75 %. Noví dlužníci by proto mohli čelit vyšším nákladům na dluhovou službu v důsledku vyšší sazby u hypoték a skutečnosti, že až donedávna jejich příjmy rostly pomaleji než ceny bydlení. Nový limit pro poměr dluhové služby k příjmům a doporučení, že by věřitelé měli vyhodnotit schopnost klienta splácet úvěr při zvýšení zápůjčních úrokových sazeb o 2 p. b., by měly budoucí dlužníky chránit. Sazby hypoték jsou stále poměrně nízké a pro klienty atraktivní, a to z hlediska inflace vyjádřené indexem spotřebitelských cen i z hlediska růstu příjmů.

Graf 3.2.5: **Nabídka bydlení (souhrnně za čtyři čtvrtletí)**

Zdroj: Český statistický úřad (ČSÚ)

Nedávné údaje o zahájených stavbách a stavebních povoleních ukazují na pokles v nadcházejících čtvrtletích (graf č. 3.2.5). Počet dokončených bytů v roce 2017 z hlediska celostátního průměru meziročně vzrostl o 4,6 %, v Praze však poklesl o 4 %. Tempo dokončování bytů v prvních třech čtvrtletích roku 2018 zrychlilo a ve třetím čtvrtletí 2018 dosáhlo meziročního růstu o 20,2 %. V důsledku toho byly údaje o stavebním výkonu a investicích do výstavby z národních účtů v tomto období pozitivní. Tato dynamika se ovšem může změnit, jelikož v roce 2018 se počet zahájených bytů snížil a meziroční míra růstu byla již ve třetím čtvrtletí 2018 dostala záporná (–1,6 %). Ve stavebnictví se navíc obzvláště silně projevují omezení daná nedostatkem pracovních sil a souvisejícím tlakem na mzdy.

Nabídku bydlení i nadále omezují těžkopádné postupy územního plánování. Poptávka v některých regionech, zejména v Praze a dalších velkých městech, trvale převyšuje nabídku, což přispívá ke zvyšování cen nemovitostí. Přestože se dokončuje dostatek bytů k tomu, aby byl pokryt nízký demografický růst v ČR, velikost domácností se v roce 2017 zmenšila na 2,37 osoby ([17]). Nárůst cen nemovitostí v Praze pak lze částečně vysvětlit také rozšířením Airbnb a dalších společností nabízejících sdílené ubytování.

([17]) Mezi roky 2012 a 2017 se počet domácností zvýšil zhruba o 117 000, zatímco počet obyvatel vzrostl přibližně o 80 000.

S ohledem na trvalý růst poptávky po bydlení by dostatečná nabídka mohla zmírnit tlak na ceny a cenovou dostupnost.

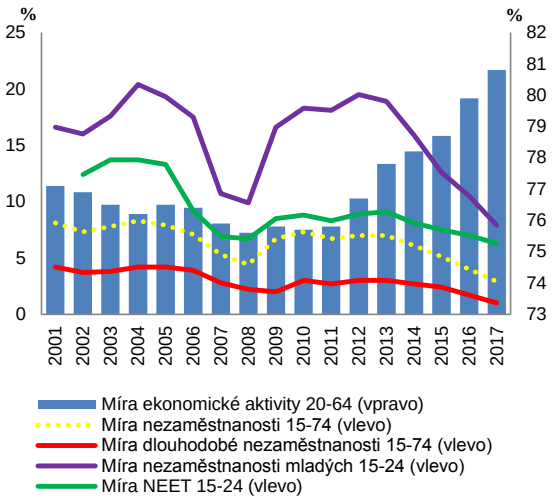
Počet nově vydaných stavebních povolení zůstává hluboko pod historickým průměrem. Počet stavebních povolení na bytové budovy vydaných v roce 2017 byl o 3,4 % vyšší než v roce 2016, avšak pátý nejnižší za posledních 20 let. Vývoj situace je sice od roku 2015 pozitivní, oproti roku 2016 (7,3 %) však v roce 2017 výrazně zpomalil. Výhled není pozitivní, neboť se očekává, že rok 2018 skončí se záporným výsledkem (meziroční růst ve třetím čtvrtletí 2018 činil –3,1 %). V této souvislosti je třeba zmínit, že se připravuje nový stavební zákon (viz oddíl 3.4). Regulační zátěž zvyšují rovněž regionální rozdíly a nepružnost plánování. Probíhá debata o novém metropolitním plánu pro Prahu, který má nahradit starý plán přijatý v roce 1999. Pro získání stavebního povolení v ČR je třeba provést průměrně 21 úkonů oproti průměrným 12,5 úkonům v zemích OECD (Světová banka, 2018a).

3.3 TRH PRÁCE, VZDĚLÁVÁNÍ A SOCIÁLNÍ POLITIKA

Trh práce

Český trh práce má jedny z nejlepších výsledků v EU, avšak situace na něm je stále napjatější. Míra zaměstnanosti osob ve věku 20–64 let dále rostla a ve třetím čtvrtletí roku 2018 dosáhla 80,0 %. Míra ekonomické aktivity dosáhla ve třetím čtvrtletí roku 2018 nového maxima ve výši 81,9 %. Míra nezaměstnanosti je nejnižší v EU a ve čtvrtém čtvrtletí roku 2018 byla na rekordně nízké úrovni 2,1 %. Dlouhodobá nezaměstnanost (0,7 % ve třetím čtvrtletí roku 2018) a nezaměstnanost mladých lidí (7,6 % ve třetím čtvrtletí roku 2018) klesly pod předkrizovou úroveň. Podíl mladých lidí (ve věku 15–24 let), kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, klesl ze 7,5 % v roce 2015 na 6,3 % v roce 2017.

Graf 3.3.1 **Vývoj na trhu práce**

Zdroj: Evropská komise

Nedostatek pracovních sil může být překážkou hospodářského růstu. Míra volných pracovních míst, která odráží neuspokojenou poptávku po pracovních silách, patřila v roce 2017 k nejvyšším v EU. Vzrostla z 3,6 % ve druhém čtvrtletí roku 2017 na 5,9 % ve třetím čtvrtletí roku 2018. Ve třetím čtvrtletí roku 2018 byl počet volných pracovních míst více než dvakrát vyšší než počet nezaměstnaných. Od roku 2010 se zvýšil více než osminásobně a ve třetím čtvrtletí roku 2018 bylo k dispozici 270 588 volných pracovních míst. Nedostatek pracovních sil je obzvláště patrný ve výrobě a ve stavebnictví – ve čtvrtém čtvrtletí roku 2018 uvádělo nedostatek pracovních sil jako faktor omezující produkci ([18]) a investice 45 % výrobců (EIB, 2018). Podíl podniků v zemi, které uvádějí potíže s nalezením odborníků v oblasti IKT (79 %), je nejvyšší v EU.

Očekávané demografické změny budou mít významný dopad na trh práce a na veřejné finance. Velikost populace v produktivním věku se postupně zmenšuje, přičemž se snížila ze 7,4 milionu v roce 2010 na 6,9 milionu v roce 2017. Míra zaměstnanosti do nedávné doby rostla v důsledku klesající míry nezaměstnanosti a rostoucí míry ekonomické aktivity vzhledem k vysoké poptávce a zvyšování mezd. Úbytku populace v produktivním věku nelze zabránit, avšak jeho dopad je možné zmírnit a potenciální pracovní síly lze zvýšit tím, že se využije potenciál pracovní síly méně aktivních osob, včetně matek malých dětí, osob s nízkou kvalifikací, starších pracovníků, osob se zdravotním postižením a Romů. Rovněž zahraniční pracovníci by mohli pomoci zmírnit nedostatek pracovních sil.

Rozšíření trhu práce může zvýšit účast nedostatečně zastoupených skupin. Ženy jsou mezi neaktivními nadměrně zastoupeny a jejich míra zaměstnanosti je mnohem nižší než u mužů (70,5 % oproti 86,3 % v roce 2017). Tyto rozdíly jsou větší u žen mladších 40 let. Podíl žen, které se rozhodnou kvůli pečovatelským povinnostem zůstat ekonomicky neaktivní, je jeden z nejvyšších v EU (84 % ekonomicky neaktivních žen ve věku 25–34 a 70 % žen ve věku 35–44). Míra ekonomické aktivity osob s nízkou kvalifikací (12,1 % pracovní síly) po přistoupení k EU stagnuje přibližně na úrovni 30 % a navzdory hospodářskému rozmachu se nemění (grafy 3.3.2). Míra zaměstnanosti těchto osob se v roce 2017 zvýšila na 49,2 %, avšak zůstává pod úrovní míry zaměstnanosti skupin se střední (79,4 %) a vysokou kvalifikací (84,2 %). Míra zaměstnanosti starších pracovníků (55–64) na úrovni 62,1 % zaostává za mírou zaměstnanosti mladších pracovníků (86,7 % u osob ve věku 25–54 let), přičemž totéž platí pro jejich míru ekonomické aktivity (63,6 % oproti 89,1 %). Existují rovněž velké rozdíly v zaměstnanosti mezi lidmi se zdravotním postižením a bez zdravotního postižení (32,8 p.b. oproti 25,8 p.b. na úrovni EU).

([18]) Evropský průzkum u podniků a spotřebitelů

Účast žen na trhu práce po narození dětí klesá a přispívá k rozdílům v zaměstnanosti žen a mužů a rozdílům v jejich odměňování. Rozdíl v zaměstnanosti žen, které mají dítě mladší šesti let, a žen bez dětí v roce 2017 činil 48,3 p. b. a byl na úrovni EU nejvyšší. Lze doložit, že nerovnost žen a mužů přetrvává po celou dobu jejich pracovního života, protože průměrná hodinová mzda muže byla v roce 2016 o 21,8 % vyšší než mzda ženy. Část tohoto rozdílu naznačuje potenciálně významnou roli diskriminace založené na pohlaví.

Rámeček 3.3.1: **Sledování výsledků ve světle evropského pilíře sociálních práv**

Evropský pilíř sociálních práv by měl sloužit jako vodítko pro obnovený proces vzestupné konvergence v zájmu zlepšení pracovních a životních podmínek v EU. Stanoví dvacet klíčových zásad a práv v oblasti rovných příležitostí a přístupu na trh práce, spravedlivých pracovních podmínek a sociální ochrany a začleňování ([1]).

SOCIÁLNÍ UKAZATELE SROVNÁVACÍHO PŘEHLEDU PRO ČESKOU REPUBLIKU		
Rovné příležitosti a přístup na trh práce	Předčasné odchody ze vzdělávání (% obyvatelstva ve věku 18-24 let)	Lepší než průměr
	Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů	Nutno sledovat
	Koeficient příjmové nerovnosti (kvintily S80/S20)	Nejlepší výsledky
	Riziko chudoby nebo sociálního vyloučení (v %)	Nejlepší výsledky
	Míra NEET mladých (% celkové populace ve věku 15-24 let)	Nejlepší výsledky
Dynamický trh práce a spravedlivé pracovní podmínky	Míra zaměstnanosti (% obyvatelstva ve věku 20-64 let)	Nejlepší výsledky
	Míra nezaměstnanosti (% obyvatelstva ve věku 15-74 let)	Nejlepší výsledky
	Dlouhodobá nezaměstnanost	Lepší než průměr
	Růst HDDD na obyvatele	Průměr
	Čisté příjmy svobodného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu	Nutno sledovat
Sociální ochrana a začleňování	Vliv sociálních transferů (kromě důchodů) na snižování chudoby	Lepší než průměr
	Děti do 3 let věku ve formální péči	Kritická situace
	Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	Lepší než průměr
	Úroveň digitálních dovedností jednotlivců	Lepší než průměr

Členské státy jsou hodnoceny podle statistické metodiky dohodnuté s Výborem pro zaměstnanost a Výborem pro sociální ochranu. Posuzují se jak úrovně, tak změny hodnot ukazatelů ve srovnání s průměry EU a státy jsou zařazeny do jedné ze sedmi kategorií (od„nejlepších výsledků" po „kritickou situaci"). Země může například dostat hodnocení „lepší než průměr", pokud se hodnota ukazatele pohybuje blízko průměru EU, ale rychle se zlepšuje. Podrobnější informace o metodice viz návrh společné zprávy o zaměstnanosti 2019, COM(2018) 761 final. Údaje byly aktualizovány ke dni 29. ledna 2019.
NEET: není zaměstnaný ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy, HDDD: hrubý disponibilní důchod domácností.

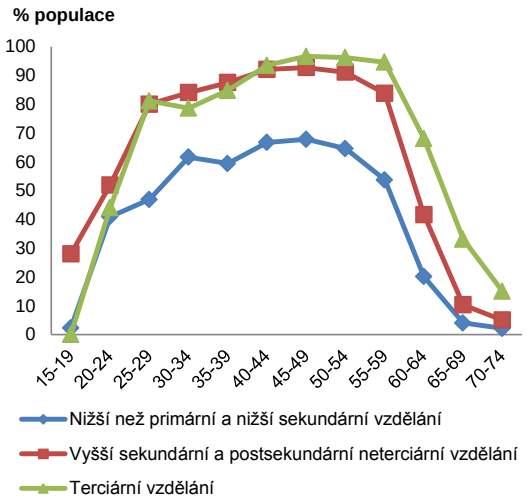
Česká republika dosahuje dobrých výsledků u většiny sociálních ukazatelů srovnávacího přehledu, na němž se zakládá evropský pilíř sociálních práv. Česká republika má nejnižší úroveň nezaměstnanosti v EU (2,1 % ve čtvrtém čtvrtletí roku 2018) a dlouhodobá nezaměstnanost a nezaměstnanost mladých lidí dále klesaly pod předkrizovou úroveň. Ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením a míra příjmové nerovnosti v České republice patří mezi nejnižší. Pokud by se však vzala v úvahu zadluženost, ohrožení chudobou by se zvýšilo nejméně o 4 procentní body. Přetrvávají problémy v oblasti rovnosti příležitostí. Pokud jde o vzdělávání, studijní výsledky značně ovlivňuje socioekonomické zázemí studentů. Kvalita vzdělávacího systému by mohla být podpořena politikami, které by zajistily začlenění zranitelných skupin, zatraktivnily učitelskou profesi a zvýšily účast na vzdělávání dospělých.

V České republice se spojuje nízká účast na předškolním vzdělávání a péči (4,7 % dětí mladších tří let v roce 2016) s vysokými rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů (míra zaměstnanosti žen je o 15,8 p. b. nižší než u mužů; průměr EU je 11,5 p. b.). Na napjatém trhu práce a v kontextu významné nerovnosti žen a mužů mohou být důležitými politikami poskytování cenově dostupné péče o děti a snížení daňového zatížení svobodných výdělečně činných osob, neboť takováto opatření podporují zásady pilíře týkající se „rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem" a „péče o děti a podpory dětí".

Česká republika provádí reformy a využívá podpory z Evropského sociálního fondu (ESF), aby podstatně zvýšila dostupnost péče o děti. Bylo zavedeno povinné předškolní vzdělávání pro děti od 5 let a nárok na místo v mateřské škole mají nově děti od tří let. S podporou z finančních prostředků EU bylo za poslední tři roky v zařízeních péče o děti vytvořeno celkem přibližně 18 000 nových míst, čímž se nedostatek míst snížil na polovinu. Navíc byl s podporou ESF rozšířen pilotní projekt mikrojeslí pro děti od 6 měsíců do 4 let a v budoucnu bude vybudováno více těchto zařízení. Další plány zahrnují legislativní změny a financování ze státního rozpočtu, aby byla zajištěna udržitelnost nových typů zařízení péče o děti a rozšířily se možnosti vytváření míst pro děti mladší tří let.

([1]) Evropský pilíř sociálních práv byl vyhlášen dne 17. listopadu 2017 Evropským parlamentem, Radou a Evropskou komisí: https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_cs

Graf 3.3.2: **Míra zaměstnanosti podle věku a úrovně vzdělání v roce 2017**

Zdroj: Evropská komise

Pravidla týkající se rodičovské dovolené, nedostatek formálních zařízení péče o děti a pečovatelské povinnosti vedou k tomu, že ženy přerušují na dlouhou dobu pracovní činnost. Dlouhá rodičovská dovolená (zřídka čerpaná muži) a nedostatek cenově dostupné péče o děti přispívají k nižší účasti žen na trhu práce. Podle srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů, na nichž se zakládá evropský pilíř sociálních práv, je podíl dětí do tří let zapsaných do formálních zařízení péče (4,7 %), který zůstává výrazně pod úrovní barcelonského cíle 33 %, považován za kritickou situaci.

Veřejné výdaje na rodinné dávky převyšují průměr, avšak náklady na péči o děti jsou vysoké. Peněžité dávky a daňová zvýhodnění jsou relativně vysoké, avšak veřejné výdaje na služby, jako je péče o děti, činí pouze polovinu průměru EU a OECD. Jejich výše se za posledních dvacet let prakticky nezměnila a pohybuje se kolem 0,5 % HDP. Rodiny musí samy nést vysoké náklady na péči o děti: náklady ve výši 17 % průměrných příjmů domácnosti jsou výrazně vyšší než v mnoha sousedních zemích ([19]). Pro rodiče samoživitele s nižší než průměrnou mzdou činí čisté náklady až 21,4 % jejich příjmů, což je jeden z nejvyšších procentuálních poměrů v EU ([20]). Druhá výdělečně činná osoba v domácnosti v současné době čelí daňovým faktorům, jež odrazují od práce, neboť hlavní výdělečná osoba nemůže uplatnit daňovou slevu na vyživovaného manžela/manželku, pokud roční příjem druhé výdělečně činné osoby přesahuje 68 000 Kč. To spolu s náklady na péči o děti pomáhá vysvětlit nízkou účast žen na trhu práce.

Politické reakce, např. zvýšení počtu zařízení péče o děti, jsou slibné. Do listopadu 2018 bylo z prostředků EU financováno již 850 dětských skupin s kapacitou více než 11 000 míst pro děti od 1 roku do 6 let a bylo vytvořeno 276 míst v mikrojeslích (pro děti od šesti měsíců do 4 let) a téměř 5 000 míst v dětských klubech. Přes značné zlepšení nestačila tato kapacita ve školním roce 2017/2018 k pokrytí odhadované neuspokojené poptávky po péči pro 14 000 dětí mladších 3 let (Hora a kol., 2018). Proto je plánováno další financování z prostředků EU (včetně infrastruktury); stávající zařízení jsou financována ze státního rozpočtu.

Flexibilnější rodičovská dovolená by mohla zvýšit účast žen na trhu práce. Nedávný návrh na zvýšení flexibility maximální doby trvání rodičovské dovolené a na zavedení „sdílených pracovních míst“, aby se umožnilo matkám s malými dětmi a ostatním pečujícím osobám pracovat na částečný úvazek, představuje krok správným směrem. Existuje však prostor pro investice do dalších opatření v této oblasti.

Problémem zůstává zajištění dostupných, kvalitních a udržitelných služeb formální dlouhodobé péče v dostatečném rozsahu a koordinovaným způsobem. Jejich nedostatečný

([19]) Čisté náklady na péči o děti pro rodinu se dvěma výdělečně činnými osobami a dvěma dětmi (ve věku 2 a 3 roky) s výdělky při plném úvazku ve výši 100+67 % výdělků, jako % průměrných výdělků v roce 2015 (OECD).

([20]) Čisté náklady na péči o děti pro rodinu s jedním rodičem a dvěma dětmi (ve věku 2 a 3 roky) s výdělky při plném úvazku ve výši 50 % výdělků, jako % průměrných výdělků v roce 2015 (OECD).

rozvoj může být další velkou překážkou bránící ženám, aby zůstaly v zaměstnání. Tříměsíční ošetřovatelské volno zavedené v červnu 2018 nesplnilo očekávání, neboť tohoto nového práva využilo pouze 400 osob, což je hluboko pod cílem 30 000 osob, jak původně příslušné orgány odhadovaly.

Komplexní kombinace socioekonomických faktorů má negativní dopad na situaci osob s nízkou kvalifikací na trhu práce. Pracovníci s nízkou kvalifikací představují relativně malou skupinu (7 % pracovní síly v roce 2017). S mírou nezaměstnanosti ve výši 12,6 % a mírou zaměstnanosti ve výši 43,7 % však ve srovnání se zbytkem populace a osobami s nízkou kvalifikací v ostatních zemích EU vykazují podprůměrné výsledky. Tato skupina čelí faktorům, které odrazují od pracovní činnosti, např. vysokému daňovému zatížení osob s nízkými příjmy, zejména v případě žen s malými dětmi. Jejich participační daňové sazby dosahují vysoké hodnoty 50 % (viz oddíl 3.1). Navíc osoby s nízkou kvalifikací pracují často v málo placených zaměstnáních a ve špatných pracovních podmínkách. Zdravotní problémy, zneužívání a sociální prostředí vytvářejí více překážek bránících zaměstnanosti.

Významnou překážkou pro zaměstnanost je zadluženost. Je vysoká v regionech s největším podílem osob s nízkou kvalifikací. V roce 2017 byly vůči 830 000 osobám vydány exekuční příkazy (9,7 % osob starších 15 let). V některých regionech, např. v Ústeckém kraji, přesahuje tato míra 20 %. To může vést k vysokému výskytu nehlášené práce. Při nástupu do řádného zaměstnání je většina mzdy zadržována a vyplácena věřitelům, což pracovníky finančně motivuje k tomu, aby svůj příjem nevykazovali. Na straně zaměstnavatelů zvyšuje vyřizování žádostí věřitelů administrativní zátěž a snižuje motivaci k řádnému zaměstnávání (Hora a kol., 2018).

Nedostatek zvláštních opatření, nízká účast na odborné přípravě a dotovaná pracovní místa dále brání zaměstnanosti osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením. Dotace na pracovní místa nekompenzují malou motivaci na straně zaměstnavatelů i nezaměstnaných. Většina intervencí na trhu práce konkrétně neřeší problematiku osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením. Veřejně prospěšné práce (hojně využívané) se ukázaly jako nedostatečné a ostatní programy aktivní politiky na trhu práce nejsou dostatečně silné. Je třeba investovat do komplexního individualizovaného přístupu, jenž bude zohledňovat zdravotní stav a jiná znevýhodnění (vyšší věk, nízkou kvalifikaci, rodinné povinnosti a problémy zneužívání), do speciálně uzpůsobené odborné přípravy, aby byly překonány překážky v oblasti dovedností, a do účinného poradenství, které bude řešit zadluženost, v kombinaci se sociální prací.

Omezená škála aktivních politik na trhu práce a jejich neúčinné zacílení prohlubují segmentaci na trhu práce. Účinnost tří hlavních programů pro nezaměstnané byla analyzována ve studii pokrývající období 2014–2016 (Horáková a Sirovátka, 2018; Hora a kol., 2018). Programy odborné přípravy, jakož i dotovaná pracovní místa v soukromém sektoru se obvykle zaměřují na osoby, které na trhu práce čelí méně překážkám, namísto toho, aby podpořily osoby, které to potřebují nejvíce. Pouze každá pátá osoba, která pracovala díky dotovanému pracovnímu místu, byla dlouhodobě nezaměstnaná. Namísto toho skupiny, které jsou více vzdáleny trhu práce a mají kombinovaná znevýhodnění, jsou většinou zařazovány do programů veřejně prospěšných prací, ačkoli nepřispívají k jejich stálému zaměstnání. Nárůst počtu sociálních podniků je slibný pro začlenění nedostatečně zastoupených osob, avšak stále chybí regulatorní rámec.

Podnikatelský model veřejných služeb zaměstnanosti neposkytuje zranitelným skupinám individualizovanou podporu. Bylo zřízeno jednotné kontaktní místo pro poskytování podpory v nezaměstnanosti a sociálních dávek a služeb. Avšak jeho potenciál v oblasti poskytování informací a aktivizace není plně využit, rovněž z důvodu omezené interoperability platformy IT, což vytváří prostor pro investice. Individualizovaný přístup pro registrované uchazeče o zaměstnání nebyl zaveden jako univerzální opatření a je ve velké míře závislý na financování z ESF. Používá se základní forma profilování, avšak má spíše intuitivní než formalizovaný či systematický charakter. Investice do modernizace veřejných služeb zaměstnanosti a širší škála opatření by uchazečům o zaměstnání nabídly správnou kombinaci intervencí.

Chybí systémový rámec pro spolupráci mezi veřejnými službami zaměstnanosti a ostatními zúčastněnými stranami. Definování společných cílů pro veřejné služby zaměstnanosti, nevládní organizace a ostatní partnery na trhu práce a investice do rozvoje jejich kapacit by mohly řešit nedostatky při odstraňování překážek, jimž čelí nedostatečně zastoupené skupiny.

Vyšší míry ekonomické aktivity u starších pracovníků mohou pomoci řešit nedostatek pracovních sil, ale možná bude nutné přizpůsobit jejich dovednosti. Úbytek pracovních sil znamená, že pracovníci se budou muset přizpůsobit delšímu pracovnímu životu. To vyžaduje investice do zdraví a přizpůsobení jejich dovedností měnícímu se pracovnímu prostředí. Rovněž pracoviště musí být přizpůsobena tak, aby zohledňovala věk. Z tohoto důvodu jsou potřebná individuálně uzpůsobená opatření v oblasti zaměstnanosti, zdravotnictví, sociální práce a penzijní reformy, aby bylo možné čelit očekávané demografické změně (podíl osob ve věku 55–64 let vzroste z 19,5 % v roce 2016 na 22 % v roce 2030) (Evropská komise, 2018b).

Napjatá situace na trhu práce a administrativní zátěž s sebou nesou rizika, že bude růst objem nehlášené práce. Mnoho podniků totiž na situaci reaguje nelegálním zaměstnáváním pracovníků, zejména ze zemí mimo EU. Asociace pracovních agentur odhaduje, že nelegálně pracuje přibližně 250 000 osob, třebaže v minulém roce jich bylo odhaleno pouze 2 900. Administrativní zátěž spojená s pracovním povolením a povolením k pobytu může přistěhovalce dodržující předpisy tlačit do nelegální práce. Jejich situace není často regulována z důvodu neexistence příslušných pracovních povolení. Přístup založený na „zaměstnanecké kartě“, který kombinuje povolení k pobytu s pracovním povolením, vedl k mírnému poklesu stále vysokých správních nákladů. Zahraniční pracovníci také často pracují bez patřičných smluvních ujednání i tam, kde jejich pracovní vztahy přinejmenším hraničí s řádným dlouhodobým pracovněprávním vztahem. K řešení těchto problémů by mohly pomoci investice do jejich integrace, do urychlení imigračního řízení, do snižování administrativní zátěže a do modernizace inspektorátu práce.

Na předním místě politické agendy je příprava trhu práce na technologickou změnu. Je třeba, aby investice zůstaly vysoké a provázelo je obnovení stavební činnosti, větší využívání finančních prostředků EU, kompenzování nedostatku pracovních sil a obecný posun k průmyslové automatizaci. Jsou zapotřebí investice, jež podpoří přechod národního hospodářství na výrobu s vyšší přidanou hodnotou čímž se může zvýšit produktivita práce a inovace. To by pak mohlo pomoci řešit problém relativně nízkých mezd, aniž by došlo ke ztrátě konkurenceschopnosti.

V důsledku budoucí automatizace a robotizace by se mohl objevit nesoulad co do kvalitativních dovedností, zejména v digitálním odvětví. V příštích 15 letech se očekává, že zánik řady pracovních míst (450 000) v důsledku technologické změny bude kompenzován prognózovaným demografickým vývojem (–400 000 osob). Nová pracovní místa budou vyžadovat nové kompetence a velké investice zejména v oblasti digitálních dovedností. Podle indexu digitální ekonomiky a společnosti má lepší než základní digitální dovednosti pouze 24 % Čechů, zatímco průměr EU je 31 %. Zavádění dovedností na vysoké úrovni a užší spolupráce s podnikatelským odvětvím by umožnily šíření a přijímání inovací a průmyslovou transformaci. Investice do odborné přípravy a vzdělání by mohly tento hospodářský přechod usnadnit a zvýšit produktivitu pracovníků. Podpora vzdělávání dospělých a celoživotního učení v rámci vládní strategie a akčního plánu Práce/Vzdělávání 4.0 může podpořit zaměstnatelnost a pomoci předejít strukturálnímu kvalitativnímu nesouladu. Například projekt PRIM financovaný z ESF podporuje vzdělávací program zaměřený na základní kódování a robotiku, a pokud bude úspěšný, může se do roku 2020 stát normou ve všech školách.

Komplexní strategie pro dovednosti by mohla pomoci přizpůsobit pracovní sílu budoucím změnám. Tato strategie by se také měla zaměřovat na státní příslušníky neunijních zemí, jelikož by to mohlo přispět k dalšímu snižování nedostatku pracovních sil. Ačkoli v posledních letech byla koncipována celá řada iniciativ, nevznikl dosud skutečný komplexní systém pro získávání a interpretování poznatků o dovednostech. Jednotná národní klasifikace dovedností, kompetencí, kvalifikací a povolání zatím nebyla dokončena (viz zpráva o České republice 2018).

Plány dalšího rozvoje odborného vzdělávání a přípravy nebyly dosud provedeny. Investice do reformy modularizace osnov by mohly zvýšit flexibilitu a adaptabilitu systémů odborného vzdělávání a odborné přípravy na potřeby měnícího se trhu práce. Odměňování učňů by mohlo zabránit předčasným odchodům z programu.

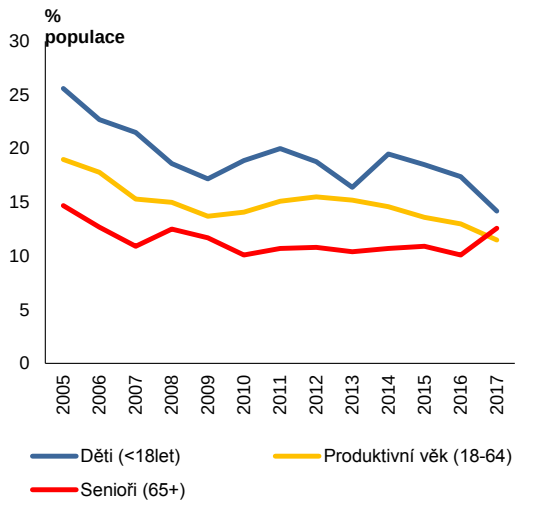
Sociální partneři hrají významnou roli při zvyšování povědomí o nedostatku v oblasti pracovních sil a kvalifikací. Zapojení zúčastněných stran a dialogy mezi politickými činiteli, zaměstnavateli a poskytovateli vzdělávání a odborné přípravy na místní a regionální úrovni jsou klíčem k identifikaci potřeb a ke zvýšení relevantnosti odborného vzdělávání a přípravy a vysokoškolského vzdělávání. K dosažení těchto cílů by mohly pomoci investice do posílení sociálního dialogu.

Sociální politika

Podíl lidí ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením (AROPE) je nízký, avšak rozdíly mezi skupinami obyvatelstva a regiony se zvýšily. Počet osob ohrožených chudobou nebo sociálním vyloučením je jeden z nejnižších v EU, přičemž v roce 2017 se dále snížil o 1,1 p. b. na 12,2 %. Země dosahuje v rámci EU nadprůměrného výsledku, pokud jde o přiměřenost režimu zajišťujícího minimální příjem, který v roce 2016 představoval přibližně 60,6 % hranice chudoby a 56,5 % osob s nízkou mzdou (oproti průměru v EU ve výši 57,5 % a 46,1 %) ([21]). Avšak u starších osob (ve věku 65+) se podíl AROPE zvýšil z 10,1 % na 12,6 % (graf 3.3.3). Regionální rozdíly jsou vysoké, přičemž nejvyšší hodnoty jsou zaznamenány v Moravskoslezsku a v regionu Severozápad. V těchto regionech vykazují zhoršující se trend i další ukazatele, jako např. výsledky vzdělávání, počet sociálně vyloučených lokalit a osob v nich žijících a přístup ke zdravotní péči.

([21]) Podle výsledků srovnávací analýzy v oblasti minimálního příjmu z roku 2018 provedené Výborem pro sociální ochranu Evropské komise.

Graf 3.3.3: **Věkové skupiny ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením v roce 2017**

Zdroj: Evropská komise; EU-SILC

Nárůst soukromé zadluženosti by mohl potenciálně zvýšit ohrožení chudobou. Pokud se zohlední vykonávací řízení a insolvence, vzrostl by poměr chudých lidí ([22]) o přibližně 4 procentní body (nebo 300 000 dospělých osob). Statistiky však berou v úvahu příjem před odpočtem dluhu, který je vyšší, než skutečná čistá mzda. Pokud by se zohlednila zadluženost, byly by úrovně chudoby vyšší, a to zejména v chudších regionech.

Nadměrná zadluženost a zabavování majetku mají řadu příčin, zejména nesplácené hypoteční úvěry. Mezi příčiny na straně dlužníka patří vysoké hypoteční úvěry související s rostoucími náklady na bydlení (viz oddíl 3.2), vysoká spotřeba na úvěr, neúspěšné podnikatelské projekty, nedostatek sociálního kapitálu, nízká finanční gramotnost a ztráta příjmu z ekonomické činnosti. Pokud jde o věřitele, upozorňuje se na nedostatečné prověřování žadatelů o úvěr. Rovněž institucionální uspořádání prostřednictvím rozhodčích doložek, obtíže při postihování lichvy, předpisy umožňující záměrné zneužívání systému věřiteli, vysoké poplatky za vymáhání dluhů nezletilých osob a obtíže při provádění režimu odpuštění dluhu brání předcházení nadměrnému zadlužení nebo jeho řešení.

Právní předpisy o odpuštění dluhu, o nichž se jednalo déle než dva roky, byly přijaty v

([22]) Vypočteno s použitím údajů o dospělé populaci.

mírnější verzi. Mohou sice zlepšit řízení o odpuštění dluhu, avšak nebyly přijaty dvě hlavní změny stávajících právních předpisů. Nové právní předpisy zachovávají požadavek splatit během pětiletého období odpuštění dluhu alespoň 30 % závazků. Návrh, aby byl mechanismus odpuštění dluhu flexibilnější pro dlužníky, kteří jsou schopni platit vyšší splátky, nebyl zahrnut.

Roste počet sociálně vyloučených lokalit. Vyloučení z přístupu k bydlení a bezdomovectví, vysoká zadluženost a nezaměstnanost postihují nejzranitelnější skupiny, včetně Romů. Počet sociálně vyloučených lokalit se v období 2006–2014 téměř zdvojnásobil, avšak v Moravskoslezském a Karlovarském kraji vzrostl více než třikrát (viz zpráva o České republice z roku 2015). V nedávné době se obyvatelé sociálně vyloučených lokalit stěhovali do odlehlejších obcí s méně funkční infrastrukturou.

Vyloučení z přístupu k bydlení a bezdomovectví mezi nízkopříjmovými domácnosti roste, související politiky však nejsou prováděny. Návrh zákona o sociálním bydlení, který měl stanovit kritéria způsobilosti a kvality pro přístup k sociálnímu nájemnímu bydlení, nebyl v roce 2018 přijat. Stávající právní předpisy neřeší uspokojivě nedostatek cenově dostupného a kvalitního sociálního bydlení ani jeho negativní sociální dopad a do roku 2023 není plánovaná žádná revize. Namísto toho vláda plánuje nahradit je programem zvýhodněných úvěrů s názvem Výstavba. Z tohoto programu by bylo financováno nejen sociální bydlení pro lidi ohrožené vyloučením, ale především dostupné bydlení ve veřejném zájmu, např. s cílem přilákat do obcí nedostatkové profese veřejného sektoru. Navzdory prokázanému úspěchu projektů realizovaných ESF, jako např. Rychlé zabydlení, však návrh postrádá integrovaný přístup kombinující sociální služby s bydlením. Rovněž se předpokládalo, že regionální sociální rozdíly budou řešeny koordinovaným přístupem v rámci strategie RESTART. Avšak provádění sociálních aspektů bylo v důsledku chybějící politické podpory omezené. Pro sociálně-ekonomickou integraci sociálně vyloučených osob jsou potřebné rovněž další investice, včetně investic do potravinové a základní materiální pomoci.

Zdravotní stav se v poslední době zlepšil, avšak existují regionální rozdíly, které mimo jiné korelují s úrovní nezaměstnanosti. Celková subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče patří mezi nejnižší v EU, ale neuspokojené potřeby v důsledku vzdálenosti zdravotní péče jsou vyšší než průměr. Celkový zdravotní stav je stále pod průměrem EU a v jednotlivých regionech se významně liší (např. střední délka života při narození se může jak u mužů, tak i u žen lišit o více než 4 roky). Tyto rozdíly jsou z velké části dány socioekonomickými faktory a rizikovými faktory chování, jako je např. konzumace alkoholu. Existuje velmi silná negativní vzájemná souvislost mezi (dlouhodobou) nezaměstnaností, špatným zdravotním stavem/zdravotním postižením a nižší střední délkou života (OECD, 2018; Hora a kol., 2018). Aby zdravotní systém mohl přispívat k lepším výsledkům v oblasti zdraví, byly by vhodné další investice do primární péče a integrované péče, včetně potřebné infrastruktury, zejména v zaostávajících regionech (viz oddíl 3.1).

Vzdělávání a dovednosti

Výdaje vládních institucí na vzdělávání jako podíl HDP se snížily a nachází se nyní pod průměrem EU (4,5 % oproti 4,7 % v roce 2016)**.** Výdaje na studenta ve všech úrovních vzdělávání patřily v roce 2015 k nejnižším v EU. Platy učitelů a ředitelů škol patří mezi nejnižší, a to jak na mezinárodní úrovni, tak ve srovnání s ostatními pracovníky s ukončeným terciárním vzděláním. Zvýšení platů o 15 % plánované původně na září 2018 bylo odloženo na leden 2019, avšak poslanecká sněmovna a zaměstnavatelé požadují další zvýšení. V oznámeních o zvýšení se neuvádí časový harmonogram. Veřejné financování vysokoškolského vzdělávání se v roce 2019 zvýšilo, avšak existuje prostor pro další investice.

Učitelské povolání čelí závažným výzvám. Patří sem nedostatek pracovních sil, demografické výzvy, slabé řízení vzdělávání, nízká prestiž, nízké platy a omezené možnosti rozvoje. Kvalifikovaní učitelé chybí zejména v oblasti základního vzdělávání. Kromě nízkých platů neexistuje kariérní systém pro učitele, což vede k ploché kariérní struktuře. Učitelům se během jejich počátečního vzdělávání nedostává dostatečné odborné přípravy ve třídě. Tyto prvky přispívají k vysoké míře odchodů ze školství v prvních letech výuky. Nízká účast v dalším profesním rozvoji je údajně spojena s nedostatečnými pobídkami a

nízkým dopadem na profesní dráhu a rovněž s malou relevancí k potřebám učitelů. Týká se to zejména rozlišení typů výuky podle potřeb žáků, malé nabídky distančního vzdělávání a neposkytování náhrady suplujícím učitelům.

Projekty ESF podporují učitele na začátku pracovní dráhy a jejich další profesní rozvoj. Rovněž přispěly k dokončení standardů pro vysokoškolské programy, v nichž probíhá příprava budoucích učitelů. Zvláštní fond umožňuje vzdělání většímu počtu budoucích učitelů.

Míra předčasných odchodů ze vzdělávání je pod průměrem EU, avšak od roku 2010 dále roste. V roce 2017 dosahovala 6,7 %, a převyšuje tedy vnitrostátní cíl pro rok 2020 ve výši 5,5 %. Velké regionální rozdíly a vysoký podíl osob předčasně odcházejících ze vzdělávání mezi romskými žáky (v romských rodinách účastnících se výzkumu v roce 2016 dosahoval 57 %) vyžadují důkladnější analýzu a cílená opatření (viz zpráva o České republice z roku 2018, Agentura Evropské unie pro základní práva, 2016). Tento trend je v protikladu s trvale klesajícím průměrem EU. Nejvíce postižené školy mají méně kvalifikovaných učitelů a vysokou fluktuaci zaměstnanců. V roce 2018 ze studie (Bičánková a Kalíšková, 2018) vyplynulo, že mladé lidi, kteří předčasně ukončí školní docházku, přitahuje současný snadný přístup k placenému zaměstnání. Často však končí v málo placených, nekvalitních a krátkodobých pracovních místech. Tím zvyšují počet nezaměstnaných osob s nízkou kvalifikací. Probíhají diskuze o pobídkách, které by přivedly mladé lidi zpět ke vzdělávání, jakož i o preventivních opatřeních a vzdělávání druhé šance.

Sociálně-ekonomické nerovnosti ve školních výsledcích se v posledních letech zvýšily. Podíl studentů ve věku 15 let se špatnými výsledky v přírodních vědách a čtení od roku 2012 významně vzrostl. Rozdíly mezi socioekonomickými skupinami a mezi školami rostou a odráží se v regionálních rozdílech. Selektivnost vzdělávacího systému a časná diferenciace žáků mají tendenci zvyšovat nerovnosti. Pouze 18 % dětí, jejichž rodiče nedosáhli terciárního vzdělání, dokončí terciární vzdělání a obecně je méně pravděpodobné, že dokončí programy odborného vzdělávání. Příslušné orgány přezkoumávají vnitrostátní osnovy, aby se zvýšily skutečné rovné příležitosti a osnovy se lépe zaměřovaly na dovednosti potřebné pro budoucí pracovní místa. Jelikož neexistují pobídky pro přilákání kvalifikovaných učitelů do znevýhodněných škol (OECD, 2016), mohla by být přínosná větší podpora.

Dopad reformy pro inkluzivní vzdělávání na účast romských dětí ve všeobecném vzdělávání je sice celkově pozitivní, ale zůstává omezený. Reforma představuje významné společné úsilí (viz zpráva o České republice z roku 2018 a Centrum pro politická studia, 2018), avšak vláda uvedla, že 10,3 % romských dětí ve věku základní školní docházky navštěvuje zvláštní školy nebo zvláštní třídy, což je o 8,3 p. b. více než v případě žáků základních škol jako celku. Romští žáci představují 29,1 % všech žáků v programech s lehkým mentálním postižením. Byla zavedena bezplatná individuální podpůrná opatření pro žáky se zvláštními vzdělávacími potřebami, včetně žáků ze znevýhodněného socioekonomického prostředí, s cílem umožnit jim účastnit se všeobecného vzdělávání. Hodnocení školní inspekce z roku 2017 uvádí, že reforma zlepšila podporu pro tyto žáky a dostala se přibližně k 98 % poskytovatelům vzdělávání na všech úrovních. V průzkumu pracovníků ve školství bylo navíc zjištěno, že 49 % ředitelů škol se domnívá, že nyní mohou těmto dětem poskytovat lepší podporu. Výzvu představuje nábor pedagogických asistentů, kdy 21 % škol nemůže najít kvalifikované uchazeče. Některé regionální a místní orgány se brání transformaci bývalých praktických škol z politických důvodů. Ke splnění reformních cílů jsou nezbytné investice do kvalifikovaných pedagogických pracovníků, školicích nástrojů, učebních materiálů nebo technologického vybavení.

V oblasti účasti na předškolním vzdělávání a péči Česká republika dále dohání ostatní členské státy. Odhaduje se, že pouze zhruba 34 % Romů ve věku od čtyř let je zapojeno do této úrovně vzdělávání (FRA, 2016). Za současných podmínek je klíčové zachovat nedávno zavedené právo, aby všechny děti starší tří let mohly navštěvovat předškolní zařízení, a následně měly zajištěna místa ve školkách. Největší podíl žáků v domácím vzdělávání byl zaznamenán v Ústeckém kraji, kde by pro děti bylo nejvíce přínosné vzdělávat se ve škole v inkluzivním prostředí. K zajištění rostoucí účasti a účinného provádění práva je důležitá plná podpora obcí.

Růst počtu osob s dosaženým terciárním vzděláním patřil v posledním desetiletí k nejrychlejším v EU. Bylo tomu tak zejména v případě žen. Bonus terciárního vzdělání v oblasti zaměstnanosti je nejvyšší v EU, avšak míry jeho dokončení jsou nízké (Evropská komise, 2018c). Pouze přibližně 1 % studentů získá sociální stipendium, ačkoli takové pobídky by mohly přispět ke snižování nerovností v přístupu k vysokoškolskému vzdělání (Evropská komise/EACEA, Eurydice, 2017). Rovněž výše stipendií pro studenty doktorského studia je nižší než průměr EU.

Cílem reformy vysokoškolského vzdělávání z roku 2016 je zlepšit zajišťování kvality. Rovněž byl zaveden nový systém financování. Cílem systému je zlepšit kvalitu, dokončování a diverzifikaci programů a institucí (viz zpráva o České republice 2018, Evropská komise, 2018c; Evropská komise/ EACEA/ Eurydice, 2018). Průzkumy sledování absolventů nejsou systematicky využívány, Česká republika je však jednou ze zemí, které v roce 2018 a 2019 prováděly evropské šetření absolventů, z něhož lze získat údaje o kvalitě trhu práce pro absolventy a o sociálních výsledcích.

Provádění strategie digitální gramotnosti na období 2015 až 2020 se potýká se zpožděním. Každá druhá škola má učitele informatiky a komunikačních technologií bez příslušné kvalifikace a zastaralé vybavení. Příslušné orgány plánují další investice do digitální infrastruktury a souvisejících dovedností.

Investiční potřeby

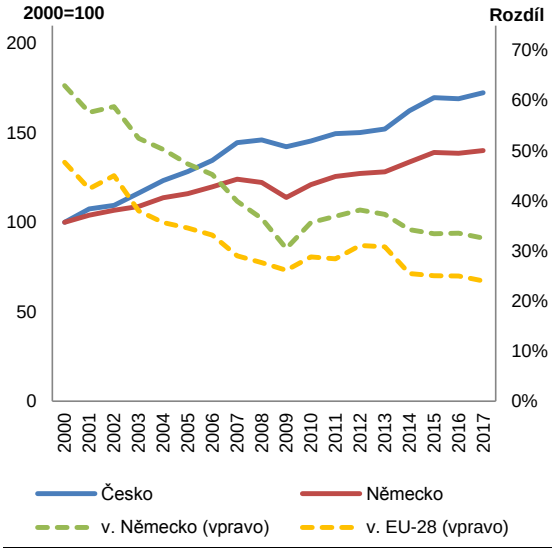
Demografická změna a stávající socioekonomické nerovnosti vyžadují zvýšené investice do aktivních politik v oblasti trhu práce vypracovaných podle příslušných potřeb, cenově dostupné péče o děti a do vzdělávání a odborné přípravy. Nedostatek pracovních sil a budoucí nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi vyžadují investice do lidského kapitálu a přizpůsobení pracovní síly prostřednictvím cílených aktivních politik trhu práce, vzdělávání dospělých a sociálních podniků. K řešení socioekonomických nerovností ve školních výsledcích jsou potřebné investice do učitelského povolání a inkluzivního vzdělávání. Využití plného potenciálu pracovních sil vyžaduje odpovídající investice do péče o děti, sociálních a zdravotnických služeb a služeb dlouhodobé péče.

3.4 REFORMY KONKURENCESCHOPNOSTI A INVESTICE

3.4.1 Konkurenceschopnost a produktivita

Produktivita práce se navzdory zpomalení v posledních letech rychle zvyšovala. Hrubá přidaná hodnota na pracovníka se mezi roky 2000 a 2017 zvýšila přibližně o 72 %. V posledních třech letech však kumulativní růst dosáhl pouze 2,5 %. Z grafu 3.4.1 je patrné, že rozdíl v produktivitě mezi Českou republikou a Německem se zmenšil z 63 % v roce 2000 na 30 % v roce 2009. Během finanční krize se však trend zvrátil – v roce 2012 rozdíl dosahoval 38 %, nicméně posléze začal opět postupně klesat až na přibližně 33 % v roce 2017. Rozdíl oproti EU se také zmenšil o polovinu a v roce 2017 činil 24 %, což je jedna z nejnižších úrovní v regionu – podobně je na tom ještě Slovensko (23 %) a Slovinsko (27 %). Růst hrubé přidané hodnoty na odpracovanou hodinu je povětšinou v souladu s průměry EU a eurozóny, nicméně od roku 2008 je pomalejší než v některých sousedních zemích. Zatímco Polsko a Slovensko zaznamenaly kumulativní nárůst o 13 %, Česká republika vykázala v letech 2012–2017 celkový nárůst pouze o 8,5 % (OECD).

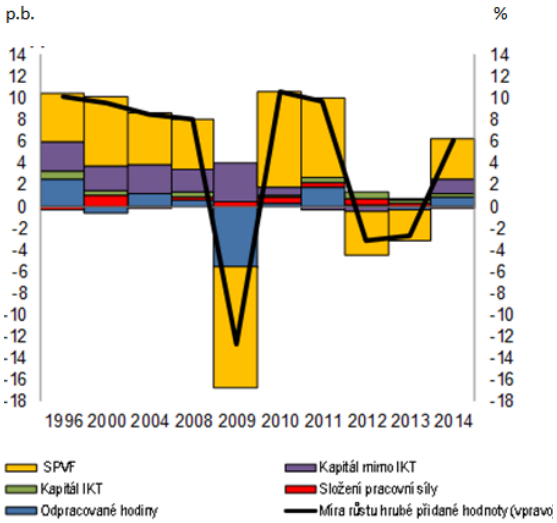
Graf 3.4.1: **Hrubá přidaná hodnota na pracovníka a rozdíl v produktivitě (v PPS)**

Zdroj: AMECO, Evropská komise

Růst souhrnné produktivity výrobních faktorů (SPVF) je méně výrazný, což svědčí o vyvstávajících slabinách v růstovém modelu země. V době mezi přistoupením k EU a propuknutím finanční krize rostla SPVF zhruba o 3 % ročně. Po roce 2008 však začal být roční růst velmi nestabilní. Podle MMF (2018) činí rozdíl v SPVF mezi Německem a Českou republikou přibližně 40 %, a od roku 1997 se tak víceméně nezměnil. Rozdíl je různě veliký v závislosti na odvětvích – v sektorech výroby a obchodu je menší. Do začátku finanční krize byl růst SPVF poháněn přímými zahraničními investicemi, dostupností levné, ale kvalifikované pracovní síly a dovozem technologií. Nižší úrovně růstu po roce 2009 však mohou značit, že předkrizový růstový model možná ztrácí na síle. Vzhledem k tomu, že dovoz technologií nebyl nahrazen domácími inovacemi, hrozí, že by země mohla uvíznout v pasti středního příjmu (Evropská komise a EIB, 2018). Rovněž podíl kapitálu informačních a komunikačních technologií (IKT) na hrubé přidané hodnotě je velmi nízký. Z hlediska objemu dosáhl kumulovaný nárůst mezi roky 1996 a 2014 přibližně 9 %, což znamená, že příspěvek k ročním růstu hrubé přidané hodnoty činil necelých 0,5 %. Mezi lety 2008 a 2014 pak kumulovaný nárůst odpovídal pouhým 2 %. Nicméně v automobilovém průmyslu se nárůst blížil 11 % (EU KLEMS).

Graf 3.4.2: **Přehled podílů na růstu hrubé přidané hodnoty v odvětví výroby**

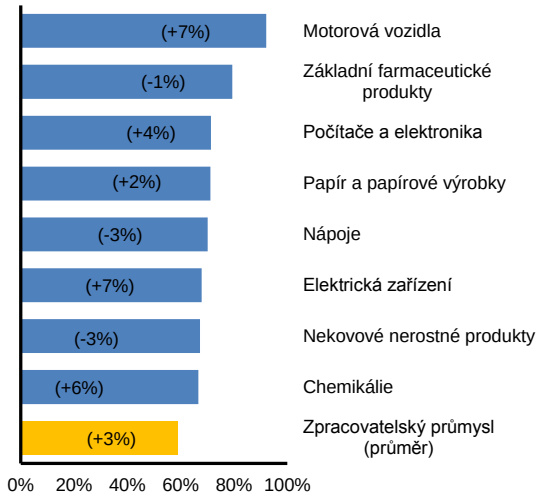
Zdroj: Účty růstu a produktivity EU KLEMS

Podíl výroby na ekonomice stále patří k nejvyšším v EU. Příspěvek výroby k hrubé přidané hodnotě je hnán vysokým stavem přímých zahraničních investic a v rámci EU je výrazně nadprůměrný. Podle MMF (2018) vykazovala výroba od roku 1996 nejvyšší růst produktivity ze všech hlavních odvětví, třebaže se snížil její podíl na zaměstnanosti. Za tímto růstem stály převážně

příspěvek kapitálu v oblastech mimo IKT a souhrnná produktivita výrobních faktorů. Také však lze říci, že SPVF byla sice mnohem vyšší než v jiných odvětvích, ale zároveň byla citlivější vůči finanční krizi a v letech 2009 a 2012–2013 u ní došlo k výrazným propadům. Podobně lze konstatovat, že přínos kapitálu IKT byl zanedbatelný (graf 3.4.2).

Vývoj produktivity úzce souvisí s otevřeností ekonomiky a přílivem přímých zahraničních investic. Zatímco příliv přímých zahraničních investic se oproti období před krizí výrazně snížil, Česká republika v rámci regionu stále disponuje jedním z nejvyšších stavů těchto investic. Dvě třetiny celkového stavu přímých zahraničních investic jsou směrovány do služeb a zbytek se zaměřuje především na výrobu. Přibližně 8 % stavu přímých zahraničních investic je soustředěno do výroby motorových vozidel, kam také plyne čtvrtina všech výrobních investic. Existují však velké rozdíly mezi regiony – přes 60 % všech přímých zahraničních investic je koncentrováno v Praze a Středních Čechách.

Graf 3.4.3: **Podíl přidané hodnoty podniků pod zahraniční kontrolou na celkové přidané hodnotě v konkrétních výrobních odvětvích v roce 2015**

(1) V závorkách je složený roční růst v období 2011–2015.
Zdroj: Databáze Eurostatu FATS

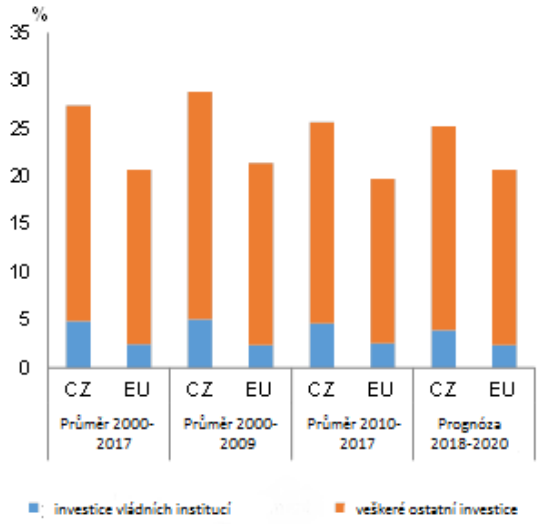
Zahraniční investice mají na ekonomice významný podíl, ale efekt přelévání je omezený. Přímé zahraniční investice zajišťují téměř třetinu všech pracovních míst, což je více než v kterékoli jiné zemi regionu. Zahraniční firmy generují přibližně dvě třetiny přidané hodnoty ve výrobním odvětví, přičemž v automobilovém průmyslu přesahuje jejich podíl dokonce 90 % (graf 3.4.3). Ve srovnání s národním průměrem vykazují na jednoho zaměstnance zhruba o 25 % vyšší náklady, ale také podstatně vyšší produktivitu práce a obrat. Rozdíl mezi zahraničními a domácími podniky co do přidané hodnoty a produktivity práce se od roku 2008 nemění, což svědčí o omezeném efektu přelévání v oblasti transferu technologií a předávání znalostí (zpráva o České republice 2018; Pavlínek, Žížalová, 2016; Mýtna Kureková, 2018). Určité nepřímé vedlejší účinky sice pozorovány jsou (v souvislosti se zvýšenými požadavky a konkurencí zahraničních firem), ale mnoho domácích podniků dodává do globálních řetězců produkty a služby s nízkou přidanou hodnotou. Z toho je patrné, že jsou možná zapotřebí investice, které by podpořily zavádění nových technologií a které by zvýšily inovační výkonnost domácích firem.

Řešení investičních potřeb v oblasti vzdělávání, infrastruktury a inovací může posílit dlouhodobý růstový potenciál země. Vzhledem k tomu, že českou ekonomiku s vysokou intenzitou výroby svazují demografická omezení a omezení v souvislosti s pracovní silou, jsou zásadně důležité další investice do vzdělávání a rozšiřování dovedností, aby byla země připravena na budoucí technologické změny (viz oddíl 3.3). Dalším problémem jsou nedostačující silniční, železniční a širokopásmové sítě, které brzdí rozvoj podnikání v okrajových regionech a mohou umocňovat regionální rozdíly (navzdory výhodám, které skýtá zeměpisná blízkost). Větší zaměření na podmínky pro domácí inovace by mělo podpořit výkonnost českých firem, mělo by je posunout výše do globálních dodavatelských řetězců a zároveň by mělo snížit závislost na zahraničních investicích. Vyšší veřejné i soukromé investice jsou zapotřebí také v souvislosti s dekarbonizací energeticky náročného hospodářství a s opatřeními, jež mají řešit negativní dopady hospodářského rozvoje na životní prostředí.

V nefinančním sektoru jsou páteří ekonomiky i nadále malé a střední podniky. Ty v tomto sektoru sice zajišťují dvě třetiny všech pracovních míst, ale jejich produktivita nedosahuje produktivity větších, většinou zahraničních společností a z hlediska průměru EU je poloviční (viz zpráva o České republice 2018). Třebaže české orgány zvýšily nabídku fondů a programů

úvěrových záruk, budou malé a střední podniky potřebovat další podporu, aby mohly vstoupit na světové trhy a zachovat si na nich konkurenceschopnost. Přístup k financování se zlepšil, ale míra podnikání zůstává pod průměrem EU (viz informativní přehled o „Small Business Act“ 2018) a může vyžadovat alternativní formy podpory.

Graf 3.4.4: **Investice v celkovém hospodářství**

Zdroj: Evropská komise, AMECO
Poznámka: Údaje za roky 2018–2020 se zakládají na prognóze Komise z podzimu 2018.

Úroveň investic je historicky vysoká. V České republice dosahovaly investice letech 2000 až 2017 ročního průměru 27,5 % HDP, což byla jedna z nejvyšších hodnot v EU. Prognóza Komise z podzimu 2018 naznačuje, že jejich objem se ve střednědobém výhledu sníží na přibližně 25 % HDP, nicméně i tak zůstane v rámci EU nadprůměrný (graf 3.4.4). Také investice vládních institucí (cca 5 % HDP) byly v letech 2000–2017 nad průměrem EU, ale očekává se, že do roku 2020 klesnou na zhruba 4 %.

Zásadně důležité pro řešení všech investičních potřeb je sladěné zavádění finančních nástrojů. Vzhledem k tomu, že se zvyšují úrokové sazby u komerčních úvěrů a Česká republika má v budoucím programovém období dostávat méně finančních prostředků z EU, existuje prostor pro širší využívání finančních nástrojů, zejména ve formě preferenčních úvěrů nebo v kombinaci s dostupnými granty. Také rizikový kapitál, andělské fondy a revolvingové fondy jsou poměrně málo využívány. Investice jsou zapotřebí převážně v oblastech, jako jsou podpora malých a středních podniků, začínajících podniků a sociálního podnikání, mobilita studentů, bydlení, regenerace opuštěných a chátrajících průmyslových pozemků a objektů, energetická účinnost, digitalizace, širokopásmové sítě a nakládání s odpady. K řešení potřeb, pokud jde o generování příjmů a úspory nákladů, není plně využíván Evropský fond pro strategické investice. V tomto ohledu je možná třeba vytvořit odpovídající struktury a zavést opatření na straně poptávky tak, aby se zvýšila atraktivita finančních nástrojů.

Dalším investicím může bránit velká administrativní a regulační zátěž. Podle bleskového průzkumu Eurobarometr z roku 2018 vnímá 69 % českých firem administrativní a regulační zátěž (jinou než náklady) jako významnou překážku pro investice. Rychle se měnící legislativa a složité administrativní postupy stále představují velké problémy pro podnikání. Za hlavní překážky pro ekonomiku, které možná odrazují potenciální domácí i zahraniční investory, jsou považovány náklady na vymáhání smluvních závazků, časté změny daňových a pracovněprávních předpisů (EIB, 2018) a obtíže při získávání stavebních povolení (viz oddíl 3.4.4).

Dopravní a digitální infrastruktura

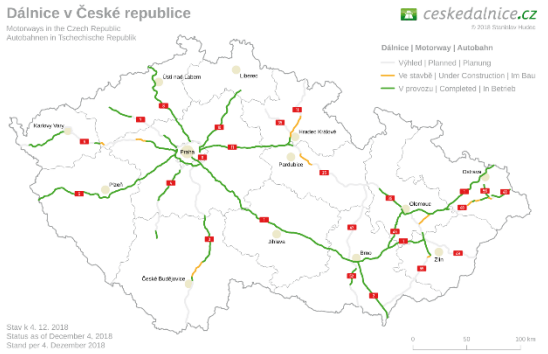
Dopravní infrastruktura je neúplná. Česká republika je významnou tranzitní zemí ([23]), což klade velké nároky na domácí infrastrukturu a její multimodalitu. Investice do dopravy v procentuálním vyjádření k HDP se však mezi lety 2010 a 2015 snížily o 12 %, čímž se dostaly pod průměr EU. Ve srovnávacím přehledu EU o dopravě z roku 2016 ([24]) tak země nedosáhla dobrého umístění, přičemž nevalně si vede především v silniční infrastruktuře, kde se potýká s nedostatky co do pokrytí, kvality, norem a uhlíkové problematiky (jedná se například o podíl energie z obnovitelných zdrojů v dopravě a o využívání elektrických vozidel ([25])). Aktuální počet veřejně dostupných dobíjecích stanic pokrývá potřeby stávajícího vozového parku, ale

([23]) Na tranzit připadá 20 % intenzity na dálniční síti.
([24]) https://ec.europa.eu/transport/facts-fundings/scoreboard_en
([25]) Česká republika patří k zemím s nejnižším podílem elektrických vozidel na nově registrovaných osobních automobilech. Podíl energie z obnovitelných zdrojů v dopravě rovněž klesá pod průměr EU.

plánovaný růst dobíjecí infrastruktury možná nebude stačit k uspokojování potřeb, jež vyvstanou v souvislosti s očekávaným tržním rozmáháním elektrických vozidel. Některé z těchto nedostatků by se mohly řešit tím, že by se k financování dopravní infrastruktury využívaly určité nové formy partnerství veřejného a soukromého sektoru. Zapotřebí by byly i optimálně rozvinuté správní struktury.

Kompletace hlavní transevropské dopravní sítě (TEN-T) není zdaleka dokončena. Základní části infrastruktury TEN-T nebyly dosud vybudovány či modernizovány, částečně proto, že chybí patřičné strategické plánování. Do roku 2016 bylo dokončeno pouze 55 % silniční sítě TEN-T a 63 % konvenční železniční sítě. Železniční koridory navíc stále nejsou plně vybaveny tak, aby splňovaly normy interoperability a technické specifikace pro interoperabilitu. S nerovnoměrným rozvojem a propojeností se potýkají především jižní a severovýchodní části země (jedná se o nedokončené dálnice D3 a D35, viz graf 3.4.5). Existují také nemalé potíže, pokud jde o technický soulad s nařízením TEN-T u některých koridorů hlavní sítě vedoucích přes Českou republiku. Těmito nástrahami se má zabývat vládou vypracovaný národní plán investic. Z předběžných informací vyplývá, že orgány plánují přidělit velký objem finančních prostředků na dopravní infrastrukturu, zejména na zlepšení železniční a dálniční sítě.

Graf 3.4.5: **Dálniční síť v České republice**

Zdroj: www.ceskedalnice.cz

Efektivní infrastruktura pro příměstskou dopravu může zvýšit pracovní mobilitu a cenovou dostupnost bydlení. V metropolitních oblastech se rozvíjí příměstské bydlení, ale problémem je zaostávající příměstská dopravní síť, zejména železniční infrastruktura. Efektivní a integrovaný systém dojíždění za prací (včetně záchytných parkovišť a spolujízdy) by mohl potenciálně zlepšit cenovou dostupnost bydlení (viz oddíl 3.2), pozitivní výsledky v oblasti vzdělávání, zdravotní a sociální služby ve velkých aglomeracích a zároveň zajistit lepší mobilitu pro pracovní sílu. Opatření by mohla být prováděna v koordinaci s plánováním udržitelné městské mobility (včetně nízkoemisních zón ve městech). To by mohlo zlepšit zdraví a bezpečnost lidí, kteří jsou postiženi překračováním imisních limitů (částečně v důsledku stárnutí užitkových vozidel).

Digitální infrastruktura se zlepšuje, ale stále existují rozdíly mezi městskými a venkovskými oblastmi. Téměř všechny domácnosti mají přístup k internetu prostřednictvím základního pevného a 4G širokopásmového připojení. Počet domácností s přístupem k rychlému širokopásmovému připojení se zvýšil ze 75 % v roce 2016 na 89 % v roce 2017, nicméně na venkově je pokryto jen 59 % domácností. Modernizace starších sítí založených na měděném vedení a na pevných bezdrátových přístupových řešeních nebude dostačovat k dosažení cílů, které si země v oblasti konektivity vytyčila pro rok 2025. Mají-li být uspokojeny budoucí potřeby v oblasti připojení, jsou zapotřebí investice do sítí s velmi vysokou kapacitou (tj. do optického vlákna) a patřičná opatření na straně poptávky. V druhé polovině roku 2019 se očekává aukce frekvencí 5G.

Výzkum a inovace

Česká republika dosud nevytvořila plně funkční inovační ekosystém založený na domácím výzkumu a vývoji. Podle posledního evropského srovnávacího přehledu inovací je země pouze nepříliš velkým inovátorem a rozdíl, který ji dělí od průměru EU, se od roku 2010 zvětšil, zejména pokud jde o inovace a spolupráci malých a středních podniků (Evropská komise, 2018d). Celková intenzita výzkumu a vývoje v roce 2017 činila 1,79 % HDP. Podnikové výdaje na výzkum a vývoj se zvýšily z 0,77 % HDP v roce 2010 na 1,13 % HDP v roce 2017. Nicméně téměř dvě třetiny těchto výdajů jsou vynakládány zahraničními firmami. I když některé z těchto firem zřídily pro výzkum a inovace středně a vysoce technologicky vyspělá zařízení, jejich činnost se zaměřuje především na experimentální vývoj spíše než na průmyslový výzkum. S

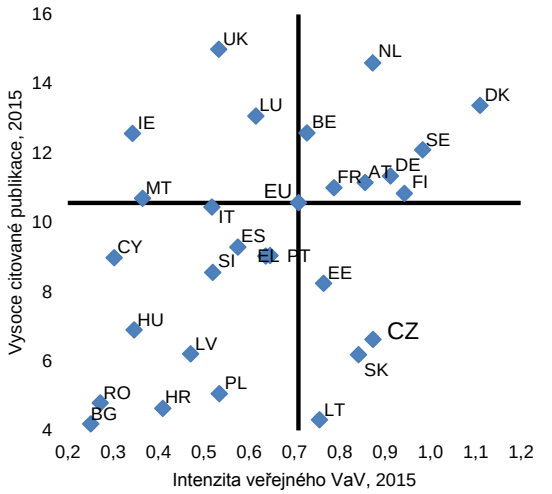
ohledem na tyto skutečnosti jsou zapotřebí další investice, aby se zvýšil inovační potenciál domácích firem, zejména malých a středních podniků.

Veřejné investice do výzkumu a vývoje postrádají soudržnou strategii, která by v oblasti výzkumu zvýšila relativně slabou výkonnost. Jejich intenzita v roce 2017 činila 0,66 % HDP, a pokud se současný trend nezmění, Česká republika možná nedosáhne svého cíle ve výši 1 % HDP, který si stanovila pro rok 2020. Navýšení veřejných prostředků na výzkum a vývoj ([26]) částečně souviselo s přílivem peněz z fondů EU, což naznačuje, že by tento nárůst nemusel být udržitelný. Velká část unijních prostředků byla přidělena na budování výzkumné infrastruktury, ale jsou zapotřebí další investice, jež by lépe využily související hospodářské externality. Institucionální financování určené na činnosti v oblasti výzkumu a vývoje, které je přidělováno vysokoškolským institucím a výzkumným ústavům, se stále pohybuje na nízké úrovni a není vázáno na vykazované výsledky. Nová metodika hodnocení se zatím projevuje omezeně.

Výkonnost veřejné vědecké základny zůstává relativně slabá. Přestože se od roku 2000 neustále zvyšuje její podíl v horních 10 % nejcitovanějších publikací a společných mezinárodních publikací, nejsou výsledky České republiky optimální z hlediska výše veřejných investic, jež jsou do výzkumu a vývoje směrovány (graf 3.4.6). Dokonce i ve vědních oborech, na které se země tradičně specializuje ([27]), je výkonnost podprůměrná. Příčinou je jednak nedostatek kvalifikovaných lidských zdrojů ve vědeckých a technických oblastech, jednak skutečnost, že absolventi nejsou soustavně vybavováni nejrelevantnějšími dovednostmi (včetně sociálních) nebo nejaktuálnějšími vědeckými poznatky. Proto jsou zapotřebí další investice tak, aby Česká republika produkovala a školila absolventy v klíčových oborech.

([26]) V roce 2007 činila intenzita veřejného výzkumu a vývoje 0,55 % HDP.
([27]) Chemie, fyzika a astronomie, lékařské vědy, vědy o živé přírodě.

Graf 3.4.6: **Vysoce citované publikace vs. intenzita veřejného výzkumu a vývoje jako procento HDP**

1) Vysoce citovanými publikacemi se rozumí 10 % nejcitovanějších vědeckých publikací země.
2) Zlomková metoda výpočtu. Citační okno: rok zveřejnění plus 2 roky.
Zdroj: Eurostat, CWTS na základě databáze Web of Science

Nedostatečná spolupráce mezi soukromým sektorem a akademickou obcí brání šíření technologií, přestože existují některé povzbudivé iniciativy. Lze sice nalézt příklady spolupráce mezi akademickou obcí a podnikatelskou sférou([28]), ale k této spolupráci dochází většinou *ad hoc*. Dokonce i ve vědeckých a technologických oborech, kde je země relativně specializovaná, není ještě spolupráce akademiků a firem systematická, o čemž svědčí podíl společných publikací veřejného a soukromého sektoru ([29]). Vysokoškolské instituce a výzkumné organizace do svých činností systematicky nepromítají potřeby průmyslu – chybí jim k tomu regulační či finanční pobídky.

Financování inovací se stále ještě vyvíjí. Česká republika upustila od zřízení Národního inovačního fondu, z něhož měl být poskytován rizikový kapitál začínajícím podnikům a společnostem, které vznikly odštěpením. Podpora začínajícím podnikům bude namísto toho

([28]) Doktorské programy financované společností Škoda Auto, spolupráce společnosti Honeywell a Masarykovy univerzity na jižní Moravě.
([29]) Podíl společných publikací veřejného a soukromého sektoru v inženýrských oborech, lékařských vědách a vědách o živé přírodě se v letech 2016–2017 nacházel pod průměrem EU.

poskytována formou kapitálových investic prostřednictvím fondu fondů spravovaného Evropským investičním fondem. Vhodnost tohoto typu podpory pro potřeby českých začínajících podniků se teprve ukáže. V současné době však neexistují žádné vhodné nástroje financování, které by podporovaly projekty v rané fázi a projekty ověřující koncepci.

Země dosud nevypracovala soudržný politický rámec pro posun v hodnotovém řetězci. Lze dále posílit soulad a synergie mezi strategií pro konkurenceschopnost, politikou v oblasti výzkumu, vývoje a inovací a strategií pro inteligentní specializaci. V důsledku nedávných institucionálních změn se odpovědnost za výzkum a inovace dále rozdělila mezi různé vládní orgány a celková koordinace je omezená. Pokud jde o výzkumné a inovační činnosti, v rámci připravované úpravy investičních pobídek ([30]) bude třeba zvolit vhodná kvalifikační kritéria, neboť ta budou zásadní pro přilákání zahraničních investic s vyšší přidanou hodnotou. Nedávno navržená změna daňové pobídky pro výzkum a vývoj neřeší zcela otázku nejistoty (projekty budou například stále posuzovat daňové orgány, a nikoli kvalifikovaní odborníci přes výzkum a inovace). Je zapotřebí investovat do „měkkých“ opatření ve prospěch firem (např. služeb na podporu podnikání, center pro inovace) a zajistit systematické vyhodnocování účinnosti těchto nástrojů.

České společnosti patří v Evropě mezi špičku v oblasti elektronického obchodu, ale chybí jim pokročilé digitální technologie. Elektronický prodej generuje 18,4 % celkového obratu malých a středních podniků a 36,7 % celkového obratu velkých podniků. Stále více malých a středních podniků také využívá přeshraničního elektronického obchodu, a to v míře, která je v EU nadprůměrná. Nicméně pouze 28 % všech společností sdílí informace mezi různými funkčními oblastmi pomocí softwaru pro plánování podnikových zdrojů a pouze 15,5 % všech společností využívá vyspělé cloudové služby. Schopnost malých a středních podniků digitalizovat bude mít zásadní význam pro zintenzivnění jejich inovační činnosti, produktivity, konkurenceschopnosti a internacionalizace. Orgány sice spouštějí strategii Průmysl 4.0, ale jen v omezené míře se investuje do umělé inteligence, strojového učení, dat velkého objemu nebo technologie blockchain, tedy do oblastí, které by české podniky mohly posunout do vyšší pozice v globálních hodnotových řetězcích.

([30]) Prostřednictvím novely zákona o investičních pobídkách.

Energetika, životní prostředí a změna klimatu

Energetická efektivnost se zvyšuje pomalu. České tempo snižování energetické náročnosti budov je v rámci EU podprůměrné (navzdory dostupným finančním prostředkům), což poukazuje spíše na systémové problémy. V tomto směru chybí jasné politické vedení, jelikož provádění politik v oblasti energetické efektivnosti je v současné době rozděleno mezi několik orgánů veřejné správy. Povědomí o širších přínosech energetické efektivnosti je malé a chybí motivace k čerpání dostupných veřejných prostředků z dotačních programů, protože výdaje jsou propláceny dlouho po jejich vynaložení a proces se neobejde bez administrativní zátěže. Má-li být využit potenciál pro větší energetickou efektivnost, jsou zapotřebí další investice, zejména do obnovy staveb (včetně zateplování) a do přechodu na čistší druhy dopravy. Sladěné zavádění příslušných pružných investičních nástrojů by mohlo vygenerovat další soukromý kapitál. Vyšší energetická efektivnost může domácnostem i podnikům snížit náklady na energie, přičemž u podniků může rovněž zvýšit jejich konkurenceschopnost.

V České republice dosud chybí zcela kompletní právní a institucionální rámec pro podporu projektů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů. Nebyly odstraněny technické a právní překážky pro domácí výrobu energie z obnovitelných zdrojů (tj. překážky související s připojením k soustavě a s poplatky). Retroaktivní změny vyvolaly v oblasti obnovitelných zdrojů energie značnou nejistotu, u současných a budoucích investic zvýšily náklady na kapitál a způsobily negativní vnímání ze strany veřejnosti. V důsledku zrušení režimů podpory v roce 2014 a zpětného zdanění solární energie vznikl statický trh. Do procesu udělování licencí je zapojeno mnoho orgánů, což zvyšuje administrativní, a potažmo investiční náklady. Další investice do obnovitelných zdrojů bude dále stimulovat provedení revidované směrnice o obnovitelných zdrojích energie, formulace osvědčených postupů

pro plánovaný systém dražeb a podpora využívání malých zařízení pro výrobu energie z obnovitelných zdrojů soukromými spotřebiteli a komunitami. Ve svém finálním vnitrostátním plánu v oblasti energetiky a klimatu, jenž má být přijat do 31. prosince 2019 v souladu s nařízením o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu ([31]), načrtne Česká republika přehled svých investičních potřeb do roku 2030 ve vztahu k různým rozměrům energetické unie, včetně energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti, bezpečnosti dodávek a zmírňování změny klimatu a přizpůsobování se této změně. Poskytnuté informace, včetně informací zahrnutých do návrhu plánu předloženého dne 31. ledna 2019, dále pomohou určit a posoudit, jaké investiční potřeby v oblasti energetiky a klimatu existují.

V hospodářském rozvoji není dostatečně zohledňována ochrana životního prostředí. Existují potíže s realizací environmentálních politik, protože nejsou zcela naplněny podmínky pro oběhové hospodářství. V roce 2016 bylo v České republice recyklováno 34 % komunálního odpadu, zatímco v EU to bylo průměrně 45 %. Hlavním způsobem zpracování totiž zůstává skládkování. Na pořadu budoucích úkolů figuruje i dekontaminace a asanace průmyslových areálů, včetně starých a nelegálních skládek. Česká republika je na dobré cestě ke splnění cíle, který si vytyčila v oblasti recyklace do roku 2020, avšak k dosažení met stanovených pro pozdější období bude zapotřebí mnohem větší úsilí než doposud.

Obzvlášť velkým problémem je znečištění ovzduší, které by se mohlo stát nebezpečným pro zdraví. Situaci dále zhoršuje široce využívané vytápění pomocí zastaralých kotlů na fosilní paliva. Příčinou znečištění je také skutečnost, že v energetice stále dominuje uhlí, které je nejvýznamnějším zdrojem emisí uhlíku a jehož spalování výrazně ohrožuje kvalitu místního ovzduší. K atmosférickému a rovněž akustickému znečištění negativně přispívá i rostoucí objem nové výstavby a zvyšující se intenzita automobilové dopravy, zejména v Praze. Předběžné údaje za rok 2017 nasvědčují tomu, že v 9 z 10 zón vymezených pro účely mapování kvality ovzduší byl překročen denní imisní limit pro částice PM10. V tomto ohledu došlo ke zhoršení, neboť v roce 2016 byla mezní hodnota překročena jen ve 4 zónách ([32]). Část problému by mohly zmírnit investice zacílené na omezování atmosférického a akustického znečištění, na biologickou rozmanitost, zelenou infrastrukturu v městských oblastech a na asanaci opuštěných a chátrajících průmyslových pozemků a objektů. Takovéto investice by také mohly zlepšit udržitelnost urbanizace a mohly by omezit negativní dopad na zdravotní stav.

V poslední době se zvyšují emise skleníkových plynů pocházející z odvětví, která nespadají do systému EU pro obchodování s emisemi. Stále platí, že Česká republika pravděpodobně splní svůj cíl pro rok 2020, avšak nárůst emisí v posledních letech (+11 % v období 2014–2017) bude ztěžovat dosažení mnohem ambicióznějšího, závazného cíle pro rok 2030. Emise se zvyšují především v odvětví dopravy (mezi lety 1990 a 2017 vzrostly ze 7 na 20 metrických tun ekvivalentu CO_2), ale k růstu dochází i v oblastech, jako je chlazení a klimatizace. Posun k čistším systémům dopravy by mohl nejen snížit emise skleníkových plynů, ale také by mohl omezit hlavní zdroje atmosférického a akustického znečištění.

V oblasti přizpůsobování se změně klimatu a prevence rizik chybí patřičná opatření, pokud jde o vhodnou prevenci, připravenost a odolnost vůči katastrofám. Katastrofy hrozí v souvislosti s povodněmi, suchem, „rozlézáním“ měst, erozí půdy a kontaminovanými průmyslovými areály. Přetrvávají problémy, pokud jde o hospodaření s vodou, včetně hospodaření s dešťovou vodou, čištění městských odpadních vod a zadržování vody ([33]), a o odolnost vůči přírodním/antropogenním katastrofám. V České republice je zapotřebí výrazný pokrok, aby se dosáhlo dobrého stavu a cílů, jež jsou stanoveny pro vodní útvary v legislativě EU. Nejvýznamnější tlaky na vodní toky a útvary podzemních vod mají svůj původ v lidské činnosti, a zejména ve znečištění, které způsobuje zemědělská výroba.

([31]) Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1999 ze dne 11. prosince 2018 o správě energetické unie a opatření v oblasti klimatu.

([32]) Překročeny byly rovněž imisní limity pro částice PM2,5, oxid dusičitý a ozon. Evropská agentura pro životní prostředí (2018) odhadla, že více než 10 100 předčasných úmrtí za rok lze připsat koncentraci jemných částic, 460 koncentraci ozonu a 490 koncentraci oxidu dusičitého.

([33]) Ekologický stav zůstává ve většině částí země méně než dobrý. Pouze 19,2 % útvarů povrchových vod má dobrý nebo velmi dobrý stav (Evropská agentura pro životní prostředí, 2018).

Očekávaný pokrok plynoucí z plánovaných opatření je malý. K určitému pokroku sice došlo, ale některé problémy (např. hydromorfologické tlaky) stále nejsou řešeny.

3.4.2 Integrace v rámci jednotného trhu

Přístup k některým regulovaným povoláním je v České republice stále spojen s omezeními, která jsou v rámci EU nadprůměrně přísná. Týká se to zejména notářů, právníků, architektů a stavebních inženýrů ([34]). Tato omezení by mohla potenciálně tlumit hospodářskou soutěž, dlouhodobý růst, inovace a konkurenceschopnost.

Česká republika jen zčásti využívá příležitostí, jež nabízí jednotný trh. Počet směrnic v oblasti jednotného trhu, které dosud nebyly provedeny do vnitrostátního práva, převyšuje průměr EU a průměrné zpoždění v provádění se v roce 2017 výrazně prodloužilo na 14,4 měsíce (průměr EU činil 8,7 měsíce).

Míra internacionalizace malých a středních podniků je i nadále nízká. Malé a střední podniky zaostávají za průměrem EU, pokud jde o dovoz a vývoz zboží uvnitř EU, což naznačuje, že na jednotném trhu se zbožím stále existují specifické obchodní překážky (viz informativní přehled o „Small Business Act“ 2018). Volný pohyb zboží a obchodní toky uvnitř EU se rozmáhají, ale v určitých odvětvích jim nadále stojí v cestě obchodní překážky, jelikož vzájemné uznávání legislativy jiných členských států není vždy efektivní.

Omezená efektivnost a koordinace dozoru nad trhem mohou narušovat hospodářskou soutěž. Odpovědnost za dozor nad trhem s nepotravinářským zbožím je rozdělena mezi více než desítku orgánů. To ztěžuje koordinaci a strategické volby při stanovování priorit, jelikož orgánům soustavně chybí finanční a materiální zdroje k tomu, aby mohly zajišťovat účinný výkon dozoru ([35]). V důsledku omezeného dozoru nad trhem se mohou na českém trhu objevit nebezpečné a předpisům nevyhovující výrobky ze třetích zemí. Navíc může být narušena hospodářská soutěž, protože společnostem, které vyrábějí či distribuují produkty, jež nevyhovují předpisům, nevznikají náklady na dodržování příslušných pravidel, a tyto společnosti tak mohou těžit z nemalých úspor.

Česká republika vykazuje dobré propojení v rámci vnitřního trhu s elektřinou. Její propojovací kapacita aktuálně dosahuje 19,3 %. Řízení překročení kapacity ve střední Evropě však potřebuje řešení na regionální úrovni, které bude usnadňovat přeshraniční toky elektřiny a zároveň zajišťovat bezpečnost systému. Dosud nebyla přijata opatření, která mohou zvýšit flexibilitu poptávky po energii (např. zavedení inteligentních měřičů).

Česká republika i nadále prokazuje, že má zájem o vybudování jednotného digitálního trhu. Vláda přijala tři strategické dokumenty, jež stanoví postoj země při jednáních a spolupráci v oblasti digitálních politik na evropské úrovni. Přistoupila rovněž k různým iniciativám EU, které se zabývají problematikou umělé inteligence, technologie blockchain a vysoce výkonné výpočetní techniky.

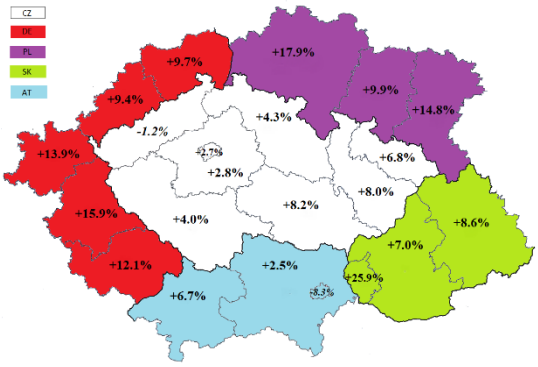
3.4.3 Regionální rozměr

Regiony ČR vykazovaly v posledním desetiletí nerovnoměrnou hospodářskou výkonnost. Určitá regionální konvergence je patrná – moravské regiony, které začínaly na nižších úrovních, totiž zaznamenávaly vyšší tempo růstu než rozvinutější regiony v Čechách (graf 3.4.7). Tento konvergenční vzorec však neplatil pro Severozápad, jehož ekonomická výkonnost je od roku 2005 ustálená. Také lze konstatovat, že regiony Čech rostou pomaleji než některé sousední regiony německé a rakouské.

([34]) COM(2016) 820 final a SWD(2016) 436 final.

([35]) Například odpovědnost za dozor nad trhem, pokud jde o bezpečnost hraček, je rozdělena mezi dva orgány a ministerstva v závislosti na tom, zda jsou hračky určeny pro děti mladší či starší 3 let.

Graf 3.4.7: **Změna HDP na obyvatele v letech 2007–2016 v českých a sousedních regionech NUTS 2 ve srovnání se změnou průměru EU**

Zdroj: Regionální ročenka Eurostatu 2018
Poznámka: Změna HDP na obyvatele podle regionů NUTS 2 v období 2007–2016 (rozdíl v procentních bodech mezi rokem 2016 a rokem 2007, na základě údajů v PPS) ve vztahu k průměru EU-28, EU-28 = 0)

K uchopení nevyužitého potenciálu v různých regionech je zapotřebí jasná strategie. Některé regiony se úzce zaměřují na oblasti, jako jsou informační a komunikační technologie, specializovaná výroba nebo nanotechnologie, ale je zapotřebí zvlášť přizpůsobená kombinace politik, která by je proměnila v evropské klastry. Podnikatelská kapacita se dosti různí a existuje značný odstup mezi Prahou a Brnem na jedné straně a zbytkem země na straně druhé. V některých okrajových regionech kromě toho existuje velký nesoulad mezi potřebami trhu práce a nabídkou, kterou poskytují střední školy a zařízení odborné přípravy. Také ještě nebyla překlenuta digitální propast mezi regiony, které jsou spíše městské, a regiony, které jsou spíše venkovské. Tento problém není prozatím dostatečně řešen. Popisované rozdíly by bylo možné stírat určitými strategiemi, jež by vycházely z lokálních iniciativ a byly by zaměřeny na konkrétní místa. Takto by se také dal uchopit nevyužitý potenciál některých regionů. Integrované nástroje, jako jsou integrované územní investice pro městské oblasti nebo komunitně vedené místní rozvojové plány pro venkov, skýtají velký potenciál k podnícení integrovaného sociálního, hospodářského, kulturního a environmentálního rozvoje.

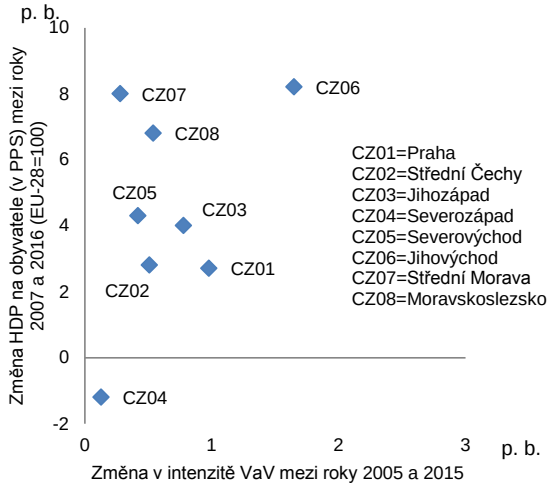
Metropolitní oblasti se potýkají s tlaky na dopravní infrastrukturu, s vysokými životními náklady a s nedostatkem cenově dostupného bydlení. Praha (s přilehlými oblastmi Středních Čech) a Brno sice vykazují vyšší produktivitu, lepší vzdělávání, lepší inovační kapacitu a lepší propojenost, ale trpí určitými negativními externalitami. Zvlášť významným faktorem je suburbanizace, která od těchto oblastí vyžaduje, aby modernizovaly své dopravní sítě (jedná se např. o dokončení Pražského okruhu) a hledaly inovativní řešení, pokud jde o cenovou dostupnost bydlení.

Propast mezi Prahou a Brnem na jedné straně a méně rozvinutými regiony na straně druhé se dále prohloubila, přičemž nejnápadnější je ve srovnání s regionem Severozápad. Rozdíl se projevuje zejména v sociálním vyloučení, kvalitě vzdělávání, veřejné správě a ve výzkumu a vývoji. Aby se tato propast neprohlubovala ještě dále, musí se investiční priority v méně rozvinutých regionech zaměřit na strukturální transformaci. Kromě investic do infrastruktury je tedy zapotřebí řešit otázky spojené se sociálním vyloučením (je třeba přijmout opatření k omezení osobních bankrotů a počtu lidí v nouzi) a zlepšit úroveň vzdělávání, veřejné správy a podnikatelských schopností. Všemi těmito kroky lze zabránit hlubokým a nevratným společenským změnám, které by mohly vyostřit sociální napětí a dále rozevřít nůžky mezi regiony.

S pomocí správné kombinace politik se může zrychlit konvergenční proces v „přechodových" regionech. Regiony Severozápad, Jihovýchod a Střední Čechy jsou umírněnými inovátory, což platí zejména o okolí Brna. Jejich produktivita z hlediska celé země (odhlédne-li se od Prahy) je poměrně vysoká. Jádry těchto regionů jsou metropolitní oblasti a regionální centra, jež mají potenciál pohánět regionální produktivitu a inovace. Zmiňované regiony však čelí překážkám, pokud jde o dopravní infrastrukturu, sociální služby, nakládání s odpady a kvalitu ovzduší, což je může v procesu dohánění brzdit. Do těchto „přechodových regionů" spadají také hospodářsky slabé okresy jako Znojmo, Hodonín nebo Tachov, které mají vyšší podíl osob ohrožených chudobou, vyšší míru sociálního vyloučení a vyšší nezaměstnanost. Tato z větší části okrajová území se nacházejí dále od páteřní dopravní infrastruktury a dále od regionálních center. Uvedené oblasti, kde jsou hlavními zaměstnavateli malé a střední podniky, se potýkají se špatnou dostupností veřejné dopravy a služeb, s

demografickými tlaky a s nízkou mírou digitalizace.

Graf 3.4.8: **Změna HDP na obyvatele ve srovnání se změnou v intenzitě výzkumu a vývoje v českých regionech NUTS 2**

Zdroj: Evropská komise

Ke snížení rozdílů v „méně rozvinutých regionech" je nutná výrazná podpora. HDP na obyvatele ve vztahu k průměru EU se v těchto regionech pohybuje mezi 63 % na Severozápadě a 75 % v Moravskoslezsku. Méně rozvinuté regiony mají výrazně nižší inovační intenzitu a vykazují také velké rozdíly v produktivitě. Některé z nich (např. Moravskoslezsko) vykazují výrazné negativní migrační saldo a vyšší míru nezaměstnanosti. Okresy s nejhoršími výsledky jsou soustředěny na Severozápadě (v Ústeckém a Karlovarském kraji), kde je v některých místech zhruba 15 až 20 % obyvatelstva ohroženo sociálním vyloučením. Také výdaje na výzkum a vývoj jsou v tomto regionu přibližně třikrát nižší než v regionu, jenž je v tomto ohledu druhý nejslabší (graf 3.4.8). Krajská města jako Ostrava, Olomouc nebo Liberec mají významný potenciál k rozvíjení kvalitních inovací, ale možná k tomu budou potřebovat lepší digitální infrastrukturu.

Některé méně rozvinuté regiony procházejí procesem hospodářské restrukturalizace. Tři kraje (Ústecký, Karlovarský a Moravskoslezský) jsou vzhledem ke svému historickému zaměření na stará průmyslová odvětví podporovány zvláštním usnesením vlády, tzv. Strategickým rámcem hospodářské restrukturalizace (RESTART). Situace se sice zlepšuje, ale v několika okresech (např. v Bruntále nebo Jeseníku) je stále velmi špatné propojení, což umocňuje jejich izolovanost. Tyto regiony vykazují rovněž vyšší podíl osob ohrožených chudobou a sociálním vyloučením, záporné migrační saldo, nízké zaměření na inovace, nižší dostupnost služeb veřejné dopravy a enviromentální problémy (např. s kvalitou ovzduší). Kvůli špatným výsledkům vzdělávání je zde také vyšší procento dlouhodobě nezaměstnaných a na trhu práce je nesoulad mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Rozvoj zmiňovaných oblastí si proto nutně žádá krátkodobá a střednědobá transformační opatření.

3.4.4 Kvalita správy

Výkonnost veřejného sektoru a efektivita veřejné správy jsou pod průměrem EU. Česká republika si vede poměrně dobře, pokud jde o přístupnost informací souvisejících s veřejnou správou nebo o hodnocení dopadů regulace při koncipování politik. Nicméně o něco hůře je na tom s fakticky podloženým rozhodováním, se strategickým plánováním a koordinací na úrovni ústředních vládních institucí a koordinací mezi celostátní a místní správou. Česká republika se potýká s určitými problémy, pokud jde o digitalizaci služeb veřejné správy a profesionalizaci úředníků. (Evropská komise, 2018e). V evropském indexu kvality veřejné správy z roku 2017 vykazovala Česká republika v rámci EU jedny z největších meziregionálních rozdílů v kvalitě správy věcí veřejných([36]). Země musí vynaložit úsilí, aby zvýšila odborné znalosti na všech úrovních správy, včetně orgánů zodpovědných za správu fondů, ústředních a místních orgánů, univerzit a výzkumných ústavů provádějících projekty, lokálních aktérů a organizací působících na místní úrovni.

Návrhy z nedávné doby mají zjednodušit složité postupy plánování. V září 2018 nabyla účinnosti novela zákona o urychlení výstavby dopravní, vodní a energetické infrastruktury a infrastruktury elektronických komunikací. Primárně se zabývá páteřní dálniční sítí, hlavními železničními koridory a vysokorychlostními železničními tratěmi, pražským letištěm a dalšími zařízeními. Cílem této novely je podstatně zkrátit a zefektivnit povolovací řízení ve vztahu k velkým stavbám;

([36]) –0,99 na Severozápadě a 0,01 na Jihozápadě; EU = 0.

nejdůležitější povolovací proces se týká vyvlastňovacího rámce. Výsledky této novely se teprve musí ukázat v praxi.

Vláda připravuje zcela nový stavební zákon. Poslední novela stavebního zákona, která platí od roku 2018, má omezený dopad. V této souvislosti vláda podepsala dohodu s Hospodářskou komorou, na jejímž základě má být komora vládě nápomocna při přípravě nového zákona tak, aby reflektoval praktické zkušenosti stavebního průmyslu. Vláda očekává, že nový zákon přijme do jara 2023, ale ještě se musí vyjasnit, jak bude zachována účast veřejnosti.

Míra administrativní zátěže, měřeno v bodech DTF ([37]), se značně liší v závislosti na regionu. Nejlépe si stojí Praha, ale i ta zůstává pod průměrem EU. Pokud jde o zápis nemovitostí do katastru, převyšují výsledky všech měst unijní průměr. Ostrava a Ústí nad Labem mají v rámci EU také nadprůměrné výsledky, pokud jde o zahájení podnikatelské činnosti. Počet postupů, které jsou nutné k dokončení čtyř úkonů sledovaných v rámci šetření, se pohybuje od 35 v Brně do 39 v Olomouci nebo v Plzni. Nicméně čas potřebný pro jejich dokončení se pohybuje od 358 dnů v Praze do 519 dní v Ústí nad Labem (Světová banka, 2018b). Silná korelace mezi počtem postupů a časem jejich dokončení naznačuje, že existuje problém s administrativní kapacitou a že je zde prostor pro zjednodušení.

Pokud jde o právní rámec pro zadávání veřejných zakázek, po nedávných změnách se zdá, že do značné míry odpovídá danému účelu, nicméně nebyly vyřešeny otázky týkající se jeho praktičnosti. Změny, které byly v legislativě o veřejných zakázkách provedeny v posledních letech, správně svedly hlavní pozornost k oblasti provádění a prosazování. Veřejní zadavatelé se stále potýkají s potížemi při získávání nabídek od potenciálních dodavatelů. Podíl zadávacích řízení, ve kterých je podána jen jedna nabídka, zůstává vysoký a problémem je také fakt, že některé z obdržených nabídek nejsou odpovídající. Existuje prostor pro optimalizaci zadávacích postupů, aby se v řízeních zvýšila účast dodavatelů a aby vzrostla důvěra ve veřejné instituce. Za účelem zvýšení odbornosti pokračovaly orgány veřejné správy se svým víceúrovňovým programem školení na téma zadávání veřejných zakázek. Probíraná témata jsou různá, přičemž některá jsou konkrétně zaměřena na stranu nabídky. Orgány rovněž začaly spolupracovat s profesními organizacemi a dalšími příslušnými subjekty na formulování metodických pokynů.

Transparentnost v oblasti veřejných zakázek se zvýšila. Svědčí o tom klesající počet jednacích řízení bez uveřejnění (21 % v roce 2016, 10 % v roce 2017 a 8 % v roce 2018). Používání kritérií kvality při zadávání těchto zakázek (23 %) a využívání spojených nebo centralizovaných veřejných zakázek (3 %) se však moc nezměnilo. Průměrná délka zadávacích řízení se v roce 2018 prodloužila na 135 dnů (ze 114 v roce 2017).

Zlepšuje se vyřizování stížností spojených se zadávacími řízeními, ale stále zde existuje prostor pro další pokrok. U rozhodnutí v prvním i druhém stupni se zvýšila průměrná rychlost vyřizování stížností přezkumnými subjekty. Navzdory dodržování zákonných limitů však přezkumná řízení zůstávají předmětem kritiky kvůli jejich délce a kvůli poplatkům, které byly zavedeny, aby se zabránilo podávání nepodložených stížností. Stávající metodická podpora při uplatňování současné legislativy ne vždy vyhovuje potřebám zúčastněných, což vede k tomu, že panuje nerovnováha mezi obezřetností a strategickým přístupem. Může tak být omezeno širší uplatňování kritérií „ekonomicky nejvýhodnější nabídky“ a situace může mít také negativní dopad na potenciální stěžovatele.

Při zadávání veřejných zakázek je kladen větší důraz na environmentální a sociálně ekonomické aspekty. V roce 2018 přijala vláda usnesení, v němž schválila odpovědnější a transparentnější postupy zadávání veřejných zakázek. Pracovní skupina složená ze zástupců ústřední vlády, místní správy a nevládních organizací vydala svou první zprávu a doporučení týkající se strategického zadávání. Protože však ještě nedošlo k přijetí strategického přístupu, převážná většina rozhodnutí o zadání veřejné zakázky se i nadále zakládá na nejnižší ceně. V souladu se směrnicemi EU o zadávání veřejných zakázek se na všechny dotčené nákupy začaly vztahovat elektronické postupy. Vláda uložila všem ústředním orgánům státní správy povinnost

([37]) Pomocí stupnice DTF se měří vzdálenost k hraniční hodnotě (*distance to frontier*), tj. k nejlepšímu výsledku u každého z ukazatelů napříč všemi ekonomikami ve vzorku žebříčku Světové banky Doing Business od roku 2005.

používat Národní elektronický nástroj, nicméně i zde je zapotřebí další zlepšení.

Ministerstvo zdravotnictví začalo koordinovat pilotní projekt centralizovaného zadávání veřejných zakázek. Cílem je spojovat nákupy řady zdravotnických prostředků a léků pro čtrnáct velkých státních nemocnic. V závislosti na výsledcích (co se týče lepších cen, kvality a ušetřených nákladů), kterých se dosáhne v rámci úspor z rozsahu a výměny odborných znalostí, může být režim rozšířen, což by mohlo zlepšit udržitelnost systému zdravotní péče.

Přesto, že se Česká republika v oblasti elektronické veřejné správy zlepšuje, zůstává pod průměrem EU. Orgánům veřejné správy zpravidla zasílá vyplněné formuláře 52 % českých uživatelů internetu, což je pod průměrem EU, který činí 64 %. Cílem národní strategie pro elektronickou veřejnou správu je vytvořit příznivé prostředí pro rozvoj digitalizace, zajistit uživatelsky přívětivé služby, zavést digitálně přívětivou legislativu a zlepšit digitální dovednosti státních zaměstnanců. Země se sice hlásí k zásadě „pouze jednou“, avšak koordinace a sdílení informací v rámci digitálních veřejných služeb zůstávají nedostatečné.

Některé iniciativy v oblasti elektronické veřejné správy jsou povzbudivé. U elektronických občanských průkazů a nového portálu veřejné správy probíhá testování funkcionalit, které zajistí lepší uživatelskou přívětivost. Byla úspěšně dokončena digitalizace katastru nemovitostí a od 1. ledna 2018 zavedena služba eRecept v rámci plnění národní strategie elektronického zdravotnictví. Další probíhající iniciativa si klade za cíl sdružit veškeré informace o žádostech, které se týkají plánování, do jediného „elektronického pořadače“, který budou sdílet všechny orgány odpovědné za schvalování plánů.

Navzdory mírnému zlepšení zůstává problémem korupce, která ztěžuje podnikání a může brzdit hospodářskou činnost. V průzkumu Eurobarometr z roku 2017 uvedlo 51 % zástupců podniků, že korupce představuje pro jejich firmu při podnikání potíž. Podle Světové banky se Česká republika v letech 2014 až 2017 v kontrole nad korupcí soustavně zlepšovala. Index vnímání korupce, jehož vývoj sleduje organizace Transparency International, však v poslední době zaznamenal výkyvy (59 bodů v roce 2018, 57 bodů v roce 2017, 55 bodů v roce 2016 a 56 bodů v roce 2015). V posledních letech nejsou ve statistikách pozorovány žádné výrazné meziroční nárůsty v počtu osob odsouzených pro trestné činy související s korupcí. Celkově vzato existuje v České republice stále prostor pro další opatření k prevenci a řešení střetu zájmů, podvodů a korupce.

Pokrok při přijímání protikorupčních opatření se v roce 2018 poněkud zpomalil. V současné době se provádějí reformy zavedené v roce 2017, včetně reforem v oblasti zadávání veřejných zakázek. Když v roce 2018 zahájila legislativní činnost nová poslanecká sněmovna, musel se proces přijímání nových právních předpisů vrátit na začátek. V lednu 2018 přijala vláda provizorní akční plán boje s korupcí, zaměřený především na praktická prozatímní opatření, a v prosinci 2018 pak schválila vládní koncepci boje s korupcí na léta 2018 až 2022. Vláda rovněž přijala a postoupila do parlamentu několik dalších návrhů, které se neúspěšně projednávaly v posledních letech. Figuruje mezi nimi například návrh na rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu na kraje a obce nebo návrh týkající se jmenování osob do vedení státních podniků, což je oblast, ve které může docházet ke střetu zájmů, a ve které je proto regulace zásadní. Dosud však nedošlo k přijetí návrhu, který se zaměřuje na ochranu oznamovatelů, a návrhu, který upravuje lobbování. Protikorupční agenda byla převedena z Úřadu vlády na Ministerstvo spravedlnosti, čímž se změnila koordinace činností v rámci této průřezové agendy.

Proces zajišťování nezávislosti státní služby se stal předmětem přezkumu. Zákon o státní službě z roku 2015 částečně splnil svůj původní cíl, kterým bylo podpořit stabilitu a předvídatelnost ve fungování státní služby. V březnu 2018 však vláda předložila novelu, jež má zákon výrazně revidovat, a parlament ji v lednu 2019 schválil. Zmiňovaná novela budí určité obavy, pokud jde o stabilitu a nezávislost státní služby, neboť nabízí větší flexibilitu při propouštění a náboru státních zaměstnanců a zavádí možnost služebních hodnocení *ad hoc*.

Rámeček 3.4.1: **Problémy v oblasti investic a reformy v České republice**

Makroekonomická perspektiva

Objem investic v České republice je od jejího přistoupení k EU vysoký, a to vzhledem k ekonomické váze výrobního odvětví, která si žádá velmi intenzivní investice do zařízení. V letech 2000 až 2017 dosahovaly investice v zemi ročního průměru 27,5 % HDP, a patřily tak k nejvyšším v EU. Veřejné investice byly rovněž vysoké (5 % HDP v období 2000–2017), ale očekává se, že v letech 2018 až 2020 se sníží na zhruba 4 %. Obecně lze říci, že nestálost veřejných investic je silně ovlivňována cyklem fondů EU (viz oddíl 3.4).

Posouzení překážek pro investice a probíhajících reforem

Veřejná správa / podnikatelské prostředí	Regulační / administrativní zátěž	DOPORUČENÍ
	Veřejná správa	
	Zadávání veřejných zakázek / partnerství veřejného a soukromého sektoru	DOPORUČENÍ
	Soudní systém	
	Insolvenční rámec	
	Hospodářská soutěž a regulační rámec	
Trh práce / vzdělávání	Právní předpisy na ochranu zaměstnanců a rámec pro pracovní smlouvy	
	Mzdy a nastavení mezd	
	Vzdělávání, dovednosti, celoživotní učení	

Finanční sektor / zdanění	Zdanění	
	Přístup k financování	
VaVal	Spolupráce mezi akademickou obcí, výzkumem a podniky	DOPORUČENÍ
	Financování VaVal	DOPORUČENÍ
Odvětvová regulace	Služby pro podnikání / regulovaná povolání	
	Maloobchod	
	Stavebnictví	DOPORUČENÍ
	Digitální ekonomika / telekomunikace	
	Energetika	
	Doprava	DOPORUČENÍ

Legenda:

	Investiční překážky nebyly zjištěny
DOPORUČENÍ	Investiční překážky, které jsou rovněž předmětem doporučení
	Žádný pokrok
	Omezený pokrok
	Určitý pokrok
	Výrazný pokrok
	Provedení v plném rozsahu
	Dosud nehodnoceno

Výkonnost veřejného sektoru a efektivita veřejné správy jsou navzdory určitému pokroku pod průměrem EU. Zvlášť problematická je omezená kapacita v oblasti strategického plánování a totéž platí o administrativní a regulační zátěži. Situaci zhoršuje malá předvídatelnost a absence stabilní legislativy, a to mimo jiné v oblasti zdanění. V poslední době byly přijaty některé reformy, ale jejich dopad se teprve ukáže.

Některé vybrané překážky pro investice a probíhající prioritní opatření

Na investice do výstavby a dopravní infrastruktury mají vliv zdlouhavé postupy při vydávání stavebních a územních povolení. Čas a počet postupů, které jsou zapotřebí k získání těchto povolení, výrazně převyšují normu v ostatních vysokopříjmových ekonomikách. Když v roce 2018 nabyla účinnosti novela zákona, došlo k určitému pokroku v racionalizaci postupů pro vyvlastňování půdy. Vláda má v úmyslu stavební legislativu do roku 2023 plně zrevidovat.

Nedávné změny sice zlepšily rámec v oblasti zadávání veřejných zakázek, ale ještě zbývá odstranit určité praktické problémy. Hlavní pozornost se správně obrátila k provádění a prosazování, nicméně v České republice je stále vysoký podíl zadávacích řízení s jedinou nabídkou. Navíc ve většině postupů zůstává jediným výběrovým kritériem cena. Pozitivní je, že došlo určitému pokroku ve vyřizování procesních stížností a že zadavatelé se při vypisování veřejných zakázek více zaměřují na environmentální a sociálně ekonomické aspekty.

Českomoravská záruční a rozvojová banka jakožto národní podpůrná banka podporuje investice podniků a místních orgánů řadou úvěrových a záručních produktů, v jejichž rámci jsou využívány vlastní zdroje i finanční nástroje EU. Agentura pro podniky a inovace pak poskytuje granty ve vysoce prioritních oblastech, jako jsou nízkouhlíkové technologie, inteligentní sítě či úspory energie.

PŘÍLOHA A: PŘEHLED

Závazky	Souhrnné posouzení
Doporučení pro Českou republiku z roku 2018	
Doporučení č. 1: Zlepšit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, zejména důchodového systému. Vyřešit nedostatky v postupech zadávání veřejných zakázek, zejména podporou soutěže více založené na kritériích kvality a zavedením protikorupčních opatření.	V případě doporučení č. 1 vykázala Česká republika **omezený pokrok.**
Zlepšit dlouhodobou udržitelnost veřejných financí, zejména důchodového systému.	• **Žádný pokrok** Opatření z poslední doby zvyšují přiměřenost důchodů, nejsou ale spojena s politikami, které zlepšují dlouhodobou udržitelnost. Vláda zavedla velkorysejší valorizaci důchodů, při níž zohledňuje polovinu (na rozdíl od dřívější třetiny) růstu reálných mezd. Zvýší rovněž důchody všem důchodcům starším 85 let o 1 000 Kč a základní výměra důchodu vzroste z 9 % na 10 % průměrné mzdy. Tato opatření pravděpodobně dále zvýší náklady a v dlouhodobém horizontu zhorší ukazatel udržitelnosti (S2) přibližně o 0,2 až 0,3 procentního bodu HDP. Ačkoli vláda v rámci svých priorit uvádí reformu důchodového systému, není jasné, jaké reformy se plánují a zda mohou udržitelnost důchodového systému zlepšit. Dlouhodobou fiskální udržitelnost snižuje také předpokládaný nárůst veřejných výdajů na zdravotní péči souvisejících se stárnutím obyvatelstva. Veřejné výdaje na zdravotní péči by se měly do roku 2070 zvýšit o 1,1 p. b. HDP, což je více než průměrný nárůst v EU o 0,9 p. b. Při zohlednění dopadu nedemografických faktorů mohou do roku 2070 vzrůst o 1,9 p. b. HDP, což je o 0,3 p. b. nad průměrem EU.
Vyřešit nedostatky v postupech zadávání veřejných zakázek, zejména podporou soutěže více založené na kritériích kvality a zavedením protikorupčních opatření.	• **Určitý pokrok** Při řešení nedostatků v postupech zadávání veřejných zakázek došlo k určitému pokroku. Avšak kromě lepšího a restrukturalizovaného systému odborné přípravy v oblasti veřejných zakázek a intenzivnější spolupráce veřejných zadavatelů s odbornými subjekty zatím roční ukazatele zadávání veřejných zakázek nedokládají žádné zlepšení těchto postupů, pokud jde o hospodářskou soutěž založenou na kvalitě. Opatření nicméně míří správným

	směrem, i když výsledky se mohou projevit až později. Byla naplánována protikorupční opatření, ale již dlouho čekají v Parlamentu na přijetí.
Doporučení č. 2: Snížit administrativní zátěž pro investice, mimo jiné zrychlením povolovacích postupů u infrastrukturních projektů. Odstranit překážky brzdící výzkum, vývoj a inovace, zejména zvýšením inovační kapacity domácích podniků. Posílit schopnost vzdělávacího systému poskytovat kvalitní inkluzivní vzdělávání, mimo jiné podporou učitelského povolání. Podporovat zaměstnávání žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením, mimo jiné zvýšením účinnosti aktivních politik na trhu práce.	V případě doporučení č. 2 vykázala Česká republika **určitý pokrok**.
Snížit administrativní zátěž pro investice, mimo jiné zrychlením povolovacích postupů u infrastrukturních projektů.	• **Určitý pokrok** Novelizace stávajících právních předpisů má potenciál zkrátit a zefektivnit řízení, v jejichž rámci se mají vydat povolení týkající se strategické infrastruktury. Kromě toho se připravuje nový stavební zákon, který by měl být dokončen do roku 2023.
Odstranit překážky brzdící výzkum, vývoj a inovace, zejména zvýšením inovační kapacity domácích podniků.	• **Omezený pokrok** Pokud bude oznámený „investiční balíček“ dobře navržen, mohl by do země přilákat investice s vyšší hodnotou a tím posílit inovační potenciál. Na druhou stranu není pravděpodobné, že by nedávné změny v řízení politiky výzkumu a inovací a koncepce Metodiky 17+ výrazně zlepšily výkonnost výzkumu a vývoje. Česká republika se stále řadí mezi „nepříliš velké“ inovátory a její výkonnost dosahuje přibližně 80 % průměru EU. Navzdory tomu, že se české hospodářství mimo jiné i díky financování z prostředků EU postupně posouvá k činnostem více založeným na znalostech, podíl inovativních českých firem zaostává za průměrem EU. Existují zde také překážky na straně nabídky, které souvisejí především s obecně nízkou atraktivitou veřejných výzkumných systémů v mezinárodním měřítku, s nedostatkem kvalifikovaných výzkumných pracovníků a s chybějícími pobídkami ke spolupráci s podniky.
Posílit schopnost vzdělávacího systému poskytovat kvalitní inkluzivní vzdělávání, mimo	• **Určitý pokrok** Byla přijata řada opatření ke zlepšení systému, jejich dopad však bude

jiné podporou učitelského povolání.	záviset na jejich realizaci. Pokud jde o učitelské povolání, jeho atraktivita zůstává na nízké úrovni a je zapotřebí vyvinout další úsilí, aby si získalo lepší zvuk a aby se podařilo přilákat a udržet talentované mladé lidi.
Podporovat zaměstnávání žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením, mimo jiné zvýšením účinnosti aktivních politik na trhu práce.	• **Určitý pokrok** Opatření na podporu účasti žen, osob s nízkou kvalifikací a osob se zdravotním postižením na trhu práce se sice poněkud zlepšila, ale účinnost aktivních politik na trhu práce stále čelí jistým problémům. Finanční prostředky EU podpořily zlepšení v oblasti zvyšování počtu zařízení péče o děti, avšak provádění dalších politických opatření se zpožďuje. Ohlášené změny v poskytování individualizovaných služeb veřejnými službami zaměstnanosti, které by mohly více přispět k integraci dalších nedostatečně zastoupených skupin, jako jsou osoby s nízkou kvalifikací a osoby se zdravotním postižením, dosud nepřinesly hmatatelné výsledky. Vzhledem k neefektivnímu zacílení a nedostatku konkrétně uzpůsobených opatření byl pokrok při zvyšování účinnosti aktivních politik na trhu práce omezený, což uvedeným skupinám znemožnilo plně využít příznivých podmínek na trhu.
Evropa 2020 (národní cíle a pokrok)	
Cílová míra zaměstnanosti stanovená v NPR: 75 %	Míra zaměstnanosti se v průběhu posledních pěti let neustále zvyšovala a ve třetím čtvrtletí roku 2018 dosáhla 80,0 %.
Cílová hodnota pro výzkum a vývoj stanovená v NPR: 1 % HDP na veřejné výdaje na výzkum a vývoj	V roce 2017 činila intenzita výzkumu a vývoje v České republice 1,79 % HDP, z toho 63 % tvořily soukromé investice (1,13 % HDP) a 37 % veřejné investice (0,66 % HDP). V letech 2008 až 2015 veřejné výdaje na výzkum a vývoj vyjádřené jako podíl HDP značně vzrostly (z 0,52 % na 0,87 %), nicméně v roce 2017 poklesly na 0,66 %. Dosažení cílové hodnoty 1 % do roku 2020 není pravděpodobné.

Národní cíl pro emise skleníkových plynů: max. +9 % v roce 2020 oproti roku 2005 (v odvětvích nezahrnutých do systému EU pro obchodování s emisemi)	Cíl pro rok 2020 mimo systém ETS: +9 % Podle vnitrostátních prognóz se očekává, že s ohledem na stávající opatření budou emise v roce 2020 na úrovni roku 2005. Česká republika by tedy měla svůj cíl překročit o 9 p. b. Průběžný cíl pro rok 2017 mimo systém ETS: +6 % V roce 2017 byly emise o 4 % vyšší než v roce 2005 (podle předběžných údajů). Česká republika tedy svůj průběžný cíl o dva p. b překročila.
Cíl pro rok 2020 v oblasti energie z obnovitelných zdrojů: 13 %	Vzhledem k podílu energie z obnovitelných zdrojů ve výši 14,8 % v roce 2017 směřuje Česká republika ke splnění cíle pro rok 2020.
Cíle v oblasti energetické účinnosti a spotřeby energie pro rok 2020: Cíl České republiky v oblasti energetické účinnosti do roku 2020 je 44,3 Mtoe spotřeby primární energie (25,3 Mtoe konečné spotřeby).	Česká republika v roce 2017 zvýšila svou spotřebu primární energie na 40,1 Mtoe. Konečná spotřeba energie vzrostla na 25,5 Mtoe, což je více než stanovený cíl.
Cíl v oblasti předčasných odchodů ze vzdělávání: 5,5 %	Míra předčasných odchodů ze vzdělávání v roce 2017 činila 6,7 % a byla vyšší než národní cíl. Od roku 2016, kdy podíl osob předčasně opouštějících vzdělávací systém dosahoval 6,6 %, nedošlo k žádné zásadní změně. Tato hodnota sice překračuje národní cíl, je však výrazně nižší než průměr EU ve výši 10,6 %.
Cíl pro terciární vzdělávání: 32 % obyvatel ve věku 30–34 let	Podíl absolventů s terciárním vzděláním se v roce 2017 zvýšil na 34,2 % a překročil tak národní cíl, což odráží prudký nárůst v posledních letech.
Cíl v oblasti snižování počtu osob ohrožených chudobou či sociálním vyloučením, vyjádřený jako absolutní počet osob: 380 000 (základní rok 2008: 1 566 000)	Počet osob ohrožených chudobou či sociálním vyloučením se od roku 2008 snížil o 299 000, v roce 2017 se jednalo o 1 267 000 osob.

([1]) K posouzení pokroku při provádění doporučení pro jednotlivé země se používají následující kategorie:

Žádný pokrok: Členský stát věrohodně neoznámil ani nepřijal žádná opatření, jež by reagovala na jemu vydané doporučení. Do této kategorie spadá řada typických situací, které je třeba interpretovat případ od případu s ohledem na specifické podmínky dané země. Patří mezi ně tyto situace:

- nebyla oznámena žádná právní, správní či rozpočtová opatření
- v národním programu reforem
- ani v jiné formě úřední komunikace s vnitrostátním parlamentem / příslušnými parlamentními výbory nebo Evropskou komisí
- ani o nich nebyla informována veřejnost (např. v tiskovém prohlášení, na internetových stránkách vlády),
- vládní ani zákonodárný orgán nepředložily žádné nelegislativní akty,
- členský stát učinil v reakci na vydané doporučení první kroky, jako je např. zadání studie nebo zřízení studijní skupiny pro analýzu možných opatření, jež by bylo třeba přijmout (pokud doporučení pro danou zemi výslovně nežádá stanovení směrů či průzkumnou činnost). Jasně specifikovaná opatření, jež by reagovala na vydané doporučení, však nenavrhl.

Omezený pokrok: Členský stát:

- oznámil určitá opatření, jež však na vydané doporučení reagují pouze v omezené míře, a/nebo
- předložil vládnímu či zákonodárnému orgánu právní předpisy, ale ty zatím nebyly přijaty a realizace doporučení pro danou zemi si vyžádá značné další nelegislativní úsilí,
- předložil nelegislativní akty, avšak neprovedl navazující opatření, která jsou k reakci na vydané doporučení zapotřebí.

Určitý pokrok: Členský stát přijal opatření,

- která na vydané doporučení reagují částečně a/nebo
- která na vydané doporučení sice reagují, ale k úplnému vyřešení daného doporučení je ještě zapotřebí vyvinout značné úsilí, neboť jen malá část opatření byla provedena. Opatření byla například přijata vnitrostátním parlamentem nebo ministerským rozhodnutím, nejsou však přijata prováděcí rozhodnutí.

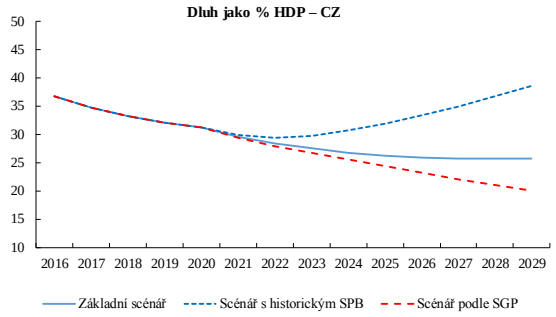
Výrazný pokrok: Členský stát přijal opatření, která do značné míry reagují na vydané doporučení, a většina z nich byla provedena.

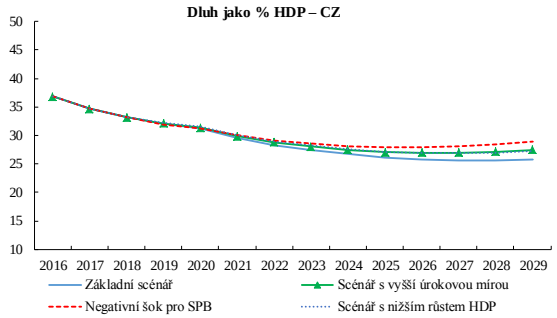
Provedení v plném rozsahu: Členský stát provedl veškerá opatření, která odpovídajícím způsobem reagují na vydané doporučení.

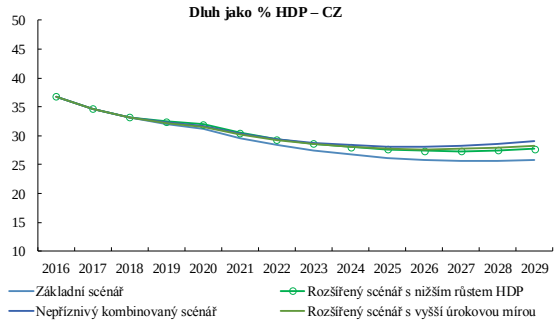
PŘÍLOHA B: ANALÝZA UDRŽITELNOSTI DLUHU A FISKÁLNÍCH RIZIK PROVEDENÁ KOMISÍ

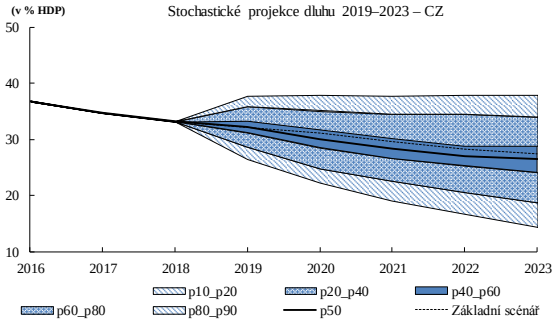
Projekce hrubého veřejného dluhu v základním scénáři a alternativních scénářích a testy citlivosti

CZ – Projekce dluhu v základním scénáři	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Poměr hrubého dluhu	**34.7**	**33.2**	**32.1**	**31.2**	**29.6**	**28.3**	**27.5**	**26.7**	**26.2**	**25.8**	**25.7**	**25.6**	**25.8**
Změny poměru (–1+2+3)	*-2.1*	*-1.5*	*-1.1*	*-0.9*	*-1.6*	*-1.2*	*-0.9*	*-0.8*	*-0.5*	*-0.3*	*-0.2*	*0.0*	*0.1*
z toho													
1. Primární saldo (1.1+1.2+1.3)	**2.3**	**2.1**	**1.5**	**1.4**	**1.1**	**0.9**	**0.6**	**0.4**	**0.3**	**0.1**	**0.0**	**-0.1**	**-0.2**
1.1. Strukturální primární saldo *(1.1.1–1.1.2+1.1.3)*	***1.9***	***1.7***	***1.0***	***1.0***	***0.8***	***0.7***	***0.6***	***0.4***	***0.3***	***0.1***	***0.0***	***-0.1***	***-0.2***
1.1.1. Strukt. primár. saldo (před zohl. nákl. na stárnutí)	*1.9*	*1.7*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*	*1.0*
1.1.2. Náklady na stárnutí obyvatelstva					*0.2*	*0.3*	*0.4*	*0.6*	*0.7*	*0.9*	*1.0*	*1.1*	*1.2*
1.1.3. Ostatní (daně a důchody z vlastnictví)					*0.0*	*0.0*	*0.0*	*0.0*	*0.0*	*0.0*	*0.1*	*0.1*	*0.1*
1.2. Cyklická složka	***0.4***	***0.5***	***0.5***	***0.4***	***0.3***	***0.1***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***
1.3. Jednorázová a jiná přechodná opatření	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***	***0.0***
2. Efekt sněhové koule (2.1+2.2+2.3)	**-1.3**	**-0.8**	**-0.9**	**-0.6**	**-0.5**	**-0.3**	**-0.3**	**-0.3**	**-0.2**	**-0.2**	**-0.1**	**-0.1**	**0.0**
2.1. Úrokové výdaje	*0.7*	*0.7*	*0.8*	*0.8*	*0.8*	*0.7*	*0.7*	*0.7*	*0.8*	*0.8*	*0.8*	*0.9*	*0.9*
2.2. Vliv hosp. růstu	*-1.5*	*-1.0*	*-0.9*	*-0.8*	*-0.6*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*
2.3. Vliv inflace	*-0.5*	*-0.5*	*-0.8*	*-0.6*	*-0.6*	*-0.6*	*-0.6*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*	*-0.5*
3. Vnitřní dynamika dluhu	**1.5**	**1.5**	**1.3**	**1.2**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**	**0.0**

Krátké období	Střední období	S1
NÍZKÉ (S0 = 0,2)	NÍZKÉ	NÍZKÉ (S1 = –2,9)

Analýza udržitelnosti dluhu (podrobně)

	Základní scénář	Historické SPB	Nižší růst HDP	Vyšší úroková míra	Negativní šok pro SPB	Stochast. projekce
Kategorie rizika	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ	NÍZKÉ
Úroveň dluhu (2029)	25.8	38.6	27.3	27.5	28.9	
Rok nejvyšší úrovně dluhu	2018	2029	2018	2018	2018	
Percentilové pořadí	40.0%	65.0%				
Pravděpodobnost vyššího dluhu						23.2%
Rozdíl mezi percentily						23.4

DSA	S2	Dlouhé období
NÍZKÉ	STŘEDNÍ (S2 = 4,1)	STŘEDNÍ

Pozn.: Další informace viz zpráva Evropské komise o fiskální udržitelnosti (2018).

1) První tabulka ukazuje projekce podle základního scénáře beze změny fiskální politiky. Ukazuje předpovídanou dynamiku veřejného dluhu a její rozklad na primární saldo, efekt sněhové koule a vnitřní dynamiku dluhu. Efekt sněhové koule zachycuje čistý dopad protisměrných vlivů úrokových sazeb, inflace, reálného růstu HDP (a směnných kurzů v některých zemích). Vnitřní dynamika dluhu zahrnuje rozdíly v hotovostním a akruálním účetnictví, čistou akumulaci aktiv, vlivy ocenění a dalších zbytkových faktorů.

2) Grafy zobrazují výsledky testů citlivosti podle základního scénáře a podle těchto alternativních scénářů politiky: scénáře s historickým strukturálním primárním saldem (SPB) (kde je použito strukturální primární saldo na úrovni jeho historického průměru), scénáře podle Paktu o stabilitě a růstu (SGP) (kde se předpokládá vývoj fiskální politiky v souladu s hlavními ustanoveními Paktu o stabilitě a růstu), scénáře s vyšší úrokovou mírou (o 1 p.b. vyšší ve srovnání se základním scénářem), scénáře s nižším růstem HDP (o 0,5 p.b. nižším ve srovnání se základním scénářem) a scénáře s negativním šokem pro strukturální primární saldo (kalibrované podle předpovídané změny). Dále je uveden nepříznivý kombinovaný scénář a rozšířené testy citlivosti (na úrokovou míru a růst) a stochastické projekce. Podrobné informace o sestavení těchto projekcí jsou uvedeny ve zprávě o fiskální udržitelnosti (2018).

3) Druhá tabulka zobrazuje klasifikaci celkového fiskálního rizika v krátkém, středním a dlouhém období.

a) Pro krátké období je kategorie rizika (vysoké/nízké) založena na ukazateli S0. S0 je ukazatel včasného odhalení fiskální zátěže v nadcházejícím roce založený na 25 proměnných z fiskální oblasti a oblasti finanční konkurenceschopnosti, které se v minulosti ukázaly jako hlavní ukazatele fiskální zátěže. Kritickou hranicí, nad níž je signalizována fiskální tíseň, je hodnota 0,46.

b) Pro střední období je kategorie rizika (nízké/střední/vysoké) založena na kombinovaném použití ukazatele S1 a výsledků analýzy udržitelnosti dluhu (DSA). Ukazatel S1 měří požadovanou fiskální korekci (kumulovanou za období pěti let za horizontem prognózy a následně udržovanou) potřebnou k dosažení poměru dluhu k HDP ve výši 60 % do roku 2033. Použity jsou kritické hodnoty 0 a 2,5 p.b. HDP. Klasifikace v rámci analýzy udržitelnosti dluhu (DSA) je založena na výsledcích pěti určujících scénářů (základního scénáře, scénáře s historickým strukturálním primárním saldem (SPB), scénáře s vyšší úrokovou mírou, scénáře s nižším růstem HDP a scénáře s negativním šokem pro strukturální primární saldo) a na výsledcích stochastických projekcí. Použita jsou různá kritéria, např. předpovídaná úroveň dluhu, dluhová cesta, realističnost fiskálních předpokladů, pravděpodobnost stabilizace dluhu a rozsah nejistoty.

c) Pro dlouhé období je kategorie rizika (nízké/střední/vysoké) založena na kombinovaném použití ukazatele S2 a výsledků analýzy udržitelnosti dluhu. Ukazatel S2 měří počáteční a trvalou fiskální korekci potřebnou ke stabilizaci poměru dluhu k HDP v časově neohraničeném výhledu, včetně zohlednění nákladů na stárnutí obyvatelstva. Použity jsou kritické hodnoty 2 a 6 p.b. HDP. Výsledky analýzy udržitelnosti dluhu jsou použity k upřesnění klasifikace dlouhodobého rizika, zejména v případech, kdy je zjištěna určitá dluhová zranitelnost (kategorie středního/vysokého rizika v rámci analýzy udržitelnosti dluhu).

PŘÍLOHA C: STANDARDNÍ TABULKY

Tabulka C.1: **Ukazatele finančního trhu**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Celková aktiva bankovního sektoru (% HDP)[1)]	121,0	124,8	122,6	127,1	144,9	144,5
Podíl aktiv pěti největších bank (% celkových aktiv)	62,8	61,3	63,3	64,7	64,1	-
Zahraniční vlastnictví bankovního systému (% celkových aktiv)[2)]	92,3	91,3	93,1	92,8	91,7	92,4
Ukazatele finančního zdraví:[2)]						
- úvěry se selháním (% celkových úvěrů)	-	-	-	4,0	2,8	2,2
- ukazatel kapitálové přiměřenosti (%)	16,6	17,0	17,6	17,7	18,1	17,6
-rentabilita vlastního kapitálu (%)[3)]	11,4	11,4	11,3	11,9	13,0	14,3
Bankovní úvěry soukromému sektoru (meziroční % změna)[1)]	3,8	4,5	7,1	8,8	7,4	6,9
Úvěry na bydlení (meziroční % změna)[1)]	5,7	5,7	8,2	9,2	9,1	8,4
Poměr úvěrů ke vkladům[2)]	-	78,9	81,8	84,3	94,9	99,2
Likvidita centrální banky jako % závazků[1)]	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Soukromý dluh (% HDP)	73,7	71,5	68,1	68,9	67,4	-
Hrubý vnější dluh (% HDP)[2)] -veřejný	14,4	13,3	15,5	16,5	16,4	15,1
- soukromý	34,4	36,9	32,9	31,6	33,1	30,4
Rozpětí dlouhodobých úrokových sazeb vůči Bundu (bazické body)*	54,2	41,3	7,9	33,8	66,3	156,4
Rozpětí swapů úvěrového selhání pro státní dluhopisy (5leté cenné papíry)*	55,7	47,2	44,9	38,7	37,0	34,7

1) Poslední údaje za 3. čtvrtletí 2018. Zahrnují nejen banky, ale i všechny měnové finanční instituce kromě centrálních bank.
2) Poslední údaje za 2. čtvrtletí 2018.
3) Čtvrtletní údaje nejsou očištěny od sezónních vlivů.
* Měřeno v bazických bodech.

Zdroje: Evropská komise (dlouhodobé úrokové sazby), Světová banka (hrubý vnější dluh), Eurostat (soukromý dluh), ECB (všechny ostatní ukazatele).

Tabulka C.2: **Hlavní ukazatele srovnávacího přehledu sociálních ukazatelů**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018 [6]
Rovné příležitosti a přístup na trh práce						
Osoby předčasně odcházející ze vzdělávání (% populace ve věku 18–24 let)	5,4	5,5	6,2	6,6	6,7	:
Rozdíl v zaměstnanosti žen a mužů (p.b.)	17,2	17,5	16,6	16,0	15,8	15,4
Příjmová nerovnost měřená koeficientem příjmové nerovnosti (S80/S20)	3,4	3,5	3,5	3,5	3,4	:
Míra ohrožení chudobou nebo sociálním vyloučením[1] (AROPE)	14,6	14,8	14,0	13,3	12,2	:
Mladí lidé, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (% populace ve věku 15–24 let)	9,1	8,1	7,5	7,0	6,3	:
Dynamické trhy práce a spravedlivé pracovní podmínky						
Míra zaměstnanosti (20–64 let)	72,5	73,5	74,8	76,7	78,5	79,5
Míra nezaměstnanosti[2] (15–74 let)	7,0	6,1	5,1	4,0	2,9	2,3
Dlouhodobá míra nezaměstnanosti[3] (jako % aktivní populace)	3,0	2,7	2,4	1,7	1,0	0,8
Reálný hrubý disponibilní příjem domácností na hlavu[4] (Index 2008=100)	:	:	104,9	108,2	109,8	:
Roční čisté příjmy svobodného bezdětného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu (úrovně ve standardu kupní síly, tříletý průměr)	13155	13496	13809	14111	:	:
Roční čisté příjmy svobodného bezdětného pracovníka na plný úvazek, který pobírá průměrnou mzdu (procentní změna, reálné vyjádření, tříletý průměr)	-0,9	-0,1	0,9	2,2	:	:
Veřejná podpora / sociální ochrana a začleňování						
Účinek sociálních transferů (kromě důchodů) na snižování chudoby[5]	48,2	43,6	42,3	40,5	42,4	:
Děti mladší tří let ve formální péči o děti	2,0	4,4	2,9	4,7	6,5	:
Subjektivně neuspokojená potřeba zdravotní péče	1,0	1,1	0,8	0,7	0,5	:
Osoby, jež mají základní nebo vyšší než základní celkové digitální dovednosti (% obyvatelstva ve věku 16–74 let)	:	:	57,0	54,0	60,0	:

1) Osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením (AROPE): lidé ohrožení chudobou a/nebo trpící silnou materiální deprivací a/nebo žijící v domácnostech s nulovou nebo velmi nízkou intenzitou práce.
2) Nezaměstnané osoby jsou všechny osoby, které nejsou zaměstnané, aktivně hledaly práci a byly připraveny pracovat ihned nebo do dvou týdnů.
3) Dlouhodobě nezaměstnané jsou osoby, které jsou bez zaměstnání alespoň dvanáct měsíců.
4) Hrubý disponibilní příjem domácností je definován v neupraveném vyjádření podle návrhu společné zprávy o zaměstnanosti z roku 2019.
5) Snížení procentní míry ohrožení chudobou z důvodu sociálních transferů (vypočteno porovnáním míry ohrožení chudobou před sociálními transfery a po nich; důchody se ve výpočtu za sociální transfery nepovažují).
6) U míry zaměstnanosti, míry nezaměstnanosti a rozdílu v zaměstnanosti žen a mužů jde o průměr za první tři čtvrtletí roku 2018. Údaje o míře nezaměstnanosti jsou očištěny od sezónních vlivů.
Zdroj: Eurostat

Tabulka C.3: **Ukazatele trhu práce a vzdělávání**

Ukazatele trhu práce	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018** [4]
Míra ekonomické aktivity (věková skupina 15–64 let)	72,9	73,5	74,0	75,0	75,9	:
Zaměstnání podle délky současného pracovního poměru						
Od 0 do 11 měsíců	9,3	9,7	10,0	10,1	10,5	:
Od 12 do 23 měsíců	7,3	7,0	7,5	8,5	8,1	:
Od 24 do 59 měsíců	17,0	16,1	15,1	15,4	16,7	:
60 měsíců nebo více	66,2	67,1	67,3	65,9	64,5	:
Růst zaměstnanosti* (% změna oproti předchozímu roku)	0,3	0,6	1,4	1,6	1,6	1,6
Míra zaměstnanosti žen (% populace žen ve věku 20–64 let)	63,8	64,7	66,4	68,6	70,5	71,7
Míra zaměstnanosti mužů (% populace mužů ve věku 20–64 let)	81,0	82,2	83,0	84,6	86,3	87,1
Míra zaměstnanosti starších pracovníků* (% populace ve věku 55-64 let)	51,6	54,0	55,5	58,5	62,1	64,8
Zaměstnání na částečný úvazek* (% celkové zaměstnanosti, věková skupina 15–64 let)	5,8	5,5	5,3	5,7	6,2	6,3
Zaměstnání na dobu určitou* (% zaměstnanců se smlouvou na dobu určitou, věková skupina 15–64 let)	9,1	9,7	10,0	9,7	9,6	8,6
Účast na aktivačních politikách na trhu práce (na 100 osob, jež chtějí pracovat)	10,8	18,0	21,8	22,4	:	:
Míra přechodu z dočasného na stálé zaměstnání (3letý průměr)	34,7	33,5	35,1	36,5	39,6	:
Míra nezaměstnanosti mladých lidí (% aktivního obyvatelstva ve věku 15–24 let)	18,9	15,9	12,6	10,5	7,9	7,0
Rozdíly v zaměstnanosti žen a mužů na částečný úvazek	7,5	7,0	7,1	7,7	8,5	8,3
Rozdíly v odměňování žen a mužů[1] (neočištěné)	22,3	22,5	22,5	21,8	:	:
Ukazatele vzdělávání a odborné přípravy	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**
Účast dospělých osob v učení (% populace ve věku 25–64 let účastnící se vzdělávání a odborné přípravy)	10,0	9,6	8,5	8,8	9,8	:
Slabé výsledky ve vzdělávání[2]	:	:	21,7	:	:	:
Dosažení terciárního vzdělání (% obyvatelstva ve věku 30–34 let, které úspěšně dokončilo terciární vzdělávání)	26,7	28,2	30,1	32,8	34,2	:
Rozdíly ve výsledcích vyplývající ze socioekonomického statusu studentů[3]	:	:	18,8	:	:	:

* Ukazatel nezahrnutý do srovnávacího přehledu.
1) Rozdíl mezi průměrným hrubým hodinovým výdělkem placených zaměstnanců a placených zaměstnankyň vyjádřený jako procento průměrného hrubého hodinového výdělku placených zaměstnanců (mužů). Je definován jako „neočištěný", neboť není opraven o rozdělení individuálních charakteristik (a podává tedy celkový obraz o genderových rozdílech, pokud jde o výdělky). Zahrnuti jsou všichni zaměstnanci pracující ve firmách s deseti nebo více zaměstnanci, bez ohledu na věk a počet odpracovaných hodin.
2) Výsledky PISA (OECD) v případě nedostatečných dovedností v matematice u osob ve věku 15 let.
3) Dopad sociálně-ekonomického a kulturního statusu na výsledky PISA (OECD). Hodnoty za rok 2012 se týkají matematiky a hodnoty za rok 2015 přírodních věd.
4) U míry ekonomické aktivity, růstu zaměstnanosti, míry zaměstnanosti, zaměstnanosti na částečný úvazek a zaměstnanosti na dobu určitou jde o průměr za první tři čtvrtletí roku 2018. Údaje o míře nezaměstnanosti mladých lidí jsou očištěny od sezónních vlivů.
Zdroje: Eurostat, OECD

Tabulka C.4: **Ukazatele v oblasti sociálního začlenění a zdraví**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Výdaje na dávky sociálního zabezpečení* (% HDP)						
Nemocenská / zdravotní péče	6,0	6,0	6,0	5,8	5,9	:
Zdravotní postižení	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2	:
Starobní a pozůstalostní důchody	9,5	9,3	9,0	8,7	8,6	:
Rodina/děti	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6	:
Nezaměstnanost	0,6	0,7	0,6	0,5	0,5	:
Bydlení	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	:
Sociální vyloučení jinde nezařazené	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	:
Celkem	19,8	19,6	19,1	18,4	18,3	:
z toho: dávky s průzkumem majetkových poměrů	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	:
Výdaje vládních institucí podle účelu (% HDP, COFOG)						
Sociální ochrana	13,3	13,5	13,1	12,5	12,3	:
Zdraví	7,7	7,6	7,6	7,6	7,4	:
Vzdělávání	5,0	5,1	5,1	4,9	4,5	:
Soukromé výdaje na zdravotní péči (% celkových výdajů na zdravotní péči)	:	13,6	14,1	13,7	15,0	:
Děti ohrožené chudobou či sociálním vyloučením (% osob ve věku 0–17 let)*	18,8	16,4	19,5	18,5	17,4	14,2
Míra ohrožení chudobou[1] (% celkového počtu obyvatel)	9,6	8,6	9,7	9,7	9,7	9,1
Míra pracujících osob ohrožených chudobou (% zaměstnaných osob)	4,5	4,0	3,6	4,0	3,8	3,5
Míra silné materiální deprivace[2] (% celkového počtu obyvatel)	6,6	6,6	6,7	5,6	4,8	3,7
Míra závažné deprivace v oblasti bydlení[3], podle právního důvodu užívání						
Vlastník, s hypotékou nebo půjčkou	3,3	3,3	2,2	1,7	2,3	2,1
Nájemník, tržní nájemné	10,9	10,6	8,9	8,8	9,2	7,0
Podíl osob žijících v domácnostech s nízkou intenzitou práce[4] (% obyvatel ve věku 0–59 let)	6,8	6,9	7,6	6,8	6,7	5,5
Prahové hodnoty chudoby, vyjádřené v národní měně za stálých cen*	101100	98561	99553	102238	106735	110989
Střední délka života prožitá ve zdraví (ve věku 65 let)						
Ženy	8,9	8,9	9,3	8,6	8,9	:
Muži	8,3	8,5	8,5	8,0	8,4	:
Agregovaný náhradový poměr u důchodů[5] (ve věku 65 let)	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5
Index digitální ekonomiky a společnosti (DESI) – aspekt konektivity[6]	:	:	44,8	56,3	61,4	62,3
Giniho koeficient před zdaněním a transfery*	46,3	46,0	46,9	46,2	46,1	44,7
Giniho koeficient po zdanění a transferech*	24,9	24,6	25,1	25,0	25,1	24,5

* Ukazatel nezahrnutý do srovnávacího přehledu.
1) Míra ohrožení chudobou (AROP): podíl osob s ekvivalizovaným disponibilním příjmem nižším než 60 % národního ekvivalizovaného mediánového příjmu.
2) Podíl osob, které trpí alespoň čtyřmi z následujících druhů deprivací: nemohou si dovolit i) platit nájem nebo účty za domácnost, ii) přiměřeně vytápět svou domácnost, iii) hradit neočekávané výdaje, iv) jíst každý druhý den maso, ryby nebo ekvivalent proteinů, v) strávit jednou za rok týden dovolené mimo domov, vi) vlastnit automobil, vii) vlastnit pračku, viii) vlastnit barevnou televizi nebo ix) vlastnit telefon.
3) Procentní podíl celkové populace žijící v přelidněných domácnostech a postižené deprivací v oblasti bydlení.
4) Osoby žijící v domácnostech s velmi nízkou intenzitou práce: podíl osob ve věku 0–59 let žijících v domácnostech, kde dospělí (vyjma nezaopatřených dětí) pracovali v průběhu předchozích 12 měsíců méně než 20 % své celkové potenciální pracovní doby.
5) Poměr mediánu hrubých důchodů jednotlivců ve věku 65–74 let vůči mediánu hrubých výdělků jednotlivců ve věku 50–59 let.
6) Využívání pevného vysokorychlostního připojení (33 %), využívání mobilního vysokorychlostního připojení (22 %), rychlost (33 %) a finanční dostupnost (11 %) ze srovnávacího přehledu Digitální agendy.
Zdroje: Eurostat, OECD

Tabulka C.5: **Ukazatele výkonnosti produktových trhů a politiky**

Ukazatele výkonnosti	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Růst produktivity práce na osobu1 (t/t-1) v %						
Růst produktivity práce v průmyslu	-3,67	-4,32	3,69	0,89	-0,43	7,71
Růst produktivity práce ve stavebnictví	-1,87	3,73	6,84	4,40	-2,04	-2,78
Růst produktivity práce v tržních službách	-0,57	1,15	2,42	5,42	1,98	1,86
Růst indexu jednotkových nákladů práce[2] (t/t-1) v %						
Růst jednotkových nákladů práce v průmyslu	5,87	5,39	-0,64	1,94	4,48	-0,74
Růst jednotkových nákladů práce ve stavebnictví	0,06	-8,31	-4,32	-0,26	5,62	6,96
Růst jednotkových nákladů práce v tržních službách	2,60	-1,32	0,11	-1,74	2,57	4,81
Podnikatelské prostředí	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Doba potřebná na vymáhání smluv[3] (dny)	678	678	678	678	678	678
Doba potřebná na založení podniku[3] (dny)	30,5	30,5	30,5	30,5	24,5	24,5
Výsledky žádostí MSP o bankovní úvěry[4]	:	0,73	0,33	0,43	0,19	0,13
Výzkum a inovace	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Intenzita výzkumu a vývoje	1,79	1,91	2,00	1,93	1,68	1,79
Celkové veřejné výdaje na vzdělávání jako % HDP	5,00	5,10	5,10	4,90	4,50	:
Podíl osob s terciárním vzděláním a/nebo zaměstnaných ve vědě a technice jako % celkové zaměstnanosti	36	37	38	37	38	39
Obyvatelstvo s dokončeným terciálním vzděláním[5]	17	18	19	20	21	21
Mladí lidé s dokončeným vyšším sekundárním vzděláním[6]	91	91	91	90	90	89
Obchodní bilance produktů vyspělých technologií jako % HDP	0,65	0,40	0,26	-0,91	-0,03	-1,04
Trhy produktů a služeb a hospodářská soutěž				**2003**	**2008**	**2013**
Regulace produktových trhů OECD[7],celkem				1,88	1,50	1,39
Regulace produktových trhů OECD[7], maloobchod				1,03	1,23	1,56
Regulace produktových trhů OECD[7], odborné služby				2,77	2,48	2,36
Regulace produktových trhů OECD[7], síťová odvětví[8]				2,96	2,45	2,01

1) Přidaná hodnota ve stálých cenách děleno počtem zaměstnaných osob.
2) Náhrady zaměstnancům v běžných cenách děleno přidanou hodnotou ve stálých cenách.
3) Metodiky pro tento ukazatel včetně předpokladů jsou podrobně popsány na adrese: http://www.doingbusiness.org/methodology.
4) Průměr odpovědí na otázku Q7B_a. „[Bankovní úvěr]: Pokud jste o tento druh financování během uplynulých šesti měsíců požádali a vyjednávali o něm, jaký byl výsledek?“ Odpovědím byly přiřazeny následující kódy: nula, když žádající subjekt získal veškeré prostředky, jedna, když získal 75 % prostředků a více, dva, když získal méně než 75 % prostředků, tři, když byla žádost zamítnuta, a chybějící hodnota, jestliže se žádost stále vyřizuje nebo výsledek není znám.
5) Procento obyvatelstva ve věku 15–64 let s dokončeným terciárním vzděláním.
6) Procento obyvatelstva ve věku 20–24 let alespoň s dokončeným vyšším sekundárním vzděláním.
7) Index: 0 = neregulováno, 6 = nejvíce regulováno. Metodiky pro ukazatele regulace produktových trhů OECD jsou podrobně popsány na adrese: http://www.oecd.org/competition/reform/indicatorsofproductmarketregulationhomepage.htm
8) Agregované ukazatele OECD pro regulaci v odvětví energetiky, dopravy a komunikací (ETCR).
Zdroje: Evropská komise, Světová banka – Zpráva o podnikání (vymáhání smluv a doba na založení podniku), OECD (pro ukazatele regulace produktových trhů), zpráva SAFE (výsledky žádostí MSP o bankovní úvěry).

Tabulka C.6: **Zelený růst**

Výsledky zeleného růstu		2012	2013	2014	2015	2016	2017
Makroekonomické							
Energetická náročnost	kgoe / €	0,27	0,28	0,26	0,25	0,24	-
Uhlíková náročnost	kg / €	0,84	0,82	0,78	0,75	0,74	-
Náročnost na zdroje (reciproční k produktivitě zdrojů)	kg / €	1,00	0,99	0,99	0,98	0,94	0,88
Odpadová náročnost	kg / €	0,15	-	0,14	-	0,15	-
Energetická bilance obchodu	% GDP	-4,7	-4,8	-4,0	-2,4	-2,1	-2,6
Váha energie v HISC	%	14,2	14,1	14,4	14,4	13,7	13,1
Rozdíl mezi změnou cen energie a inflací	%	5,0	-0,1	-5,7	0,8	-1,1	-3,1
Reálné jednotkové náklady na energii	% přidané hodnotv	22,0	21,3	19,8	19,9	20,1	-
Poměr environmentálních daní ke zdanění práce	poměr	0,13	0,12	0,12	0,12	0,12	-
Environmentální daně	% HDP	2,2	2,1	2,1	2,1	2,1	-
Odvětvové							
Energetická náročnost průmyslu	kgoe / €	0,18	0,18	0,17	0,16	0,16	-
Reálné jednotkové náklady na energii pro výrobní průmysl vyjma rafinace	% přidané hodnoty	18,1	17,7	16,1	16,0	16,0	-
Podíl energeticky náročných průmyslových odvětví na ekonomice	% HDP	13,1	12,5	12,9	12,7	12,3	12,4
Ceny elektřiny pro průmyslové uživatele stř. velikosti	€ / kWh	0,10	0,10	0,08	0,08	0,07	0,07
Ceny plynu pro průmyslové uživatele stř. velikosti	€ / kWh	0,03	0,03	0,03	0,03	0,03	0,02
Veřejný výzkum a vývoj pro energetiku	% GDP	0,02	0,02	0,03	0,03	0,03	0,03
Veřejný výzkum a vývoj pro ochranu živ. prostředí	% GDP	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,02
Míra recyklace komunálního odpadu	%	23,2	24,2	25,4	29,7	33,6	34,1
Podíl emisí skleníkových plynů zahrnutých do ETS*	%	53,6	51,8	53,0	54,1	51,8	-
Energetická náročnost dopravy	kgoe / €	0,77	0,77	0,83	0,84	0,85	-
Uhlíková náročnost dopravy	kg / €	2,09	2,10	2,26	2,30	2,34	-
Bezpečnost dodávek energie							
Závislost na dovozu energie	%	25,4	27,7	30,3	32,1	32,7	-
Agregovaný index koncentrace dodavatelů	HHI	29,0	33,6	27,2	19,9	32,6	-
Diverzifikace skladby zdrojů energie	HHI	0,27	0,26	0,26	0,26	0,26	-

1) Všechny makro ukazatele náročnosti jsou vyjádřeny jako poměr fyzického množství k HDP (v cenách roku 2010).
Energetická náročnost: hrubá domácí spotřeba energie (v kgoe) děleno HDP (v EUR).
Uhlíková náročnost: emise skleníkových plynů (v kg ekvivalentu CO_2) děleno HDP (v EUR)
Náročnost na zdroje: domácí spotřeba materiálů (v kg) děleno HDP (v EUR).
Odpadová náročnost: odpad (v kg) děleno HDP (v EUR).
2) Energetická bilance obchodu: bilance vývozu a dovozu energie vyjádřená jako % HDP
3) váha energie v HISC: podíl „energetických" položek ve spotřebním koši použitém pro sestavení HISC.
4) Rozdíl mezi změnou cen energie a inflací: energetická složka HISC a celková inflace HISC (roční % změna).
5) Reálné jednotkové náklady na energii: reálné náklady na energii jako procento celkové přidané hodnoty pro ekonomiku.
6) Energetická náročnost průmyslu: konečná spotřeba energie v průmyslu (v kgoe) děleno hrubou přidanou hodnotou průmyslu (v EUR z roku 2010).
7) Reálné jednotkové náklady na energii pro výrobní průmysl vyjma rafinace: reálné náklady jako procento přidané hodnoty pro výrobní odvětví.
8) Podíl energeticky náročných průmyslových odvětví na ekonomice: podíl hrubé přidané hodnoty energeticky náročných průmyslových odvětví na HDP.
9) Ceny elektřiny a plynu pro průmyslové uživatele střední velikosti: pásmo spotřeby 500–2 000 MWh a 10 000–100 000 GJ, údaje bez DPH.
10) Míra recyklace komunálního odpadu: poměr recyklovaného a kompostovaného komunálního odpadu ke komunálnímu odpadu celkem.
11) Veřejný výzkum a vývoj pro energetiku nebo životní prostředí: veřejné výdaje na výzkum a vývoj pro tyto kategorie jako % HDP.
12) Podíl emisí skleníkových plynů zahrnutých do systému EU pro obchodování s emisemi (ETS) (vyjma letectví): založeno na emisích skleníkových plynů (kromě využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví), které členské státy vykázaly Evropské agentuře pro životní prostředí.
13) Energetická náročnost dopravy: konečná spotřeba energie v dopravě (kgoe) děleno hrubou přidanou hodnotou odvětví dopravy (v EUR z roku 2010).
14) Uhlíková náročnost dopravy: emise skleníkových plynů v dopravě děleno hrubou přidanou hodnotou odvětví dopravy.
15) Závislost na dovozu energie: čistý dovoz energie děleno hrubou domácí spotřebou energie včetně spotřeby paliv z mezinárodních zásobníků.
16) Agregovaný index koncentrace dodavatelů: týká se ropy, plynu a uhlí. Nižší hodnoty znamenají větší diverzifikaci, a tudíž menší riziko.
17) Diverzifikace skladby zdrojů energie: Herfindahl-Hirschmanův index hlavních energetických produktů v hrubé domácí spotřebě energie.
* Evropská komise a Evropská agentura pro životní prostředí

Zdroje: Evropská komise a Evropská agentura pro životní prostředí (podíl emisí skleníkových plynů, na něž se vztahuje systém ETS), Evropská komise (environmentální daně vůči zdanění práce a HDP), Eurostat (všechny ostatní ukazatele).

PŘÍLOHA D: INVESTIČNÍ POKYNY K FINANCOVÁNÍ POLITIKY SOUDRŽNOSTI V OBDOBÍ 2021–2027 PRO ČESKOU REPUBLIKU

V návaznosti na návrh příštího víceletého finančního rámce na období 2021–2027 ze dne 2. května 2018 předložený Komisí (COM(2018) 321) představuje tato příloha D předběžná stanoviska útvarů Komise k prioritním investičním oblastem a rámcovým podmínkám pro účinné provádění politiky soudržnosti v období 2021–2027 ([38]). Tyto prioritní investiční oblasti vycházejí ze širších souvislostí překážek pro investice, investičních potřeb a regionálních rozdílů posuzovaných v této zprávě. Tato příloha je základem pro dialog mezi Českou republikou a útvary Komise, pokud jde o plánování fondů politiky soudržnosti (Evropský fond pro regionální rozvoj, Fond soudržnosti a Evropský sociální fond plus).

Politický cíl č. 1: Inteligentnější Evropa – inovativní a inteligentní průmyslová transformace

Česká republika zaostává, pokud jde o podíl inovativních podniků, které jsou hlavní hybnou silou konkurenceschopnosti. Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby([39]) s cílem **posílit kapacity v oblasti výzkumu a inovací a zavádění moderních technologií**, zejména za účelem posílení výkonnosti v oblasti inovací a podpory růstu produktivity určením oblastí inteligentní specializace na základě vnitrostátních a regionálních potřeb a potenciálu s cílem:

- zvýšit atraktivitu a konkurenceschopnost systému výzkum zlepšením postupů řízení a snížením byrokracie, financováním na základě kvality výzkumu, vytvářením pobídek pro přilákání kvalifikovaných vědeckých pracovníků, a modernizací výzkumných infrastruktur, pokud existují jasné důkazy o obchodním zájmu a prokazatelné vazby na inteligentní specializaci,
- podporovat spolupráci a předávání znalostí mezi výzkumnými institucemi / akademickou obcí a podniky v prioritních odvětvích,
- zvýšit počet inovativních firem a začínajících podniků v odvětvích inteligentní specializace s nejvyšším potenciálem a současně zohlednit rovněž regionální specializace,
- podporovat investice do univerzit a středních škol zohledňujících priority inteligentní specializace.

Ačkoli Česká republika dosahuje v rámci EU zhruba průměrných výsledků, pokud jde o integraci digitálních technologií, počet domácností a podniků využívajících technologie založené na datech zůstává omezený. Byly určeny prioritní investiční potřeby za účelem **využití přínosů digitalizace pro občany, podniky a orgány státní správy**, a zejména s cílem:

- rozšířit a urychlit elektronickou veřejnou správu, včetně zavádění služeb elektronického zdravotnictví a celoevropských interoperabilních služeb,
- podporovat integraci a zavádění digitálních technologií v malých a středních podnicích, včetně infrastruktury a služeb.

Malé a střední podniky zaostávají, pokud jde o investice do činností v oblasti výzkumu, vývoje a inovací a posílení jejich pozice v globálních hodnotových řetězcích. Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **zvýšení konkurenceschopnosti malých a středních podniků a podpory šíření a zavádění technologií**, zejména s cílem:

- podporovat podniky, aby získaly lepší pozici v hodnotových řetězcích, zvyšovat produktivitu a usnadnit účast v mezinárodních a makroregionálních klastrech vedených odvětvím a výzkumem,
- posílit kapacitu malých a středních podniků v oblasti výzkumu a inovací podporou vývoje a zavádění nových obchodních modelů a přijímáním nových a vznikajících technologií,
- poskytovat podporu ověření koncepce, počáteční fázi a rozvoji inovativních firem prostřednictvím finančních a měkkých podpůrných opatření (např. podpůrné služby podnikům, inovativní centra atd.),
- podporovat internacionalizaci malých a středních podniků, aby mohly využívat nové obchodní

([38]) Tuto přílohu je třeba posuzovat ve spojení s návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském fondu pro regionální rozvoj a o Fondu soudržnosti COM(2018) 372 a návrhem nařízení Evropského parlamentu a Rady o Evropském sociálním fondu plus COM(2018) 382 předloženými Komisí, zejména pokud jde o požadavky na tematické zaměření a vyčlenění prostředků na opatření zaměřená na městské oblasti, které jsou uvedeny v těchto návrzích.

([39]) Intenzita potřeb se dělí do tří kategorií, v sestupném pořadí – vysoce prioritní potřeby, prioritní potřeby, potřeby.

příležitosti související s přechodem na digitalizaci, přechodem na uhlíkovou neutralitu, účinné využívání zdrojů a na oběhové hospodářství.

Digitalizace a automatizace mohou vést k rostoucímu nesouladu mezi nabízenými a požadovanými dovednostmi. Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **rozvoje dovedností pro inteligentní specializaci, průmyslovou transformaci a podnikání**, zejména s cílem:

- poskytovat podnikům a výzkumným institucím nástroje pro přizpůsobení a rozvoj dovedností pro inteligentní specializaci, průmyslovou transformaci a podnikání,
- podporovat růst malých a středních podniků prostřednictvím specifické odborné přípravy a rekvalifikace pro oblasti inteligentní specializace a řízení inovací, a budování správní kapacity (se zvláštním zaměřením na digitální dovednosti a průmyslovou transformaci),
- zlepšit přístup založený na praxi v odborném vzdělávání a přípravě a v systému vysokoškolského vzdělávání, který podporuje vazby mezi školami a podniky.

Politický cíl č. 2: Nízkouhlíková a zelenější Evropa – přechod na čistou a spravedlivou energetiku, zelené a modré investice, oběhové hospodářství, přizpůsobení se změnám klimatu a předcházení rizikům

Velmi vysoká energetická náročnost a špatná kvalita ovzduší vyžadují vysoce prioritní investice **na podporu nízkouhlíkové a ekologičtější výroby energie, vyšší energetické účinnosti a většího množství obnovitelných zdrojů energie**, zejména s cílem:

- poskytovat podporu při budování kapacit na regionální a místní úrovni pro řízení přechodu na čistou energii a přechodu na ekonomiku účinně využívající zdroje,
- zvýšit energetickou účinnost a využívání obnovitelných zdrojů energie na místě ve veřejných a obytných budovách a v malých a středních podnicích, včetně jejich prostor, zařízení a procesů,
- snížit emise skleníkových plynů a znečištění ovzduší nahrazením kotlů využívajících fosilní paliva nízkouhlíkovými zařízeními a renovacemi zvyšujícími energetickou účinnost budov,
- zvýšit podíl obnovitelných zdrojů energie ve vytápění a chlazení a zavést a integrovat do sítě malá zařízení na výrobu elektrické energie založená na obnovitelných zdrojích energie, včetně případných zařízení na skladování nebo na přeměnu energie.

Hlavními riziky katastrof jsou povodně a sucha. Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **podpory přizpůsobení se změnám klimatu, předcházení rizikům a odolnosti vůči katastrofám a zlepšení udržitelného hospodaření s vodou**, zejména s cílem:

- stanovit preventivní opatření, včetně zlepšení hydromorfologických podmínek v souladu s plány povodí pro hospodaření s vodou a řešeními blízkými přírodě (např. obnova a údržba řek, povodí, rybníků a mokřadů),
- investovat do správy řek a vodních útvarů a opatření ke zlepšení stavu vodních útvarů – nedostatky stále přetrvávají v oblasti dosahování cílů EU v oblasti vodní politiky a čištění městských odpadních vod,
- investovat do opatření k regulaci odtoku srážkové vody při bouřkách v městských oblastech a podporovat opatření k zadržování/zachycování vody a opatření k řešení kontaminace, odtoku vody a kvality vody.

Pokud jde o produktivitu zdrojů, výsledky České republiky nedosahují průměru EU. Skládkování je stále nejčastěji využívaným způsobem nakládání s komunálním odpadem. Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **zlepšení podpory přechodu na oběhové hospodářství**, zejména s cílem:

- podporovat opatření vedoucí k přechodu na oběhové hospodářství a přechod k větší míře prevence vzniku odpadu, jeho opětovného použití a recyklace.

Česká republika čelí negativním dopadům pokračujícího vytváření předměstí a environmentálně rizikových lokalit. Byly určeny prioritní investiční potřeby za účelem **zlepšení biologické rozmanitosti, zelené infrastruktury v městském prostředí a snížení znečištění**, zejména s cílem:

- podporovat zelenou infrastrukturu v městském prostředí,
- dekontaminovat a rehabilitovat průmyslové lokality a kontaminovanou půdu, včetně starých a nezákonných skládek.

Politický cíl č. 3: Propojenější Evropa – Mobilita a propojenost regionální informační a komunikační technologie

Investice do infrastruktury nedosahují průměru EU, přičemž nízké výsledky se týkají silniční infrastruktury, kde stávající investiční mezery související s pokrytím infrastrukturou, kvalitou a normami (např. podíl energie z obnovitelných zdrojů v dopravě, zavádění elektrických vozidel a dobíjecích stanic pro elektrická vozidla). Byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **vytvoření udržitelné, inteligentní, bezpečné a intermodální transevropské dopravní sítě odolné vůči změně klimatu,** a zejména s cílem:

- vybudovat a modernizovat hlavní železniční tratě transevropské dopravní sítě, zejména nedokončené/plánované úseky na čtyřech hlavních tranzitních koridorech, včetně interoperability, evropského systému řízení železničního provozu a modernizace standardů technické specifikace pro interoperabilitu,
- ve spolupráci s ostatními zeměmi vybudovat chybějící části hlavní a komplexní silniční transevropské dopravní sítě a odstranit regionální rozdíly v přístupnosti transevropské dopravní sítě, zejména v jižní a severovýchodní části České republiky (pro vybrané úseky by mohlo být použito partnerství veřejného a soukromého sektoru).

Byly určeny prioritní investiční potřeby za účelem **podpory udržitelné multimodální městské mobility a vytvoření udržitelných, intermodálních, vnitrostátních, regionálních a místních forem dopravy**, a zejména s cílem:

- podporovat inteligentní, propojenější a čistější systémy dopravy odolné vůči změně klimatu,
- podporovat udržitelné a účinné městské dopravní systémy (jako součást příslušných integrovaných strategií územního rozvoje nebo na základě plánu udržitelné městské mobility) s cílem umožnit přechod na čistější kolektivní služby veřejné dopravy a aktivní mobilitu, včetně infrastruktury pro alternativní paliva ve městech,
- investovat do regionální a místní mobility řešící negativní externality z dopravy, například podporou multimodality v odvětví dopravy, učiněním celého odvětví šetrnějším k životnímu prostředí, bezpečnějším a nákladově efektivnějším.

Mezi městskými a venkovskými oblastmi existuje hluboká digitální propast (pokrytí a využívání). Byly určeny investiční potřeby za účelem **zlepšení digitální propojenosti**, a zejména s cílem:

- zavést meziuzlové sítě / páteřní sítě širokopásmové infrastruktury a podporovat opatření na straně poptávky podporující kabelová řešení pro vlastníky soukromých domů ve venkovských oblastech.

Politický cíl č. 4: Sociálnější Evropa – provádění evropského pilíře sociálních práv

Některé skupiny obyvatelstva čelí strukturálním obtížím na trhu práce a budoucí průmyslové a demografické změny budou mít silný dopad na pracovní sílu. Proto byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **podpory účasti žen na trhu práce, poskytování individualizovaných služeb zaměstnanosti a posilování schopnosti pracovníků přizpůsobovat se,** a zejména s cílem:

- podporovat pružné uspořádání pracovní doby, zvýšit počet míst v zařízeních péče o děti pro děti mladší 3 let, zlepšit dlouhodobou péči, včetně prostřednictvím rozvoje infrastruktury,
- zavést komplexní strategii pro dovednosti, podporovat celoživotní učení a uznávání dovedností,

podporovat adaptabilitu pracovníků na budoucí požadavky prostřednictvím rozšiřování kvalifikace/rekvalifikace, včetně státních příslušníků třetích zemí, • modernizovat instituce a služby trhu práce, včetně potřebné infrastruktury, • podporovat zdravé pracovní prostředí přizpůsobené starším osobám a nové postupy organizace práce, • podporovat podnikatelské inkubátory, infrastrukturu a zařízení pro samostatnou výdělečnou činnost, mikropodniky a podniky / vytváření pracovních míst a sociální inovace, se zaměřením na sociální podniky.
Dopad socioekonomického zázemí na výsledky ve vzdělávání je vysoký a rozdíly mezi regiony rostou. Proto byly určeny vysoce prioritní investiční potřeby za účelem **podpory začlenění a rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělání a odborné přípravě a posílení jejich významu pro trh práce,** zvláště v zaostávajících regionech, a zejména s cílem: • posílit rovný přístup k vysoce kvalitnímu inkluzivní vzdělávání a odborné přípravě a jejich dokončení, včetně prostřednictvím vhodné infrastruktury a cílené podpory pro účastníky vzdělávání ze socioekonomicky znevýhodněných skupin, jako jsou např. lidé se zdravotním postižením nebo Romové, • řešit nerovnosti v oblasti vzdělávání mezi školami a regiony a podporovat osvojování klíčových kompetencí, včetně digitálních dovedností, podporovat odpovídající odbornou přípravu učitelů a poskytnout odbornou přípravu pro výuku heterogenních skupin žáků; • podporovat kapacity s cílem reagovat na potřeby trhu práce, zejména v oblasti odborného vzdělávání a přípravy, vzdělávání dospělých a vysokoškolského vzdělávání a podporovat excelenci v terciálním vzdělávání.
Rostou sociální problémy na regionální úrovni. Byly určeny prioritní investiční potřeby za účelem **podpory socioekonomické integrace nejchudších osob a zlepšení přístupu k sociálním službám, službám zdravotní péče a službám dlouhodobé péče s cílem snížení nerovností v oblasti zdraví,** včetně prostřednictvím rozvoje infrastruktury, a zejména s cílem: • dále podporovat koordinovaný přístup k socioekonomické integraci sociálně vyloučených osob, např. Romů, včetně prostřednictvím potravinové a základní materiální pomoci, přístupu k zaměstnání, zdravotním a sociálním službám, finančnímu poradenství, cílenému vzdělávání/odbornému vzdělávání, a opatření k řešení vyloučení z přístupu k bydlení, • podporovat deinstitucionalizaci péče zejména pro děti mladší tří let, osoby se zdravotním postižením, starší osoby a osoby s mentálním postižením, podporovat spolupráci mezi zdravotními a sociálními službami, posílit a zlepšit přístup k primární péči, zejména pro zranitelné skupiny, integraci péče a prevence.
Politický cíl č. 5 – Evropa bližší občanům díky podpoře udržitelného a integrovaného rozvoje městských, venkovských a pobřežních oblastí a místních iniciativ
V některých regionech došlo ke konvergenci, avšak vnitřní rozdíly stále rostou. Investice politiky soudržnosti musí v plné míře využívat potenciál integrovaných územních nástrojů (integrované územní investice a komunitně vedený místní rozvoj) za účelem řešení problémů v oblasti územní soudržnosti a zajištění místně orientovaného přístupu. Byly určeny investiční potřeby s cílem **posílit integrovaný sociální, hospodářský, kulturní a environmentální rozvoj, udržitelnou dopravu a dopravní propojení**, zejména s cílem: • snížit nerovnosti mezi regiony a v rámci městských oblastí prostřednictvím rozvoje pilířů hospodářské činnosti a vytvořením nezbytných vazeb s okolními oblastmi v rámci integrovaných územních investic ve vybraných velkých městech a regionálních centrech, včetně vytváření vazeb s okolními oblastmi, • podporovat transformační úsilí se zvláštním zaměřením na regiony procházející procesem hospodářské restrukturalizace, na které se v současné době vztahuje iniciativa týkající se

transformace uhelných regionů, kterou na národní úrovni představuje strategie orgánů České republiky nazvaná „RE:START“, • podporovat inovace ve výkonnějších jižních regionech s cílem zabránit pasti středně vysokých příjmů, • pokud jde o venkovské oblasti, podporovat jejich rozvoj a poskytnout místním orgánům, místním zúčastněným stranám a organizacím působícím na místní úrovni podporu v oblasti budování kapacit (oblasti vzdálené od páteřní dopravní infrastruktury a regionálních center nebo venkovské oblasti v okolí velkých měst, investice do vybraných oblastí činností a na základě jejich integrovaných strategií územního rozvoje).
Faktory pro účinné provádění politiky soudržnosti
• posílené kapacity vnitrostátních, regionálních a místních orgánů – prostřednictvím rozvoje a provádění plánu budování administrativních kapacit – pro efektivní správu a využívání finančních prostředků EU a podporu tvorby a provádění politik prostřednictvím analýz, přípravy podkladových materiálů a rozsáhlých konzultací se zúčastněnými stranami, podpora spolupráce se sociálními partnery a sociální dialog, • posílené kapacity příjemců, zúčastněných stran a partnerů za účelem přípravy a provádění vysoce kvalitních projektů a utváření politiky prostřednictvím veřejné konzultace, • lepší výsledky v oblasti zadávání veřejných zakázek, zejména zabránění využívání smluv bez předchozích výzev k podávání nabídek a smluv s jediným uchazečem o zakázku, a používání ekologických kritérií v oblasti zadávání veřejných zakázek, • lepší a účinnější opatření k prevenci a řešení konfliktů zájmů, podvodů a korupce, • širší využívání finančních nástrojů, jakož i využívání synergií s InvestEU, pro činnosti vytvářející příjmy a šetřící náklady.

ODKAZY

Bičáková, A. a Kalíšková, K. (2018). *The low-skilled in the Czech Republic (Osoby s nízkou kvalifikací v České republice)*. Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu. Finanční a ekonomický institut České akademie věd. K dispozici na internetové stránce: https://idea.cerge-ei.cz/files/IDEA_Study_3_2018_Low_skilled/files/downloads/IDEA_Study_3_2018_Low_skilled.pdf

CASE (Centrum pro sociální a ekonomický výzkum). (2018). *Study and Reports on the VAT Gap in the EU-28 Member States: 2018 Final Report (Studie a zprávy týkající se výpadku příjmů z DPH v 28 členských státech EU: Závěrečná zpráva z roku 2018)*. TAXUD/2015/CC/131.

Česká národní banka (2018). *Zpráva o finanční stabilitě 2016/2017*. Praha: Česká národní banka.

Deloitte. (2018). *Property Index. 7th edition (Index nemovitostí. 7. vydání)*. Deloitte.

EIB. (2018). *Investiční zpráva 2018/2019: Retooling Europe (Vybavení Evropy novými nástroji)*. Lucembursko: Evropská investiční banka.

Evropská komise a Evropská investiční banka. (2018). *Innovation investment in Central, Eastern and South-Eastern Europe: Building future prosperity and setting the ground for sustainable upward convergence (Investice do inovací ve střední, východní a jihovýchodní Evropě: Budování budoucí prosperity a vytvoření základu pro udržitelnou vzestupnou konvergenci).* Lucembursko: Evropská investiční banka.

Evropská komise. (2017). *An evaluation of the scale of undeclared work in the European Union and its structural determinants: estimates using the Labour Input Method (Hodnocení rozsahu nehlášené práce v Evropské unii a její strukturální faktory: odhady využívající metodu vstupu pracovní síly).* Evropská komise: Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a sociální začleňování.

Evropská komise. (2018a). *Study on tax compliance costs for SMEs (Studie týkající se nákladů na dodržování daňových předpisů pro malé a střední podniky).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise. (2018b). *The 2018 Ageing Report (Zpráva o stárnutí obyvatelstva z roku 2018).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise. (2018c). *Education and Training Monitor 2018.Czech Republic (Monitor vzdělávání a odborné přípravy 2018. Česká republika*). Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie

Evropská komise. (2018d). *European Innovation Scoreboard 2018 (Evropský srovnávací přehled inovací 2018)*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise. (2018e). *Public administration characteristics and performance in EU28. The Czech Republic – Study (Charakteristiky a výkonnost veřejné správy v EU28. Česká republika – studie*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise. (2018f). *Draft Joint Employment Report (Návrh společné zprávy o zaměstnanosti).* COM(2018) 761 final

Evropská komise. (2018g). *A synthesis report on implementation of national Roma integration strategies in Bulgaria, Czech Republic, Hungary, Romania and Slovakia (Souhrnná zpráva o provádění vnitrostátních strategií integrace Romů v Bulharsku, České republice, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise. (2018h). *Flash Eurobarometer 459:Investment in the EU Member States (Bleskový průzkum Eurobarometr 459: Investice v členských státech EU).* Evropská komise – Generální ředitelství pro komunikaci.

Evropská komise. (2018i). *2018 SBA Fact Sheet - Czech Republic (Informativní přehled o iniciativě „Small Business Act" z roku 2018 – Česká republika)*. Evropská komise – Generální ředitelství pro vnitřní trh, průmysl, podnikání a malé a střední podniky.

Evropská komise. (2019). *Fiscal Sustainability Report (Zpráva o fiskální udržitelnosti).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise/EACEA/Eurydice. (2017). *National student fee and support systems in European higher education 2017/2018 (Národní systémy poplatků a podpory studentů v evropském vysokoškolském vzdělávání 2017/2018).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská komise/EACEA/Eurydice. (2018). *The European Higher Education Area in 2018: Bologna Process Implementation Report (Evropský prostor vysokoškolského vzdělávání v roce 2018: zpráva o provádění boloňského procesu).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Evropská agentura pro životní prostředí (2018a). *Czech Republic – air pollution country fact sheet 2018 (Česká republika – Přehled informací o znečišťování ovzduší za rok 2018).* K dispozici na internetové stránce: https://www.eea.europa.eu/themes/air/country-fact-sheets/czech-republic.

Evropská agentura pro životní prostředí (2018b). *European waters. Assessment of status and pressures 2018 (Evropské vody – hodnocení stavu a zátěže 2018).* Zpráva Evropské agentury pro životní prostředí č. 7/2018. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA) (2016). *Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU-MIDIS II). Roma – Selected findings (Druhé šetření o menšinách a diskriminaci v Evropské unii (EU-MIDIS II), Romové – vybrané výsledky).* Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Hora, O., Suchanec, M., Horáková, M., Rákoczyová, M., a Sirovátka, T. (2018). *Zhodnocení krátkodobých a střednědobých dopadů vybraných programů APZ realizovaných v roce 2014 s důrazem na situaci dlouhodobě nezaměstnaných*. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. K dispozici na internetové stránce: http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_447.pdf

Horáková, M. a Sirovátka, T. (2018). *The low-skilled unemployed in the main ALMP tools in 2014 and 2015 (Nezaměstnaní s nízkou kvalifikací v hlavních nástrojích aktivní politiky na trhu práce v roce 2014 a 2015).* Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. K dispozici na internetové stránce: https://idea.cerge-ei.cz/files/Low_skilled_in_ALMP_Final_2018.pdf.

MMF. (2018). *Staff Report for the 2018 article IV consultation (Hodnoticí zpráva pro konzultaci 2018 podle článku IV).* Washington DC: Publikace MMF.

Křeček, S. (2017). *Ekonomická analýza zdravotních pojišťoven v České republice*. K dispozici na internetové stránce: http://www.zdravotnipojistenci.cz/static/soubory/stranka-58/ekonomicka-analyza-zdravotnich-pojistoven-v-ceske-republice-2017-29.pdf

Mýtna Kureková, L. (2018). The automotive industry in Central Europe: A success? (Automobilový průmysl ve střední Evropě: Úspěch?). *IZA World of Labor*, Institut pro výzkum práce (IZA), s. 448-448.

OECD. (2010). *Tax Policy Reform and Economic Growth (Reforma daňové politiky a hospodářský růst)*. Paříž: OECD Publishing.

OECD. (2016). *OECD Reviews of School Resources: Czech Republic 2016 (Přezkum školních zdrojů ze strany OECD: Česká republika 2016).* Paříž: OECD Publishing.

OECD. (2018). *Economic Survey of Czech Republic 2018 (Hospodářský průzkum pro Českou republiku za rok 2018)*. Paříž: OECD Publishing.

Pavlinek, P. a Žížalová, P. (2016). Linkages and spillovers in global production networks: Firm-level analysis of the Czech automotive industry (Vazby a vedlejší efekty v globálních produkčních sítích: analýza českého automobilového průmyslu na úrovni firem). *Journal of Economic Geography*. č. 16(2). s. 331-363.

Philiponnet, N. a Turrini, A. (2017). *Assessing House Price Developments in the EU (Posuzování vývoje cen rezidenčních nemovitostí v EU)*. Lucembursko: Úřad pro publikace Evropské unie.

Česká fiskální rada. (2018). *Zpráva o dlouhodobé udržitelnosti veřejných financí.* Praha Národní rozpočtové rady.

Světová banka. (2018a). *Doing Business 2019 (Zpráva o podnikání, 2019).* Světová banka.

Světová banka. (2018b). *Podnikání v Evropské unii 2018: Chorvatsko, Česká republika, Portugalsko a Slovensko*. Washington, D.C.: Skupina Světové banky.